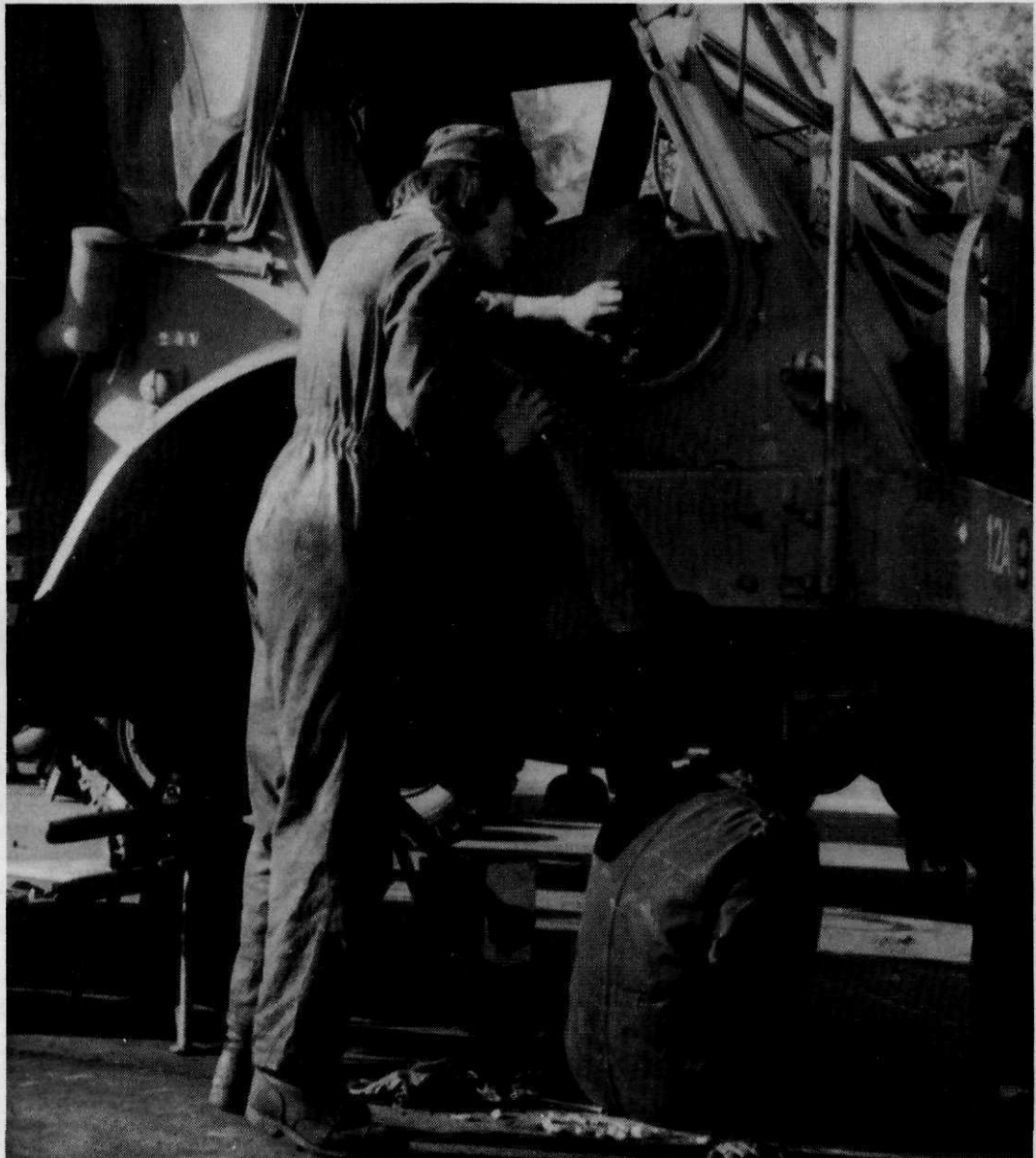

militaire spectator

WAARIN OPGENOMEN
DE OFFICIELE
MEDEDELINGEN VAN
DE KONINKLIJKE
LANDMACHT EN DE
KONINKLIJKE
LUCHTMACHT

Over
inzetbaarheid
gesproken . . .

(zie blz. 555)

militaire spectator

MAANDBLAD

waarin opgenomen de officiële mededelingen van de Koninklijke landmacht en de Koninklijke luchtmacht

UITGAVE:

Koninklijke Vereniging ter beoefening van de Krijgswetenschap

HOOFDREDACTEUR:

W. Walthuis
brigade-generaal der infanterie b.d.

ADJ.-HOOFDREDACTEUR:

H. A. Baaij
commandore van de Koninklijke luchtmacht

REDACTEUREN:

P. Huysman
majoor der infanterie

ir. G. M. van der Laan
kolonel van de technische staf

W. C. Louwerse
luitenant-kolonel van de Koninklijke luchtmacht

drs. J. W. M. Schulten
majoor van de verbindingdienst

CORRESPONDENTIE:

Grote Marktstraat 40, 2511 BJ
Den Haag. Tel. (070) 72 13 68

ABONNEMENTEN:

f 25,—, buitenland f 30,— per
jaar, losse nummers f 2,50

ADVERTENTIES:

Postbus 139, 2170 AC Sassen-
heim. Tel. (02522) 1 06 46
Contractprijzen op aanvraag

NADruk VERBODEN

532 Officiële mededelingen van de Koninklijke landmacht en de Koninklijke luchtmacht

533 Horizontale instroming

537 *The concept of national and collective security. A framework for a pedagogical approach in security policy related education, by B. Egge, major-general of the Royal Norwegian army*

545 Verdedigen! ... maar hoe? Enkele kanttekeningen van de directeur van de Hogere Krijgsschool, door J. J. M. Antonietti, brigade-generaal der infanterie

548 De Koninklijke Militaire Academie. Instelling van wetenschappelijk onderwijs, door prof. mr. S. F. L. baron van Wijnbergen, docent aan de KMA

555 Over inzetbaarheid gesproken. Een mening over de materieelverzorging bij 1 Lk, door ir. H. M. M. van Eekelen, kolonel van de technische staf

561 Hoe wederzijds is de wederzijdse afschrikking? door J. R. Evenhuis, journalist

569 Reorganisatie van de Franse strijdkrachten, door J. de Lange, kolonel van de geneeskundige troepen

574 Meningen van anderen: Produktiviteit bij het Legerkorps — Afsluitdijk 1940

576 Antwoord op meningen van anderen: Produktiviteit bij het Legerkorps — Afsluitdijk 1940

578 Nieuwe uitgaven

579 Uit de vakpers: Biologische oorlogvoering en pokkenvirus

OFFICIELE MEDEDELINGEN

KONINKLIJKE LANDMACHT - KONINKLIJKE LUCHTMACHT

Uit de landmacht- en luchtmachtorders

LuO 78514 (51.12/15k). Wijziging Voorschrift dienstverbintenissen beroepspersoneel.

LaO 74013 (55.5/77) / LuO 74509 (55.5/74). Aanvullende verzekering tegen ziektekosten van gezinsleden van militairen wegens verblijf buiten Nederland (herdruk, augustus 1978).

LaO 62041 (51.15/60) / LuO 62546 (51.15/58). Verlof en vervoer voor rijksrekening bij verlof voor in het buitenland verblijvende militairen en voor uit het buitenland afkomstige militairen die in Nederland hun militaire dienstplicht vervullen (herdruk, september 1978).

LaO 73020 (82.2/12) / LuO 73517 (82.2/12). Regeling vervoer ter zake van gezinsbezoek voor in de Bondsrepubliek Duitsland en in België wonende militairen die om redenen van dienst tijdelijk in Nederland verblijven (herdruk, september 1978).

LaO 74017 (78/406). Voorschrift initiële opleiding officieren voor speciale diensten (herdruk, september 1978).

LaO 78020 (51.14/26a). Bevorderingsvoorschrift KL 1958.

LuO 78519 (55.3/192). Speelautomaten.

Lamed 025-78 (55.5/24a) / Lumed 518-78 (55.5/24a). Immunisatie tegen tuberculose.

Lamed 026-78 (55.5/83) / Lumed 519-78 (55.5/80). Profylactische toediening van gammaglobuline.

Lamed 027-78 (55.12/61) / Lumed 520-78 (55.12/64). Betalingsdata militaire bezoldiging in 1979.

Lacirc 010-78 (57.72/1). Buitenlandse vaardigheidsementen.

Lacirc 011-78 (45.22). Beheer van geluidsinstallaties.

Mededelingen van het Commando Opleidingen Koninklijke landmacht

VS 2-1003/2 (Infanterieondersteuningswapenen schiettabellen, deel 12, geweer .22-inch gemonteerd op boordkanon 25 mm op de YPR765 en deel 13, boordkanon 25 mm en de COAX mitrailleur 7.62 mm op de YPR765). Deze tabellen zijn samengesteld volgens de nieuwe opzet en vormen daarvan de nieuwe delen 12 en 13.

VS 6-40/2 (Schietvoorschrift veldartillerie, deel 2, waarneming vuurregeling, 4e druk). Deze herdruk is

nodig i.v.m. de binnenkort te verwachten invoering van de 155 mm hw „lange loop” die als standaardvuurmond bij de artillerie in gebruik zal worden genomen. De 3e druk is hiermee vervallen.

VR 7-216 (Gevechtsexercitie pantserinfanterie, groep en peloton YPR765). Dit voorlopig reglement vervangt het gestelde in deel 1, 2 en 3 van VS 7-440 m.b.t. de pantserinfanterie-eenheden. Het gestelde in deel 1 en 2 van VS 7-440 t.a.v. de infanterie-eenheden, blijft gehandhaafd. VS 7-440/3 komt hiermee te vervallen.

7e opgave van wijzigingen op VS 9-514 (Pistoolmitrailleur 9 mm UZI, M 61). Dit nieuwe deel V is de noodzakelijke aanvulling i.v.m. de invoering van de YPR765 en vormt de 7e opgave van wijzigingen op dit voorschrift.

Mededelingen van het Commando Verbindingen Koninklijke landmacht

VS 11-18 (Telexprocedures, 2e druk). Deze 2e druk is noodzakelijk omdat zowel nationaal als internationaal een aantal procedures is gewijzigd. Dit voorschrift, dat grotendeels is gebaseerd op internationale publikaties, geeft richtlijnen met betrekking tot de te volgen procedures door de bedienaars Verreschrijfapparatuur van de Koninklijke landmacht. Het vervangt VS 11-18, 1e druk (Telexprocedures) uitgave 8 sept. 1966 en VR 11-18, 2e druk (Telexprocedures) uitgave april 1976.

De aandacht wordt erop gevestigd, dat officieren, die maandelijks van Rijksweg de „Militaire Spectator” ontvangen, bij wijziging van hun adres, dit dienen bekend te maken aan de administratie van de eenheid waarbij zij in onderhoud zijn.

Horizontale instroming

* * De personeelsvoorziening van de krijgsmacht is een vraagstuk dat slechts naar behoren kan worden opgelost als daaraan een uiterst zorgvuldige planning ten grondslag ligt, en bij de uitvoering wordt verzekerd dat de door het beleid getrokken grenzen niet worden overschreden. Indien aan die voorwaarden niet zou worden voldaan, moet worden gerekend op ernstige moeilijkheden. Zo werd een niet gering deel van de deining rond de militaire dienstplicht teweeggebracht doordat de aantallen opgeroepen dienstplichtigen de voor het vullen van de oorlogsorganisatie noodzakelijke totalen nú eens aanzienlijk overtroffen, en dán weer zo ver daar beneden bleven dat het functioneren van de krijgsmacht in gevaar werd gebracht en daarenboven de frustraties toenamen van hen die zich beschouwden als de gediscrimineerde slachtoffers. Als verontschuldiging kon dan terzake nog worden aangevoerd dat het vrijwel ondoenlijk is nauwkeurig te plannen hoeveel dienstplichtigen er precies zullen moeten worden opgeroepen om — rekening houdende met *last-minute*vrijstellingen, uitstel, e.d. — zodanige opkomstaantallen te verzekeren dat daaruit aan het einde van de eerste oefening exact de voor de oorlogsorganisatie vereiste kwantiteit, in de juiste kwaliteitssortering, zal overblijven.

Ten aanzien van de vrijwillig dienenden evenwel ligt het probleem wel iets eenvoudiger. Immers, vrij nauwkeurig kan worden bepaald hoe groot de totale behoefte van de oorlogsorganisatie is aan functionarissen van een dusdanige kwaliteit dat die slechts kan worden verkregen uit een gedegen opleiding gevolgd door een rijpingsproces in verschillende functies, passende in een weloverwogen tewerkstellingspatroon. Bijgevolg is het dan ook mogelijk de jaarlijks voor de onderscheidene categorieën aan te nemen aantallen beroepsmilitairen te berekenen en het opleidings-, plaatsings- en bevorderingsbeleid te formuleren dat de optimale vulling van de organisatie zal kunnen waarborgen . . . mits de berekeningen kloppen, het beleid consequent ge-

richt blijft op het doel de krijgsmacht bij voortdurende te voorzien van het benodigde personeel in de juiste aantallen en met de vereiste hoedanigheden, en de uitvoering terdege in de hand wordt gehouden.

Aangezien een goede, harmonisch opgebouwde organisatie normaliter piramidevormig is, zal ook de totale personeelsbehoefte voor de functies daarin — het *functiebestand* — een identieke vorm hebben. Het is daarom begrijpelijk dat voor het gezamenlijk beschikbare personeel — het *personeelsbestand* — al evenzeer zal worden gestreefd naar overeenlijking van dat zelfde piramidale model, waarbij uiteraard als ideaal zal gelden dat de functiepiramide volkomen door de personeelspiramide wordt gedekt. Hun eventuele onderlinge ongelijkvormigheid betekent een belemmering voor het doelmatig functioneren van de militaire organisatie, om het even of de oorzaak moet worden gezocht in het functiebestand dat te veel functies bevat waarvoor geen personeel beschikbaar is, dan wel in het personeelsbestand waarin zich een overschot aan personeel bevindt waarvoor geen reële functie voorhanden is. Alsdan zal moeten worden ingegrepen om de discrepantie op te heffen en alsnog de congruentie van beide piramides te bewerkstelligen.

Dat is evenwel verre van eenvoudig. Ogenscheinlijk voor de hand liggende oplossingen zijn vaak niet uitvoerbaar, of om uiteenlopende redenen minder raadzaam. Het simpelweg schrappen van een functie waarvoor geen vulling beschikbaar is, zou alleen dan verantwoord kunnen zijn als zij tot dusverre ten onrechte in de organisatie zou zijn gehandhaafd; de te betalen prijs zou dan bestaan uit twijfel aan de competentie en integriteit van hen die voor die organisatie de verantwoordelijkheid hebben gedragen. Diezelfde overweging verhindert in wezen al evenzeer het scheppen van irreële functies voor het onderbrengen van een mogelijk personeeloverschot, terwijl in dat geval het „schrappen” van dat personeel onuitvoerbaar

zou blijken omdat de rechtspositie — al dan niet verdedigd met medewerking van de belangenverenigingen en de administratieve rechtscolleges — zich daarvoor als een nagenoeg onoverkomelijke hinderpaal zou manifesteren. Dezelfde reden noopt óók tot aanzienlijke terughoudendheid wanneer een personeelstekort zou worden aangevuld op andere wijze dan tot dusverre gebruikelijk was. En daarom lijkt de veronderstelling gerechtvaardigd, dat de Directeur Personeel KL wel zéér bijzondere gronden moet hebben gehad om, ter voorziening in de tekorten van zijn personeelsbestanden in vergelijking met de daarvan afwijkende behoeften van de KL-organisatie, in plaats van de gebruikelijke ingang aan de basis een nieuwe entree tot de personeelspiramide open te stellen en het novum van de „horizontale instroming” te introduceren.

Om nu die beslissing te kunnen beoordelen en billijken, en vooral het zo noodzakelijke begrip daarvoor te kunnen opbrengen, is het goed zich een globaal beeld te vormen van de beide in het voorgaande beschreven piramides. Het gaat daarbij — zonder overigens de schuldvraag te willen stellen — in hoofdzaak méér om een (wellicht hier en daar ietwat aangedikte) schets-in-grote-lijnen van de situatie waarin de DPKL zich verplicht zag functies te vullen voor welke hem de mankracht ontbrak, en minder om een rekenkundige benadering aan de hand van cijfermateriaal dat tijdens de besluitvorming reeds werd besproken in de *Bijzondere commissie overleg militairen Koninklijke landmacht* en dat momenteel wordt gehanteerd op de regionale voorlichtingsbijeenkomsten die terzake worden gehouden.

De wederopbouw van de Nederlandse krijgsmacht, en met name de Koninklijke landmacht, in de eerste jaren na de Tweede Wereldoorlog heeft geleid tot de vorming van een personeelsbestand dat onontkoombaar op de duur meer gelijkenis zou gaan vertonen met een topzware paddestoel dan met een strak omlijnde piramide. Het streven, een herhaling te voorkomen van de rampzalige nederlaag en bezetting, noopte tot het scheppen van een veel omvangrijker militair apparaat dat, nogal optimistisch, op zeker moment zelfs werd getaxeerd op drie legerkorpsen. Voor de encadrering daarvan werden — naast de reeds beschikbare beroeps- en reservekaderleden uit de vooroorlogse periode — grote aantallen officieren en onderofficieren opgeleid die merendeels aanvankelijk tijdelijk emplooi vonden in het toenmalige Nederlands Oost-Indië doch die, vermeerderd met het

repatriërende KNIL, met hun betrekkelijk gemakkelijk verkregen status van beroepsmilitair een schromelijk overdreven grondvlak gingen vormen van een personeelspiramide waarvan nog niemand kon voorzien op welk uiteindelijk functiebestand zij zou moeten worden afgestemd. Een extra bezwaar was het bovendien dat zij elkaar in leeftijd slechts weinig ontliepen. Het gevolg was dat in de loop van de tijd de niet noemenswaard geslonken onderste laag „omhoog groeide” in de piramide en daar, in de hoofdofficiers- en hogere-onderofficiers-rangen, aanspraak mocht gaan maken op qua rang en capaciteiten passend te achten functies... die er evenwel in dergelijke aantallen niet waren. Scheppen van nieuwe en opwaarderen van bestaande functies bood slechts in schijn soelaas: het vervalste de behoeftepiramide door die aan te passen aan het beschikbare personeelsbestand en devalueerde de rangen, maar kon niet verhinderen dat menige hoogwaardige functionaris verzuurde in een situatie die soms raak werd getypeerd met het wrange „overste is de overtreffende trap van over”.

Om de personeelspiramide te fatsoeneren en de uitstulpingen te doen verdwijnen, werden bijzondere regelingen ontworpen. De zg. *gouden handdruk* en, in het begin van de jaren '70, de *verlaging van de dienstverlatingsleeftijd tot 55 jaar* verzekerden de versnelde afvloeiing van de oudere categorie, waarin immers de overschotten het grootst waren.

Maar het aldus redelijk opgeloste probleem maakte onmiddellijk plaats voor een nieuw. Omdat niet gelijktijdig ook het functiebestand drastisch was besnoeid en tot reële proporties teruggebracht, bleef in eerste instantie de als zodanig opgevoerde behoefte bestaan. Bovendien waren met de hogere-leeftijdsgroepen ook de hogere-rangengroepen afgevloeid. Als gevolg van die beide oorzaken was in de hogere regionen van de personeelspiramide in feite een vacuüm ontstaan dat in korte tijd de lagere functies dreigde leeg te zuigen. Het zijn echter vooral dié functies die onmisbaar zijn voor het functioneren van de „doe-organisatie”, en het bezetten daarvan met uitsluitend dienstplichtigen, kort-verbandvrijwilligers en vrijwillig nadienenden kan nauwelijks worden verondersteld het ideaal te zijn van de verantwoordelijke commandanten. En al moge dan de aldus teweeggebrachte versnelling van de verticale doorstroming in de personeelspiramide voor de direct betrokkenen aantrekkelijk schijnen — snellere bevordering dan verwacht, eerdere plaatsing op meer aanzien verschaffende functies, e.d. — daartegenover staat wél dat de competitie om de daarná volgende rangen en

functies, welker aantal onveranderd klein zal blijven in verhouding tot het uitgedijde behoefteniveau daar beneden, stellig niet gemakkelijker zal worden voor degenen wier rijpingsproces niet volgens schema werd afgewerkt.

Het zijn die beide aspecten, het functioneren van de organisatie enerzijds en de kwalitatieve voorbereiding van het vrijwillig dienende personeel anderzijds, die de voorkeur doen uitgaan naar andere oplossingen. Uit dien hoofde is het derhalve alleszins begrijpelijk dat de DPKL bepaalde tekorten in zijn personeelspiramide het liefste zal willen aanvullen door op plaatsen waar het bestand de behoefte niet kan dekken een rechtstreekse injectie te bewerkstelligen; anders gezegd: door toepassing van *horizontale instroming* volgens de definitie „het op basis van buiten de militaire organisatie verkregen kennis of ervaring werven, aanvullend opleiden en vervolgens tewerkstellen van personeel op een der rangniveaus binnen een categorie, waarop in de voor die niveaus vastgestelde personeelsbehoefte veelal wordt voorzien door hetzij intern of extern opleiden van personeel van het desbetreffende niveau, hetzij door promotie uit een lager rangniveau uit die categorie”.

Het ligt wel in de rede dat dit novum — waaromtrent men zich eigenlijk wel moest afvragen hoe het mogelijk is dat *een organisatie die de horizontale útstroming niet kan noch wil beletten, ter compensatie daarvan het principe van de overeenkomstige instroming* al niet veel eerder heeft aanvaard! — met bijzonder veel zorg zal worden omgeven. Zo zal moeten worden verzekerd, zij het niet ter competentie van de DPKL maar van CLAS, dat de wékelijke behoefte scherp wordt bepaald en nauwgezet bewaakt en binnen de perken gehouden: eventueel (nog) bestaande uitstulpingen van de functiepiramide moeten even drastisch worden weggesnoeid als het geval is geweest met de paddestoelachtige personeelsbestanden van een tiental jaren geleden; plotseling opgevoerde nieuwe behoeften, waarmee in de long-termplanning nooit

kon worden gerekend, moeten worden afgewezen omdat de daarvoor benodigde vulling niet kan worden geleverd, bij gebrek aan de functionarissen die zo'n twintig jaar geleden hadden moeten instromen via KMA en KMS en in de jaren daarna de vereiste ervaring en hogere vorming hadden moeten opdoen om aan de functie-eisen te kunnen voldoen.

Wanneer dan verder wordt gewaakt tegen het mogelijk benadelen van het reeds in de organisatie aanwezige personeel — en wíe zou het aandurven de rechtspositie, de plaatsings- en bevorderingsmogelijkheden van de thans vrijwillig dienenden aan te tasten? — dan lijkt het al dan niet slagen van dit project nog slechts te zullen afhangen van de animo van het aan te trekken potentieel. In dat verband is het stellig verheugend te noemen dat op de eerstverschenen wervingsadvertentie — die op 16 september jl. werd geplaatst om de mogelijkheid te openen van horizontale instroming voor een relatief beperkt aantal onderofficieren — omstreeks een maand nadien reeds meer dan 6500 reacties waren ontvangen! Misschien is het betreurenwaard, als de duurzame tewerkstelling in 's lands veiligheidsinstrument meer kandidaten trekt naarmate de conjunctuur de dalende lijn verder blijkt te volgen, dat neemt niet weg dat zij die de krijgsmacht kénnen zich klaarblijkelijk bewust zijn van de kansen die een loopbaan in die organisatie ook hen zal kunnen bieden. Dáárom is die grote animo verblijdend, vooral ook omdat de DPKL daardoor een zó scherpe selectie zal kunnen toepassen als waarschijnlijk geen der huidige beroepsmilitairen ooit heeft moeten doorstaan. Dat wettigt de aanbeveling mee te werken aan het welslagen van deze horizontale instroming en de „gelukkigen” met open armen te ontvangen, ook hen, die onze collega's zullen kunnen worden naar aanleiding van hun sollicitatie op de, ter illustratie, hierna volgende wervingsoproep. De Koninklijke landmacht zal ongetwijfeld baat kunnen vinden bij dit DPKL-initiatief, míts . . . !

Nieuwe carrièrekansen voor reserveofficieren

In de landmacht is in de laatste jaren heel wat veranderd. Veranderingen, die ook betrekking hebben op de personeelsbehoefte. Zo is gebleken, dat de komende jaren in bepaalde functies plaats komt voor officieren, die gedurende een aantal jaren kennis en ervaring hebben opgedaan in de burgermaatschappij. Op dit moment zijn er plaatsingsmogelijkheden voor

„officieren van speciale dienst” bij de Genie en bij de Geneeskundige troepen.

Wie komt in aanmerking?

In aanmerking komen reserveofficieren tussen 32 en 40 jaar, die met goed resultaat een opleiding hebben

gevolgd aan een opleidingscentrum voor reserveofficieren.

Verder moet:

— de officier Geneeskundige troepen ten minste een hbs/havo-diploma bezitten (of een gelijkwaardig diploma) en in de burgermaatschappij een ruime praktijkervaring hebben opgedaan in een leidinggevende functie;

— de officier bij de Genie een hts-diploma hebben met de afstudeerrichting weg- en waterbouw of bouwkunde met belangstelling en voorkeur voor utiliteitsbouw. Daarbij moet hij een ruime praktijkervaring hebben in de afstudeerrichting.

Gegadigden zullen voorts moeten voldoen aan de geldende medische en psychotechnische keuringseisen.

Waarop kunt u rekenen?

U komt in dienst tussen uw 32e en uw 40e jaar. Dat

wil zeggen: **op de dag van indiensttreding moogt u nog géén 40 jaar zijn!** U krijgt een opleiding van ongeveer 11 maanden. En de rang van kapitein. Dat betekent, als u gehuwd bent en 1 kind heeft, dat uw schone salaris zich beweegt tussen f 2610 en f 2936 per maand. Daarbij hebt u recht op 22 dagen vakantie met 8% vakantietoeslag.

De opleiding start in maart 1979. Uw sollicitatie dient uiterlijk 1 januari 1979 in ons bezit te zijn.

Hoe solliciteert u?

Als u belangstelling hebt, kunt u schrijven aan de Afdeling Personeelsvoorziening KL, Grote Marktstraat 40, 2511 BJ 's-Gravenhage. U krijgt dan schriftelijke informatie en sollicitatiebescheiden toegestuurd.

Daarna maakt een van onze medewerkers een afspraak met u voor een nader gesprek.

Rectificatie

Organisatie en managementproces van het ministerie van defensie

Bij de redactionele bewerking van bovengenoemd artikel (*Mil. Spect.* 147(1978)(10)431), waarbij het gewent bleek in enkele passages de aanvankelijk gebezigde spreektaal te vervangen door de in dit blad gebruikelijke schrijftaal, heeft die ingreep helaas aanleiding gegeven tot een formulering van één zinsnede die een volslagen onjuiste indruk wekt en de schrijver van het artikel een uitspraak in de mond legt die geenszins strookt met de feiten. De bedoelde passage — de laatste zin van de tweede alinea op blz. 434 in de linkerkolom — was door drs. Peijnenburg

neergeschreven als een eenvoudige constatering, te weten „dat het contact met het parlement en vooral met commissies daaruit, de laatste jaren veel intensiever is geworden dan voorheen en dat kost de minister dus ook veel tijd”. De verandering van de in het vorenstaande citaat gecursiveerde zinsnede in „en ook dat kost de minister meer tijd dan hem lief is” wijzigde de feitelijke constatering in een waardeoordeel en wekte zo een volkomen verkeerde indruk. De redactie betreurt dat in hoge mate, en biedt voor deze onzorgvuldigheid haar oprechte verontschuldiging aan, zowel aan de schrijver als aan de in een kwaad daglicht geplaatste minister, en aan de lezers die op een verkeerd spoor werden gebracht.

The concept of national and collective security

A framework for a pedagogical approach in security policy related education

B. Egge

major-general of the Royal Norwegian army

In a world of growing interdependence, the problem of security for the nation state becomes more and more complex. The necessity for grouping countries together in security alliances based on common interest is increasingly becoming more pronounced. This tendency enhances the necessity to take into full consideration the growing dimensions of security.

The curricula of the higher security and defence related educational institutions in the NATO nations should, accordingly, reflect this new situation. It is, however, often difficult to build a curriculum with a proper balance between a purely academic approach, which the importance of the subject requires and, at the same time, an orientation to-

wards the practitioners' needs. Government-sponsored academies, institutions, colleges, schools, etc. are, in most cases, geared towards the pragmatic aim of widening the horizon and heightening the awareness of security related subjects for candidates coming from, and returning to, functions in a machinery which has *action* as its final objective. Universities offer education with academically orientated activities as their primary aim.

For a curriculum to have relevance and coherence in higher national security related education, it is of great importance to have a conceptual framework as a guideline in relating the different elements to each other. A conceptual framework, in this context, means a structure of thought, an analytical tool, that will aid in arranging concepts in an orderly and logical fashion.

In the following, the concept of *security* is chosen as the key notion for a conceptual framework. It should be noted, however, that this is only *one* of several possible approaches to the problem. It is nevertheless one that has proved successful in a number of practical connections.

Before we go any further into the matter, it is necessary to come up with some definitions. I shall deliberately call them *suggested working* definitions, in order not to give the impression that these are authorized, standardized definitions approved by official authorities. Here, we are in the realm of complex abstract matters where it is virtually impossible to reach consensus on a set of commonly accepted definitions.

Suggested working definitions

Let us try the following definition of *security* as an overall phenomenon:

Autonomy and freedom to implement policy with optimum possibility for system survival.

This definition should be applicable to all system levels, irrespective of policy aims. This means that it is relevant to an individual, to a family, to a

Generaal-majoor Björn Egge, thans Director of Studies aan het NATO Defence College te Rome, volbracht zijn elementaire officiersopleiding in 1940. Na de Duitse overweldiging van zijn vaderland bleef hij zich verzetten tot hij in 1942 bij een actie werd gevangengenomen en als „Nacht-und-Nebelhäftling" naar Duitsland werd overgebracht. Hij volgde na het einde van de oorlog de hogere vorming aan de Noorse militaire academie, waarna hij verschillende troepen- en staffuncties vervulde, de Franse Hogere Krijgsschool doorliep, een staffunctie bekleedde bij SHAPE en als hoofd inlichtingen deelnam aan de VN-operaties in Congo. Na te hebben gestudeerd aan het Noorse nationale defensie college vervulde hij een aantal nationale en internationale functies, waaronder die van defensieattaché in Moskou, en van „research fellow" van het Centre for International Affairs van de Harvard-universiteit. Sinds 1976 is hij verbonden aan het NATO Defence College. Van zijn hand verschenen verscheidene boeken en artikelen in zowel de Noorse als de internationale vakliteratuur. Het nevenstaande artikel schreef hij speciaal voor de Militaire Spectator.

group of families, to a nation state, to a regional grouping of nation states, and also on the global level. On all levels, security implies that one feels free to do what one intends to do without fear of intervention from other sources. National security should thus mean that if one is content with a *status quo* situation, this policy can be pursued by a nation state without fear of interference. It also implies that if the policy of a nation state is to *expand*, it also means security for this policy without intervention. In such cases where a nation state has to *reduce* its geographical area and its influence, it also means security for this course of action.

If we then take a step further and try a definition of *security policy*, I would suggest the following:

The formulation of goals and implementation of concrete measures with a view to optimise freedom of action with probability of system survival.

This definition relates to the formulation of policy goals, for instance, of national or collective security policy. It also relates to the implementation of the concrete measures agreed upon which perhaps should be called the security strategy, but in normal usage of the term, security policy covers both security policy and security strategy.

Here again, reference should be made to a system level, as the definition is equally applicable to the individual, family, group, nation state, regional and global levels. National security policy means the policy adopted for maintaining *status quo*, implementing *expansion* or arranging for the complex task of *reducing* the geographical size of a nation state in security. In addition to this territorial dimension of national security, there is a value dimension which will be discussed below.

Basic questions related to security

Before we deal with the comprehensive concept of security and the analytical approach proper, we have to formulate a few basic questions in our minds.

— Security for *whom*?

It is obviously security for the system we represent and the actors within the system we have in mind.

— Security for *what*?

On the national security level it will invariably be a question of security for our *territory* and our basic *value* system.

— Security *against* what?

We have in mind security against a perceived

threat which consists of the capabilities of the adversary and his intentions.

— Can total and *complete* system security be achieved?

Total and complete security for a system can probably only be achieved when a system is made universal and thus recognized by all system actors. This utopian situation can probably only be achieved together with world hegemony for one nation state or a group of nation states dominated by one of them.

— Can *permanent* security be achieved?

Any system is bound to obey the laws of change. The dynamics of system development will therefore mitigate against a set of circumstances where security prevails as a permanent condition.

Six aspects of the concept of security as an abstract phenomenon

Let us now attempt to analyse the concept of security as an abstract phenomenon. Six aspects can clearly be identified.

1. Security is an *abstract* value and not a concrete object.

It is always related to a defined set of value norms and, as such, it is *positively* loaded. It is definitely not a concrete object which can be defined unequivocally.

2. Security is a relative concept related to an *influence factor*, often called the *threat*.

All political systems are exposed to influences which are threatening the system. This threat consists of the physical *capability* to intervene and, on the other hand, the *intention* to use the means available. The potential instruments to be used to influence another system can be grouped into three categories of capabilities:

— weapons systems and delivery means (the physical force element);

— economic resources;

— ideological and psychological influence means.

The *intention* reflects the attitude regarding the application of the latent capability and the policy and strategy adopted to achieve change in the opponent's system.

The factors which may influence a system in terms of creating change may come from the outside as an *external* threat or from the inside as an *internal* threat.

The threat to a system will always be a *subjectively perceived* threat, as it is always difficult to achieve

a 100% accurate assessment of the physical capability. On the intention side, the problems are connected with the difficulties of mind-reading and the possibilities of sudden change of strategy.

3. Security is a relative concept related to a *time factor*, that is to say that security cannot be stockpiled as a commodity after it has been achieved. Security must be repeatedly gained under changing circumstances. The technological, economic and ideological factors are important variables which are changing with time.

4. Security is a relative factor related to a *system level*. We can enjoy individual or personal security within the borders of a sovereign nation state, even when the country as a whole can experience insecurity. A nation state which feels threatened may join a regional security system. It may then achieve the feeling of security needed for national growth and prosperity. Collective security on a global level was discussed during the Second World War and a concept is outlined in the United Nations Charter of 1945. However, existing deep-rooted system differences were not able to be reconciled and the global collective security system had to be abandoned in 1947.

5. Security is a relative concept related to a *level of independence*, autonomy or sovereignty.

A certain degree of autonomy is a necessary condition for system survival. Total and complete independence on a global level does not exist without total dominance of the entire global system. We therefore rather talk about varying degrees of interdependence which is an increasing trend in the world today. National sub-systems must accept a lower level of independence than the ideal which would be total and complete independence. It may be more correct to consider prospects of survival probability for a system with different degrees of independence.

6. Security is a *subjectively perceived* concept. The perception of security is decided by how the system actors assess the following factors:

- the influence factors consisting of the elements of capabilities and intentions in the threat to the system;
- the possibilities of the survival of the system in relation to the perceived threat.

Gradual development of national security perception

The perception of national security is a *dynamic*

and not a static process. This process can be followed from the birth of a nation state throughout its history. Six distinctive phases may be identified. It is not a law of nature that all nation states pass through all phases, but for analytical purposes it is of interest to identify the phase and trend of security policy in different nations at different stages of their history.

1. *System survival* is the first and basic security policy goal when a system is established. The paramount preoccupation in the minds of responsible leaders will be for their own system to survive. Historically, this can be exemplified by the founding of the United States in 1776 or the founding of the Soviet Union in 1917. All other policy aims were subordinate to the main goal of staying alive and for the system to prevail.

2. *System preservation* is the next phase when the first survival phase has been lived through successfully. The internal organs are strengthened in order to withstand challenges of an external or internal nature.

3. *System reinforcement* is the next step when the system actors feel strong enough to acquire influence outside of their borders in order to protect their own vital areas. The Soviet military aggression against Finland in November 1939 may be seen as an example of an action in this category.

4. *System expansion* at the expense of other nation states is the stage when a system is going outside of its own direct influence area to establish buffer zones around its nation state.

5. *System overpowering* is one of the terms used for the internal attack on a system, engineered from outside. The instruments here are influenced through opinion manipulation and infiltration of key positions in the adversary system.

6. *System conquest* is the final aim of an *expansive* system. It is the phase when the adversary system is conquered through the use of all available power factors to support their strategy designed for the fulfilment of their final policy aims.

As a conclusion to this analysis of the abstract elements of the concept of security, it might be appropriate to say that security is the condition of the environment in which the total policy aims of nation states and groups of nation states may best be implemented.

Total policy aims of opposing systems

In *abstract* terms, the total policy aims of a system

can be quoted from von Clausewitz: to impose one's own will upon the opposing system. If we look at the world with its two major power bloc systems opposing each other, it might in *concrete* terms be said that on one side the declared aim of NATO is:

To maintain freedom of action for individual member states; to control change without interfering with each other's internal affairs.

This may be said to be *status quo* oriented, in the sense that change is not accepted as a result of outside interference. The status quo relates to the *manner* in which change takes place as a legal and orderly process in accordance with the will of the majority of the people concerned. It does *not* mean a freezing of the natural incremental social change process.

On the other side, the declared aim of the Warsaw Pact countries is:

To obtain the triumph of socialism on a world scale.

This aim may be said to be *expansion* oriented as the interpretation given to the term socialism by their own system actors, and is equivalent to what in the West is called communism of the totalitarian type. This then should imply expansion of one system at the expense of another.

In order to obtain the respective aims from either side, it is necessary to control certain power factors, instruments or tools to achieve the desired aims.

Three dimensions of security as a concrete phenomenon: the triad

According to general Beaufre, the power factors can be grouped in three main dimensions (see fig. 1):

- Dimension I : military;
- Dimension II : economic;
- Dimension III: ideological/psychological.

As these three power factors constitute the instruments with which national and international security may be influenced, they form the natural backbone in a three-dimensional security concept: the security *triad*.

Each one of these power factors has *two aspects*, two ways in which the instrument can be handled: the active use of the resources and the regulatory mechanisms to fend off the ill effects of the resources if they threaten to get out of control. This is an important distinction in security related educational programmes, because both the resources

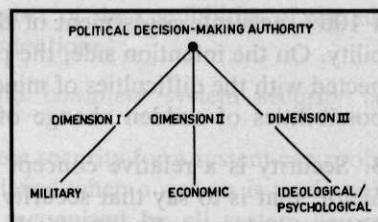

Fig. 1 The TRIAD: general Beaufre's three-dimensional security concept

as such and the regulatory mechanisms are instruments which are designed to achieve security. They must be seen and used in the overall context of security for the system they are designed to protect.

Let us take a closer look at Dimension I of the security policy related power factors: the *military*, the instrument of physical violence (see fig. 2). In this field, we have the active resources which are designed for deterrence against an armed attack and if the deterrence fails, to defend the territory and values at stake. Against an *external* threat, we find in this group the national military forces and the military forces integrated in an alliance. Against an *internal* threat, within a system, there are police and para-military forces.

As regulatory mechanisms against the loss of control of armed forces, a number of ways and means have been developed, even if they, according to many, have not yet reached a point where their impact is of sufficient influence. In this field, we find the strategic dialogue which is under constant development. Part of this dialogue has been called strategic persuasion.

Fig. 2 Dimension I — Military — of security related power factors

Resources (deterrence and defence)

- Against external threat:
 - national military forces
 - military forces integrated in an alliance
- Against internal threat:
 - police and para-military forces

Regulatory mechanisms (arms control)

- Strategic dialogue (strategic persuasion)
- Arms control treaties:
 - Non-Proliferation Treaty (NPT)
 - Test Ban Treaty (TBT)
 - Strategic Arms Limitation Talks (SALT)
 - Mutual and Balanced Force Reductions (MBFR)
 - Regional arms control agreements
 - Helsinki Final Act, Basket I

Resources	Regulatory mechanisms
— energy	— trade agreements
— raw materials	— shipping conference
— food and agriculture	— new economic world order
— transport	— Helsinki Final Act, Basket II
— industry	— etc.
— trade	
— communications	
— finances	
— etc.	

Fig. 3 Dimension II — Economic — of security related power factors

Resources (influence)	Regulatory mechanisms (ideological arms control (Rappoport))
— diplomatic service	— confidence-building measures (Helsinki Final Act, Basket III, etc.)
— information service	— tension reducing measures (agreements between nations on mutual checking of history books („the historical mythology”), Unesco, etc.)
— news media	
— educational system	
— belief system organization (e.g. religious, political, ideological, etc.)	

Fig. 4 Dimension III — Ideological/Psychological — of security related power factors

A number of arms control treaties have been signed and are in force (see fig. 2). All these instruments are related to physical power.

Let us then take a look at Dimension II of the security policy related power factors: the *economic* resources (see fig. 3). As active resources in this field we find, for instance, energy, raw materials, food and agriculture, transport, industry, trade, communications, finances, etc. In order to fend off the potential harmful effects of the use of economic factors in attempts to afflict the security of a nation state, the following regulatory mechanisms have been introduced: trade agreements, shipping conference, Helsinki Final Act - Basket II, attempts to establish a new economic world order, etc.

There is not much literature which covers the use of the economic power factor in security related activities. However, the importance of this aspect of national and international security is greatly enhanced since the use of the oil weapon in 1973/1974 and later on. A greater awareness of the dependence of the Atlantic Alliance upon the raw materials from other parts of the world which is not under Western control has developed in the last years. In a world of growing interdependence, the resources open to use against another system in the economic field to influence security related aspects of policy will probably grow in the future.

Let us now take a closer look at Dimension III of the security policy related power factors: the *ideological/psychological* (see fig. 4). Here we

enter into a very complex and abstract matter. There is, however, no doubt about the importance of this group of power factors in the present situation. If public opinion can be persuaded to vote for a system which is of advantage to an adversary of the system, the adversary's final policy aim can be achieved without interference of physical means. This is presently a problem in many nation states.

The resources in this field are the different institutions which exercise some kind of influence, as listed in fig. 3. As regulatory mechanisms in order to fend off potential harmful effects in this field, we have some instruments which, according to professor Rappoport, may be called ideological arms control mechanisms: confidence-building measures such as Basket III of the Helsinki Final Act, tension reducing measures such as agreements between nations on mutual checking of school textbooks in history („the historical mythology”), etc.

The peace/war continuum

Let us now go further to see how these tools or instruments are used in different environments related to security. We always will find ourselves, on our journey through history, somewhere on a continuum or a spectrum between nominal peace and armed conflict. Today, with the pronounced competition between the two main types of political systems in the East and the West, we will find that we are constantly in a grey area between peace and war. This competition, at times, takes an aspect of a crisis and we apply crisis management

measures in order to avoid crossing the magic line into a hot war (see fig. 5).

Concerning the type of strategy to be used to achieve policy aims, general Beaufre distinguishes between the indirect strategy used in nominal peacetime and grey area conditions, and the direct strategy used in wartime where all the power factors are used to the maximum of their inherent capability.

Indirect security strategy (see fig. 6)

In peacetime, military forces can be used in the so-called non-belligerent military activity context. This means that military exercises and show of force can be used to influence political situations. The permanent presence in an area of armed forces can also strongly influence political situations. This was amply demonstrated in the difference between the outcome of situations as the Lebanon crisis in 1958 influenced by the Sixth US Fleet in the Mediterranean, and the crisis of 1969 in Libya influenced by the presence of the naval forces of both the superpowers, USA and USSR. In internal situations terrorism can be said to be

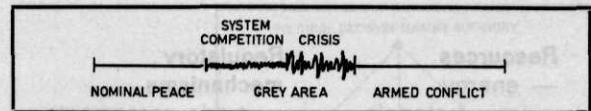

Fig. 5 Peace/war continuum

a use of force to influence political situations without actually using weapons on the same scale as in a war.

The economic factor can be used to influence policy by economic dispositions to reinforce and expand the economic and political system of an expansive power. Economic means can also be used in subversive activities directly aimed at undermining the social and economic conditions of the adversary.

The ideological/psychological group of power factors may be used to influence security related aspects of policy through the manipulation of attitudes in the adversary camp through the educational system, news media, etc.

Direct security strategy (see fig. 7)

The same power factors as mentioned above can evidently be used in wartime in direct application

Fig. 6 Indirect security strategy (Beaufre)

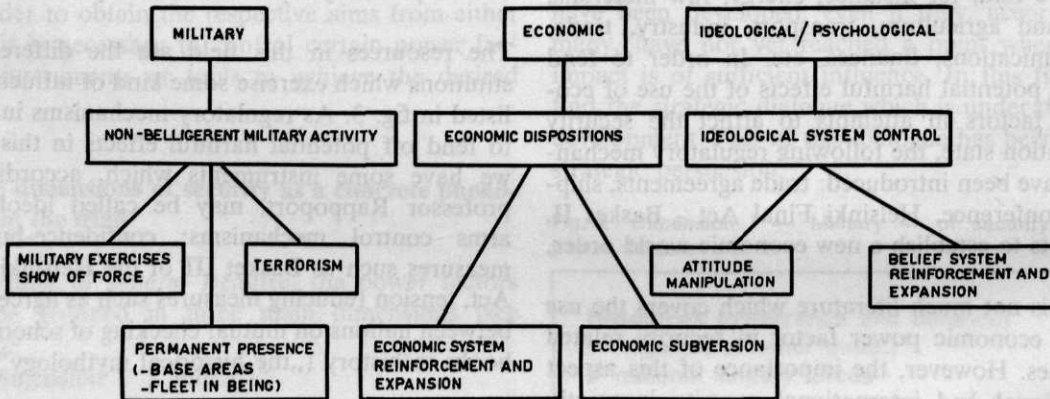
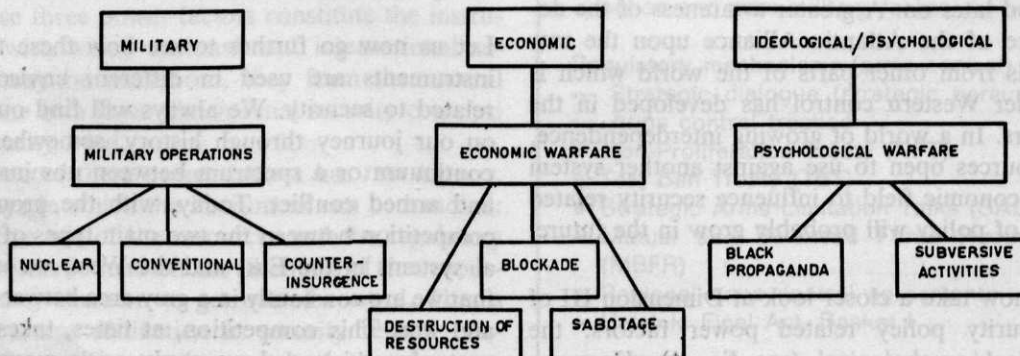

Fig. 7 Direct security strategy (Beaufre)

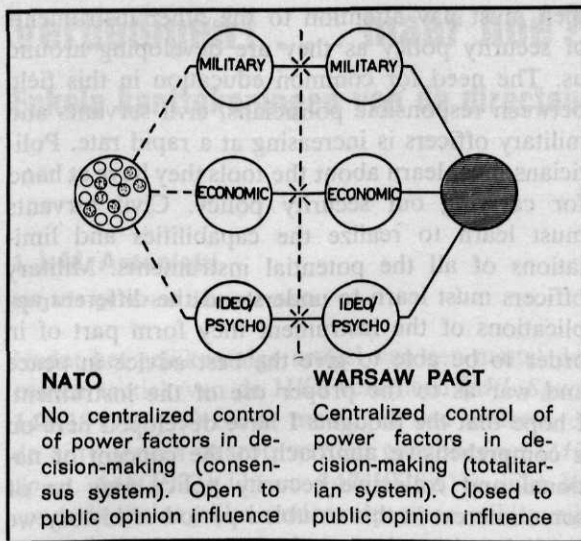

Fig. 8 Diagram of security related system competition

in an open aggression against an adversary or in a defence against such an aggression.

The military power factors will then be used in open warfare on the three different levels: nuclear, conventional, or counter insurgency (local guerrilla warfare). The economic warfare will take on aspects of direct destruction of the resources of the adversary, blockade or sabotage. For the system in defence they will correspondingly use their means to prevent the opponent from imposing his will.

In the ideological/psychological field we would see psychological warfare with black propaganda including lies and dirty tricks as well as subversive activities of all kinds.

Security related system competition

We shall now take a look at how all this adds up when we see how the power factors are used mutually to influence security policies from both sides of the borderline between the two main systems represented by NATO and the Warsaw Pact.

This is in diagram represented in fig. 8. On one side we have the 15 NATO nations, each with their own set of power factors but without peacetime centralized control of these factors in decision-making. This system is based on the consensus principle and it is completely open to public opinion influence. Furthermore, within each individual nation of the 15 nation states, power is divided according to the Montesquieu principle between the legislative, the executive and the judiciary power. This system will naturally have greater difficulties

in concentrating power and to achieve necessary concerted action during periods of crisis.

The paradox is, however, that exactly the apparent flaws in this system are what we in our democratic approach to power are proud of and one of the most precious features we want to safeguard. In the NATO Alliance, we have tried to counteract this lack of efficiency in the system by creating instruments for consultation between the member nations and a machinery for crisis management when necessary. If the worst should happen, and an armed conflict should break out, then NATO is fully prepared for tackling the command and control for the functions on a centralized basis as necessary in war.

On the other side of the borderline between the two major types of political systems we find the Warsaw Pact with its centralized control of power factors in decision-making. This system is closed to public opinion influence. The most powerful nation in the Alliance, the Soviet Union, exercises total control over the military power factor in peace and war. This dominance may not be of the same order of magnitude in the economic and ideological/psychological field, but it is certainly centralized when it comes to all aspects of economic transactions and the ideological/psychological field where they have something to do with security of the Soviet Union. This system may be efficient in its concept as long as the complete dominance over public opinion is kept on the present level. However, if public opinion in all member states of the Warsaw Pact should acquire a freer status, then it is a question whether the system would hold together.

This explanatory model of security related system competition shows that each side has a built-in capability to influence the security position of the other side. Theoretically, this capability could be exploited according to the policy aims of the system actor, and all the more efficiently the more centralized control there is over the power factors. It is important to note that one power factor can be used to influence areas of the adversary's security problems in a very complex manner. An economic offensive from one side can be used not only to influence the economy on the other side but it can very definitely influence the military capability and the public opinion and basic attitudes of the other side. There is no doubt that this game is being played today and that the public awareness of this is lacking in the NATO countries.

Conclusion

The concept of security as it has been attempted to outline above, may be of interest to all institutions engaged in security policy education. The basic idea is to emphasize the fact that the military machinery is only one of several power factors of importance to governments in carrying out their security policy in peace and war. Armies, navies and air forces are admittedly the most frequently used instruments up to the present time in this respect and it seems that they will continue to be used in this role for a long time to come. However, the usefulness of traditional armed forces in implementing national and international security policy seems to be brought into doubt the more the controllability of nuclear weapons seems to fade. This is one of the reasons why also military

men must pay attention to the other instruments of security policy as they are developing around us. The need for common education in this field between responsible politicians, civil servants and military officers is increasing at a rapid rate. Politicians must learn about the tools they have at hand for carrying out security policy. Civil servants must learn to realize the capabilities and limitations of all the potential instruments. Military officers must learn to understand the different applications of the instrument they form part of in order to be able to give the best advice in peace and war as to the proper use of the instrument. I hope that the thoughts I have developed here on a comprehensive approach to the concept of national and collective security policy may be of some interest in this troubled period of history we are living through towards the end of this century.

Maandelijks wordt de Militaire Spectator toegezonden aan alle leden van de Koninklijke Vereniging ter beoefening van de Krijgswetenschap.

Ten einde de toezending aan thans nog actief dienende officieren van Land- en Luchtmacht, tevens lid van de Koninklijke Vereniging ter beoefening van de Krijgswetenschap, ook na hun dienstverlating zeker te stellen, wordt belanghebbenden verzocht de secretaris van de Koninklijke Vereniging (Nassaulaan 6, Zoetermeer) in voorkomend geval ter zake in te lichten.

Verdedigen! . . . maar hoe?

Enkele kanttekeningen van de directeur van de Hogere Krijgsschool

J. J. M. Antonietti

brigade-generaal der infanterie

Nadat het gelijknamige artikel van een aantal docenten tactiek van de HKS verscheen (*Mil. Spect.* 146(1977)(3)99) en de meningen van anderen en de antwoorden daarop werden gepubliceerd (*Mil. Spect.* 146(1977)(11) en 147(1978)(1)), lijkt het rond dit belangrijke onderwerp weer stil te zijn geworden.

Het gestelde in mijn vredesinstructie dat mij „belast met het uitdragen en handhaven van de eenheid van tactische opvatting in de Koninklijke landmacht”, geeft mij aanleiding tot het nu geven van enig commentaar. Nu, omdat de Tactische Commissie van de HKS binnenkort zal kunnen beginnen met het herzien van de Gevechtshandleiding (VS 2-1386).

Deze herziening dient grondig te geschieden en zal dus een omvangrijke en tijdrovende aangelegenheid zijn. De resultaten zullen derhalve niet in luttele maanden beschikbaar komen.

Het leek mij daarom nuttig thans enkele opmerkingen te maken, waarbij het echter niet mijn bedoeling is een uitgebreide beschouwing aan dit onderwerp te wijden:

— eensdeels niet omdat de standpunten en gedachten, door de auteurs ontwikkeld, reeds werden verfijnd en toegelicht in de polemieken met de commentatoren;

— anderdeels niet omdat verdere studie beter kan geschieden binnen de Tactische Commissie en de Leergroepen binnen de Afdeling Onderwijs van de HKS, die daarbij van vele geclassificeerde studies en andere bronnen kunnen gebruik maken.

Uit het feit dat ik enkele kanttekeningen plaats, mag zeker niet worden afgeleid dat ik de schrijvers op enigerlei wijze zou willen desavoueren.

Bij de opening van het studiejaar 1977-78 constateerde ik in mijn Jaarrede:

Ondanks de grote werkbelasting slaagde de leergroep erin een doorwrochte en zeer belangwekkende beschouwing over moderne verdediging te publiceren, waarvoor ik haar hier gaarne wil complimenteren.

Mijn waardering geldt uiteraard ook al diegenen die in woord en geschrift zich de moeite van een wederwoord hebben gegeven en daarmee tot verduidelijking en verdieping van het inzicht bijdroegen

De schrijvers zeggen in de aanhef van hun artikel:

De opvattingen in dit artikel zijn de strikt persoonlijke opvattingen van de auteurs. Zij vertolken derhalve niet noodzakelijkerwijs de mening van de Chef Landmachtstaf of van de Directeur van de Hogere Krijgsschool.

Dit is juist, zodat dit artikel niet mag worden beschouwd als „de” nieuwe doctrine, zoals ik reeds heb kunnen beluisteren. Van een formeel gewijzigde opvatting zal eerst sprake zijn wanneer de Chef Landmachtstaf daarvan mededeling doet. Tot dan behoudt de gevechtshandleiding haar geldigheid.

Strategie

In de inleiding schrijven de auteurs te willen voorstellen:

. . . een alternatief dat binnen de beperkte speelruimte van zowel politiek-strategische opvattingen als financieel-economische overwegingen een optimum aan operationele bruikbaarheid biedt.

Deze beperking mogen zij zich zelf opleggen, zij verhindert dan wel dat een poging kan worden ondernomen vast te stellen of de politiek-strategische doelstelling met de tactische doctrine en de beschikbare middelen kan worden verwezenlijkt. Wanneer de uitwerking binnen het kader van de huidige financieel-economische mogelijkheden ertoe leidt dat het gros van de gevechtskracht van het legerkorps wordt opgesteld in een strook van ca. 15 km diepte, is de vraag gewettigd of daarmee het nationale of bondgenootschappelijke belang wordt gediend. Immers, is deze schil doorbroken dan liggen niet alleen alle logistieke inrichtingen, vele commandoposten en verbindingscentra „voor het grijpen”, maar ook de weg naar

het „Hart des lands” ligt open, evenals de flank van de ten zuiden van ons optredende geallieerde eenheden. Men bedenke dat er achter het legerkorpsgebied geen dichte territoriale verdediging meer ligt, waarin een rode stormvloed zou kunnen verzanden! Als de vijand wil kan hij deze strook doorbreken! Bij mij bestaat geen twijfel erover dat hij de daarvoor nodige offers ook zal willen brengen. Ook is het zeer wel denkbaar dat deze schil is doorbroken, niet alleen voordat legergroepsreserves in de mars zijn gezet, maar ook voordat een aanvraag om kernwapeninzet de politieke autoriteiten heeft bereikt; laat staan dat de president van de Verenigde Staten zijn fiat tot inzet heeft gegeven.

Ik meen dat deze aspecten eveneens goed moeten worden bestudeerd, voordat wij een operationele conceptie aanbieden die de verwezenlijking van de politiek-strategische doelstellingen van Nederland en zijn bondgenoten moet mogelijk maken. Zij die de politiek-strategische doelstelling vaststellen, ontkomen er niet aan ook de middelen beschikbaar te maken om die te verwezenlijken. Vindt men dat „te duur” dan moet onvermijdelijk met een minder ambitieus streven genoegen worden genomen!

De schrijvers kozen echter voor het „wat kan” en niet voor het „wat moet” en daarop hebben zij hun gedachten verder ontwikkeld.

Terrein en weer

Op blz. 101 (r. kolom) constateren de auteurs dat er een voortdurende herbebossing en verstedelijking plaatsvindt. Deze ontwikkelingen zullen waarneming en schootsvelden steeds meer gaan beperken. Willen wij dus de samenhang in de verdediging en de mogelijkheid tot wederzijdse steun handhaven dan kan dat ertoe leiden dat de onderscheiden frontbreedten dichter tot hun kleinste waarden zullen naderen: bv. een brigvak geen 20, maar eerder 10 km breed. Dit zal consequenties kunnen hebben voor zowel organisaties als slagorde. Met de auteurs (*Mil. Spect.* 146(1977)(11) 519) vraag ik mij dan ook af

... of een reorganisatie van de pantserinfanteriebri-gade, waarbij de infanteriekracht afneemt, een geluk-ige ontwikkeling is?

De defensieve fase

Hier wordt gesteld (blz. 113):

Vervolgens zal moeten worden versterkt met manoeu-vre-eenheden. Daarbij behoeven tanks niet uitslui-

tend uit de diepte te komen, maar zij kunnen ook uit de breedte, en wel uit niet bedreigde sectoren worden aangevoerd. Onze eigen troepen voeren als het ware een spiegelbeweging uit ten opzichte van de vijandelijke manoeuvre; waar de vijand zich concentreert, concentreren wij ook.

Daarover heb ik — niet als enige — mijn ernstige twijfels. De gehele verdediging, bestaande uit drie „lijnen” (zie afb. 7 op blz. 118), heeft een diepte van ca. 15 km. Deze strook ligt geheel binnen het bereik van de vijandelijke luchtdoel- en veldartillerie en zijn ECM-potentieel. Hoe stellen wij ons een dergelijke verplaatsing voor onder de uitwerking van deze vijandelijke middelen, dwars door de vakken of opstellingen van andere eenheden, of onder het maken van grote, tijdrovende omwegen? Wellicht dat de lkc dit kan met zijn (schaarse) reserves. Op divisie- en brigadeniveau zal men te zeer gebonden zijn, of de tijd/ruimtefactoren zullen een dergelijke spiegelreflex verhinderen. Hier zouden war-gamingtechnieken wellicht een nader inzicht kunnen verschaffen.

De tegenaanval

Dat bataljon en brigade in de huidige omstandigheden zelden — en in de conceptie van de schrijvers niet — aan een tegenaanval toekomen kan ik onderschrijven. Dat mag echter op bataljons- en brigadeniveau niet leiden tot het achterwege laten van elke offensieve beweeglijke actie waarmee een kleine plaatselijke inbreuk zou kunnen worden opgeruimd. Ook om het moreel op peil en de instelling agressief te houden dient te worden gehandeld in plaats van afgewacht.

Het lijkt mij nuttig hiertoe het begrip „tegenstoot” in te voeren, te weten: „Een aanvalsactie met beperkte doelstelling om vijandelijke troepen buiten gevecht te stellen, om andere eenheden te helpen zich van de vijand los te maken, dan wel om een plaatselijk binnengedrongen vijand terug te werpen.”

Een voorstel van deze strekking zal te gelegener tijd worden gedaan.

In dit verband zij nog opgemerkt dat reserves niet alleen voor tegenaanvallen of versterken worden aangehouden, maar ook met het oogmerk flanken en achtergebieden te beveiligen en grendels in te richten en te bezetten (Gevechtshandleiding § 525); met andere woorden: om aan het voorzienne en het onverwachte het hoofd te kunnen bieden en aldus de eigen vrijheid van handelen te bevorderen.

Het bataljonsoptreden

Gezien de aard en de hoeveelheid commentaar, die daarop zijn geleverd, alsmede het besef dat dit aspect beter in nauw overleg tussen en met de „Wapenscholen” kan geschieden, wil ik nu niet erop ingaan. Ter geruststelling diene dat de HKS nauw contact onderhoudt met de wapenscholen. Wel wil ik nog iets zeggen over de voorbereiding van een verdediging. Dit omdat een goed voorbereide verdediging — naar het mij voorkomt — ten grondslag ligt aan het betoog van de auteurs. Ik heb de indruk dat de vredestoestand en de (gebreklijke) oefensituatie de inzichten terzake wellicht wat hebben vertroebeld.

Het moge dan waar zijn, dat de tank- en wieldozers een pantserinfanteriebataljon in ca. zes uur tijd aan rompedekte voertuigopstellingen kunnen helpen (*Mil. Spect.* 146(1977)(11)518, 1. kolom), het met de spade graven van een twee-mansschuttersput met een scherfvrije bovendeckking kost ca. 20 man-uren. Een scherfvrije bovendeckking acht ik onontbeerlijk, gelet zowel op de effecten van het vijandelijke vuur als op de noodzaak boven eigen bedreigde stellingen artillerie-tijdvuur te kunnen uitbrengen. Eerst nadat deze opstellingen zijn gebouwd, kan worden begonnen met maskeren, camoufleren en de aanleg van versperringen (mijnen-prikkeldraad). De troep zal aanvankelijk onwennig daartegenover staan, wegens het gemis aan ervaring en oefening.

Is de hoofdpstelling gereed dan moeten nog reserve- en verwisselopstellingen worden gemaakt en liefst ook nog verbindings- en naderingsloopgraven of -sleuven worden gegraven en gecamoufleerd. Eerst dan kan met het inrichten van opstellingen in de diepte van het weerstandsgebied worden begonnen. Ook het inrichten van huizen en oorden vergt veel tijd en inspanning, wil men niet tussen de neerstortende hanebalken worden „geïmmobiliseerd.”

Het „model” inrichten van een stelling vergt dus

veel tijd en een aanzienlijke logistieke inspanning. Aspecten waaraan de auteurs weinig aandacht besteedden doch die bij de uitwerking van een nieuwe doctrine grondige beschouwing nodig maken.

Slotopmerking

Bij nadere bestudering en uitwerking van de vele verdienstelijke gedachten van de auteurs, die bij een herziening van de Gevechtshandleiding mede een rol zullen spelen, dienen wij toch ook aan de inzichten van onze bondgenoten aandacht te besteden. Wij opereren immers niet zelfstandig en dus zullen organisaties, doctrines en werkwijzen compatibel moeten zijn en blijven. Behalve met de nationaal ontwikkelde operationele concepties en voorschriften dienen wij dan ook rekening te houden met de in bondgenootschappelijk verband ontwikkelde opvattingen.

Zo zijn er vele studies in NAVO-verband ontwikkeld en door Nederland aanvaard die in een herziene Gevechtshandleiding dienen te worden verwerkt. In dit verband noem ik er slechts enkele:

- ATP-35, „Land Forces Tactical Doctrine”, ontworpen door het Military Agency for Standardization;
- de EUROGROUP- en FINABEL-studies;
- de „tactical concepts” opgesteld door Panel XI van de NATO Army Armaments Group;
- de buitenlandse en bilaterale studies waarvan wij kennis dragen.

Uit het voorgaande blijkt dat er nog wel enige tijd zal vergaan, voordat de Directeur HKS — als bewaker van de doctrine — de Chef Landmachtstaf een herziene Gevechtshandleiding ter goedkeuring kan aanbieden. Dat wil echter geenszins zeggen dat nu maar lijdelijk moet worden afgewacht. Integendeel, elke weloverwogen, constructieve gedachte is welkom en ware dan ook, via de hiërarchieke weg, te mijner kennis te brengen.

De Koninklijke Militaire Academie

Instelling van wetenschappelijk onderwijs

prof. mr. S. F. L. baron van Wijnbergen

docent aan de KMA

De Koninklijke Militaire Academie heeft tot taak het verzorgen van wetenschappelijk onderwijs voor de krijgsmacht. Zo formuleert het art. 3 van het ontwerp van de Wet op het wetenschappelijk onderwijs voor de krijgsmacht, dat nog steeds bij de Tweede Kamer aanhangig is.¹ Het wetsontwerp beoogde hiermee niet een nieuwe taak aan de KMA op te leggen, maar gaf slechts een nieuwe formulering voor de taak die de KMA, zoals hierna zal blijken, sinds jaar en dag vervult.

Wat betekent deze uitdrukking, wetenschappelijk onderwijs, en onder welke voorwaarde kan de taak, dit onderwijs te verzorgen, worden vervuld? Bij het ontstaan van ons Koninkrijk onderscheidde men het onderwijs in lager, middelbaar en hoger onderwijs. Het organiek Koninklijk Besluit van 2 augustus 1815² bepaalde dat hoger onderwijs tot doel heeft: „den leerling, na afloop van het lager en middelbaar onderwijs, tot eenen geleerden stand in de maatschappij voor te bereiden”. Met „hoger onderwijs” werd bedoeld onderwijs aan de univer-

siteit. Op het eigen karakter van dit onderwijs werd echter niet ingegaan.

Uitvoeriger werd over het hoger onderwijs gesproken bij de voorbereiding van de Hooger onderwijswet van 28 april 1876.³ Toen verscheen de kern van de omschrijving die nu in de Wet op het wetenschappelijk onderwijs voorkomt: hoger onderwijs omvat de vorming en voorbereiding tot zelfstandige beoefening der wetenschap en tot het bekleden van maatschappelijke betrekkingen, waarvoor een wetenschappelijke opleiding wordt vereist. Over deze omschrijving, die eerst weer uit het wetsontwerp verdween omdat de regering wettelijke definities gevaarlijk vond, maar bij de memorie van antwoord weer werd ingevoegd, is uitvoerig van gedachten gewisseld. De regering verklaarde dat het aantal van hen die de wetenschap uitsluitend om haarzelfs wil beoefenen uiterst gering is. „Verreweg de meesten”, aldus de regering, „beoefenen haar ten einde kennis te verkrijgen die hun later een betrekking in de maatschappij kan

¹ Bijl. Hand. II zitting 1963-64, 7404 nr 2. Nadat de bijzondere commissie, door de Tweede Kamer ingesteld ter voorbereiding van de openbare beraadslaging omtrent het wetsontwerp, een voorlopig verslag had uitgebracht (Bijl. Hand. II zitting 1964-65, 7404 nr 4) verscheen op 3 juni 1966 de Memorie van Antwoord vergezeld van een nota van wijzigingen en een gewijzigd ontwerp van wet (Bijl. Hand. II zitting 1965-1966, 7404 nrs 5-7). De bijzondere commissie bracht een nader voorlopig verslag uit (Bijl. Hand. II zitting 1968-69, 7404 nr 8), dat nog niet is beantwoord. Bij brief van 22 februari 1972 (Bijl. Hand. II zitting 1971-72, 7404 nr 10) deelde de staatssecretaris van defensie aan de voorzitter van de bijzondere commissie mee, dat de behandeling van het wetsontwerp is vertraagd als gevolg van de ontwikkeling die in de laatste jaren heeft plaatsgevonden op het gebied van de universitaire bestuurs hervorming en de herstructurering van het wetenschappelijk onderwijs aan de universiteiten en hogescholen. De staatssecretaris heeft daarom d.d. 25 oktober 1971 een commissie van advies inzake het wetsontwerp ingesteld, die blijkens de bijgevoegde instellingsbeschikking tot taak heeft:

a. een onderzoek in te stellen naar en op grond van de resultaten daarvan de staatssecretaris van defensie te adviseren over de wijze waarop het onderwijs bij het KIM

en de KMA — als instelling van wetenschappelijk onderwijs — ware te regelen; hierbij mede in beschouwing te nemen of het onderwijs aan deze instituten een afzonderlijke wettelijke basis dient te hebben;

b. bij het in te stellen onderzoek aandacht te schenken aan:

1. de sedert de indiening van het wetsontwerp in Nederland ontwikkelde denkbeelden omtrent de structurering van het wetenschappelijk onderwijs, de samenhang tussen het wetenschappelijk onderwijs en het hoger beroeps-onderwijs, alsmede de universitaire bestuursstructuur;
2. de ervaringen sedert de indiening van het wetsontwerp opgedaan met het onderwijs bij het KIM en de KMA;
3. de huidige inzichten over de in het wetsontwerp bedoelde hogere vorming bij de krijgsmacht.

In dit artikel laat ik de Marine en het KIM buiten beschouwing. Met „krijgsmacht” worden land- en luchtmacht bedoeld.

² Het besluit, waarover de Raad van State is gehoord, is niet in het staatsblad afgekondigd. De tekst is opgenomen in Luttenbergs Chronologische Verzameling.

³ Stb. 102. De wet is in 1961 vervangen door de thans geldende Wet op het wetenschappelijk onderwijs van 22 dec. 1960, Stb. 559.

doen verwerven". De regering achtte het eerste doel echter „meer verheven" en wenste het daarom voorop te plaatsen.⁴

Men kan respect hebben voor deze nobele gedach-
tengang en toch vaststellen, dat zij tot verwarring
kan leiden. In de Regeringsnota „Hoger onderwijs
voor velen"⁵ stelt minister Pais zonder blikken of
blozen, dat in beginsel elke student wordt opgeleid
tot het zelfstandig verrichten van wetenschappelijk
onderzoek. Hij stelt het wetenschappelijk onder-
wijs in gebreke, omdat het bekend is, „dat zeer
velen reeds voor het doctoraal examen de belang-
stelling voor het verrichten van wetenschappelijk
onderzoek missen".

Merkwaardigerwijs betoogt de minister in dezelfde
nota (blz. 14), dat het wetsartikel ook zo kan wor-
den opgevat, dat niet elke student tot wetenschap-
pelijk onderzoeker behoeft te worden opgeleid. Hij
heeft voor dat betoog een hele bladzijde nodig,
zich blijkbaar niet bewust van het feit, dat de wet-
gever het nooit anders heeft bedoeld.

De regering van 1868 zag het begrip hoger onder-
wijs overigens ruimer dan onderwijs alleen aan de
universiteiten. In het eerste regeringsontwerp van
1868 was o.a. de KMA als instelling voor hoger
onderwijs opgenomen. De regering had wel nogal
wat woorden nodig om deze classificatie te argu-
menteren:

*... de vakken die onderwezen worden (...) de aard,
de omvang en wijze der studiën, de wetenschappelijke
richting daaraan gegeven, het gehalte van het onder-
wijzend personeel, de leeftijd der kweekelingen, dat
alles draagt naar inzien der regering, althans in de
meeste opzichten, het kenmerk van hooger onderwijs
en het aan die scholen (waaronder de KMA) gegeven
onderricht beantwoordt dan ook geheel aan de dui-
delijke definitie bij art. 1 (...) aan hooger onderwijs
gegeven.*⁶

Dit standpunt van de regering werd niet bestreden.
Niettemin had de Kamer toch wel moeite met de
omgrenzing van het begrip hoger onderwijs.

De KMA werd overigens om verschillende, meest
praktische redenen (men had haast met de wette-
lijke regeling van het onderwijs voor de krijgs-

macht) later weer uit het ontwerp verwijderd. Het
desbetreffende hoofdstuk is vrijwel letterlijk terug
te vinden in de Wet op het onderwijs voor de
krijgsmacht van 17 juli 1869, Stb. 141, later ver-
vangen door de wet van 30 mei 1877, Stb. 141,
die nog weer later werd vervangen door de thans
formeel nog geldende wet van 21 juli 1890, Stb.
126.

Een gewijzigde terminologie werd ingevoerd door
de nota Rutten van 1951⁷ die onderscheid maakte
tussen:

- kleuteronderwijs;
- basisonderwijs (of elementair onderwijs);
- voortgezet onderwijs;
- wetenschappelijk onderwijs.

Het voortgezet onderwijs omvatte mede het be-
roepsonderwijs, dat werd onderscheiden in lager,
middelbaar en hoger beroepsonderwijs. De term
wetenschappelijk onderwijs verving blijkbaar de
voordien gebruikte uitdrukking hoger onderwijs.
De indruk bestaat dat deze terminologiewijzi-
ging voornamelijk werd ingegeven door de behoef-
te het beroepsonderwijs in drieën in te delen.

Nog weer later is men de term hoger onderwijs
gaan gebruiken om het hoger beroepsonderwijs
en het wetenschappelijk onderwijs te zamen aan te
duiden. (Vgl. de nota's „Op weg naar het hoger
onderwijs nieuwe stijl" (1972)⁸, „Hoger onderwijs
in de toekomst" (1975)⁹, en „Hoger onderwijs
voor velen" (1978)¹⁰.)

De ontwikkeling van het hoger beroepsonderwijs
(hts, heao, sociale academie, pedagogische aca-
demie, enz.) doet de vraag rijzen waarin weten-
schappelijk onderwijs dat, zoals wij hebben gezien,
eveneens in hoofdzaak tot maatschappelijke func-
ties opleidt, zich nu onderscheidt van het hoger
beroepsonderwijs.

Dat de beoefening van de wetenschap, door de
Wet op het wetenschappelijk onderwijs uitdruk-
kelijk als nevendoeel voor universiteiten en hoge-
scholen aangegeven, daarbij een rol speelt is dui-
delijk. Welke die rol is zal nog moeten worden
nagegaan.

Het kan nuttig zijn dat wij ons hier afvragen wat
eigenlijk met wetenschap wordt bedoeld. Wij be-
hoeven ons niet diepgaand in deze vraag te verdie-
pen. Vooreerst kunnen wij tweeërlei betekenis
van wetenschap onderscheiden: weten en de weg

⁴ Voor 1872 bestond de gewoonte, dat een regering bij
haar optreden de nog niet afgehandelde wetsontwerpen,
die door vorige regeringen waren ingediend, introk. Wilde
zij een ontwerp overnemen, dan diende zij het opnieuw
in. Zo zijn er van de Hooger onderwijswet verschillende
ontwerpen, verschillende Memories van Toelichting, twee
voorlopige verslagen van de Tweede Kamer. Hier wordt
verwezen naar de Memorie van Toelichting van 1868,
bijl. hand. II zitting 1868, blz. 129.

⁵ Bijl. Hand. II zitting 1977-78, 15.034, nr 2, blz. 9.

⁶ M.v.T. ontwerp 1868, bijl. hand. II zitting 1868, blz. 139.

⁷ Bijl. Hand. II, zitting 1950-51, 2223, nr 2.

⁸ Bijl. Hand. II, zitting 1971-72, 11.697, nr 2.

⁹ Bijl. Hand. II, zitting 1975-76, 13.733, nr 2.

¹⁰ Zie 5.

waarlangs wij tot dit weten komen. Die twee betekenissen hangen uiteraard nauw met elkaar samen.

Voor de eerste betekenis kan de omschrijving dienen die de Duitse filosoof Karl Jaspers geeft in zijn „Die Idee der Universität”¹¹: „Wissenschaft ist die *methodische Erkenntnis*, deren Inhalt *zwingend gewiß* und *allgemein gültig* ist”. Jaspers geeft van de drie elementen van deze definitie enige uitleg. Methodische kennis betekent dat men de weg weet waarlangs men tot die kennis komt en daarmee ook de plaats en grenzen van de, telkens bepaalde, zin van elk weten. *Zwingend gewiß* betekent dat men hetgeen men wetenschappelijk inziet ook moet aanvaarden onafhankelijk van de vraag hoe men datgene wat men inziet waardeert. *Allgemein gültig*: de wetenschappelijke inzichten worden door ieder die hen begrijpt als dwingend ervaren. Algemeen-geldigheid moet niet worden verward met absoluteheid: wetenschappelijk weten is altijd betrekkelijk.

Deze wetenschapsomschrijving is ruim. De gebruikelijke onderling zeer verschillende wetenschapsopvattingen vallen er alle onder. Wij behoeven ons voor ons doel in die verschillen niet te verdiepen. Wij hebben aan Jaspers' omschrijving voldoende. Hier zij nog slechts opgemerkt, dat wij nog een derde betekenis van wetenschap kunnen onderscheiden. In de loop der eeuwen hebben zich methoden en technieken ontwikkeld, verschillend naar formeel en materieel object van wetenschap — men kan ook zeggen verschillend naar het object van kennis en naar de gezichtshoek van waaruit de mens het object benadert — welke verschillende methoden- en techniekengroepen ook met de term (deel- of vak)wetenschap worden aangeduid. Te zamen vormen deze deelwetenschappen

de wetenschap in de hiervoor op de tweede plaats genoemde betekenis.

Veel schrijvers hebben zich beziggehouden met de vraag naar het wezen van de universiteit.¹² Ik noem drie klassieke auteurs.

Vooreerst John Henry Newman: „The Idea of a University”.¹³ Volgens Newman is de universiteit een *onderwijsinstelling*, „a place of *teaching universal knowledge*”.¹⁴ Het karakter van dit onderwijs wordt voornamelijk bepaald door het wetenschappelijke klimaat van de universiteit: „an assemblage of learned men, zealous for their own sciences, and rivals of each other, are brought, by familiar intercourse and for the sake of intellectual peace, to adjust together the claims and relations of their respective subjects of investigation”. Zo wordt „a pure and clear atmosphere of thought” geschapen, die de student op een unieke wijze vertrouwd maakt met de wetenschap. Dit onderwijs kan daarom als „liberal” worden gekenschetst, „a habit of mind is formed which lasts through life, of which the attributes are freedom, equitableness, calmness, moderation, and wisdom”.¹⁵ Het resultaat van die „liberal education” is volgens Newman de gentleman: „a cultivated intellect, a delicate taste, a candid, equitable, dispassionate mind, a noble and courteous bearing in the conduct of life”.¹⁶ University training overstijgt beroepsopleiding in eigenlijke zin, want zij bereidt de student niet in de eerste plaats door het bijbrengen van vakbekwaamheden maar door het vormen van een geesteshouding en van karaktereigenschappen voor op het met ere vervullen van functies.¹⁷

Tot zover Newman. Hij ziet de universiteit als vormingsinstituut, dat door middel van vrije intellectuele opvoeding de student voorbereidt tot

¹¹ K. Jaspers en K. Rossmann — *Die Idee der Universität*. Springer, Berlijn, Göttingen, Heidelberg (1961) blz. 41.

¹² In het volgende wordt geen onderscheid gemaakt tussen universiteiten en hogescholen. Dit onderscheid is sinds de inwerkingtreding van de Wet op het Wetenschappelijk onderwijs wel zeer kunstmatig geworden.

¹³ De eerste editie van dit werk dateert van 1852, het jaar waarin de redevoeringen, die het eerste deel ervan uitmaken, te Dublin werden gehouden. Newman verzorgde in 1873 de editie, die hij duidelijk als de definitieve versie beschouwde en die eerst toen de titel „The Idea of a University” kreeg. Geciteerd wordt uit de uitgave van Longmans, Green & Co., New York (1947) die, behoudens enkele in het voorwoord van C. F. Harrold verantwoorde uitzonderingen, de editie van 1873 volgt.

¹⁴ Zie 13, blz. XXVII. Newman onderschat de rol van research.

¹⁵ Zie 13, blz. 90.

¹⁶ Zie 13, blz. 107.

¹⁷ Zie 13, blz. 157-158:

It (university training) is the education which gives a man a clear conscious view of his own opinions and judgments, a truth in developing them, an eloquence in expressing them, and a force in urging them. It teaches him to see things as they are, to go right to the point, to disentangle a skin of thought, to detect what is sophistical, and to discard what is irrelevant. It prepares him to fill any post with credit, and to master any subject with facility. It shows him how to accommodate himself to others, how to throw himself into their state of mind, how to bring before them his own, how to influence them, how to come to an understanding with them, how to bear with them. He is at home in any society, he has common ground with every class; he knows when to speak and when to be silent; he is able to converse, he is able to listen; he can ask a question pertinently, and

maatschappelijke functies. Die vorming geschiedt door wetenschapsmensen, die echter hun hoofdtak in onderwijs vinden.

Parallel, maar toch anders, is de visie van Karl Jaspers, uiteindelijk verwoord in „Die Idee der Universität”.¹⁸ Jaspers ziet de universiteit in de eerste plaats als onderzoeksinstituut: „Die Universität hat die Aufgabe, die Wahrheit in der Gemeinschaft von Forschern und Studenten zu suchen”.¹⁹ Hij gaat daarbij uit van de „Verbindung von Forschung und Lehre”.²⁰ Jaspers neemt deze gedachte over van von Humboldt, de stichter van de Universiteit van Berlijn (1810).²¹ Hij wijdt er uitvoerig over uit: „Da (Forschung) Überlieferung voraussetzt, ist mit der Forschung die Lehre verbunden. Lehre heißt teilnehmen lassen am Forschungsprozeß”.²² „Der Idee nach (ist) der beste Forscher zugleich der einzige gute Lehrer. Er allein bringt in Berührung mit dem eigentlichen Prozeß des Erkennens, dadurch mit dem Geist der Wissenschaften. Er allein ist selbst lebende Wissenschaft, und im Verkehr mit ihm ist die Wissenschaft, wie sie ursprünglich existiert, anschaulich (...). Nur wer selbst forscht, kann wesentlich lehren”.²³

Ook voor Jaspers omvat de universitaire onderwijsstaak wetenschappelijke vorming en opvoeding: „Soweit an der Universität eine eigentümliche Bildung entsteht, ist sie wissenschaftliche Bildung. Diese ist bestimmt durch die Haltung der Wissenschaftlichkeit überhaupt. Sie ist die Fähigkeit, zugunsten objektiver Erkenntnis die eigenen Wertungen für je einen Augenblick zu suspendieren von der eigenen Partei, dem eigenen gegenwärtigen Willen absehen zu können zugunsten unbefangener Analyse der Tatsachen. Wissenschaftlichkeit ist Sachlichkeit, Hingabe an den Gegenstand, beson-

nenes Abwägen, Aufsuchen der entgegengesetzten Möglichkeiten, Selbstkritik. Sie erlaubt nicht, nach Bedarf des Augenblicks dieses oder jenes zu denken, und das andere zu vergessen. Ihr eignet das Skeptische und Fragende, die Vorsicht im endgültigen Behaupten, das Prüfen der Grenzen und der Art der Geltung unserer Behauptungen (...). Aber diese Bildung ist natürlicher Erfolg, nicht planbares Ziel (...). Da Erkennen nur in selbständiger Initiative möglich ist, ist Ihr Ziel diese Selbständigkeit des Einzelnen. Sie kennt innerhalb ihrer Sphäre keine Autorität, sie respektiert nur die Wahrheit, in ihren unendlichen Gestalten, diese Wahrheit, die alle suchen, die aber niemand endgültig und fertig besitzt”.²⁴

„Die Erziehung an der Universität ist Ihrem Wesen nach sokratische Erziehung. Studenten sind Erwachsene, nicht Kinder. Sie haben die Reife der vollen Selbstverantwortung. Die Lehrer geben keine Anweisungen und keine persönliche Führung. Das einzig hohe Gut, das mit der Selbsterziehung des Einzelnen in der Luft der Universität erworben werden kann, die innere Freiheit, ist verloren, wenn eine Erziehung stattfindet, wie sie großartig etwa in geistlichen Orden, auch in Kadettenanstalten, in der Janitscharenzucht entfaltet worden ist. Solcher allgemeinen Zucht oder einem Meister kann man sich nicht unterwerfen, ohne jene Freiheit zu verlieren. Nur in der Freiheit kommen wir zu den Erfahrungen ursprünglichen Wissenwollens und damit menschlicher Selbständigkeit, die sich von Gott geschenkt und zugleich gebunden weiß”.²⁵ Ook Jaspers gaat uitvoerig in op het onderscheid wetenschappelijke vorming — beroepsopleiding: „Die Universität bringt Fachschulung für Berufe, deren Idee durch Menschen erfüllt wird, deren Grund Wissenschaftlichkeit ist. Diese bedarf einer Ausbildung, welche noch ohne spezialisierte Be-

gain a lesson seasonably, when he has nothing to impart himself; he is ever ready, yet never in the way; he is a pleasant companion, and a comrade you can depend upon; he knows when to be serious and when to trifle, and he has a sure tact which enables him to trifle with gracefulness and to be serious with effect. He has the repose of a mind which lives in itself, while it lives in the world, and which has resources for its happiness at home when it cannot go abroad. He has a gift which serves him in public, and supports him in retirement, without which good fortune is but vulgar, and with which failure and disappointment have a charm.

¹⁸ De publikaties van Jaspers over de universiteit omvatten tientallen jaren. Geciteerd wordt uit *Die Idee der Universität*. Springer, Berlijn, Göttingen, Heidelberg (1961), geschreven in samenwerking met K. Rossmann, dat de eindvorm van Jaspers' gedachten over de universiteit weergeeft.

¹⁹ Zie 18, blz. 1. Jaspers verwijst met zijn uitdrukking „Gemeinschaft von Forschern und Studenten” kennelijk naar het middeleeuwse begrip *universitas magistrorum et scolarium*, zoals dat bv. aan de universiteit van Parijs ten grondslag heeft gelegen. Deze verwijzing is wel wat romantisch, want in Parijs, in tegenstelling tot bv. Bologna, hadden de docenten het voor het zeggen. Vgl. bv. A. B. Cobben — *The Medieval Universities*. Londen (1975), die zijn hoofdstuk over de Parijse universiteit het opschrift geeft „Paris: magisterial archetype”.

²⁰ Zie 18, blz. 68.

²¹ W. von Humboldt — *Über die innere und äußere Organisation der höheren wissenschaftlichen Anstalten* (Gesammelte Werke, Akad. Ausg., Bd X). Berlijn (1903).

²² Zie 18, blz. 64.

²³ Zie 18, blz. 68-69.

²⁴ Zie 18, blz. 79-80.

²⁵ Zie 18, blz. 86.

rufsausbildung in die Haltung des Forschens und der Methoden einführt. Für die besonderen Berufe ist daher die beste Ausbildung nicht schon das Erlernen eines abgeschlossenen Wissens, sondern die Schulung und Entfaltung der Organe zu wissenschaftlichem Denken. Dann ist durch das Leben hindurch eine weitere geistig-wissenschaftliche Ausbildung möglich. Für die Berufsausbildung kann die Universität überall nur die Basis geben, die Ausbildung selbst erfolgt in der Praxis".²⁶

Ook volgens Jaspers beoogt de universiteit dus het bijbrengen van een wetenschappelijke „houding", welk doel, naar hij preciseerd, wordt bereikt door het deelhebben van de studenten aan onderzoek.

De derde auteur is Alfred North Whitehead, wiskundige en filosoof, hoogleraar eerst te Londen, later te Cambridge Mass. USA (Harvard). In deze laatste functie schreef hij „The Aims of Education".²⁷ Daarin stelt hij, dat de universiteiten van de middeleeuwen af bron van vooruitgang zijn geweest.²⁸ Wij proeven hier de geest van de nieuwe wereld. Deze dienst aan de vooruitgang hebben de universiteiten nog steeds. Zij hebben die taak vervuld en moeten die blijven vervullen door de ervaring van de onderzoekers te verbinden met de verbeeldingskracht van de jeugd. „The task of a university is to weld together imagination and experience".²⁹

Whitehead zelf geeft in het voorwoord op zijn boek zijn hoofdidee als volgt weer: „The students are alive, and the purpose of education is to stimulate and guide their self-development. It follows as a corollary from this premise, that the teacher also should be alive with living thoughts. The whole book is a protest against dead knowledge, that is to say, against inert ideas".³⁰

Verbeeldingskracht is Whiteheads centrale begrip: „Do you want your teachers to be imaginative? Then encourage them to research. Do you want your researchers to be imaginative? Then bring them into intellectual sympathy with the young at the most eager, imaginative period of life, when intellects are just entering upon their mature discipline".³¹

Whitehead heeft zich ook beziggehouden met het

onderscheid tussen vakonderwijs en „university training". Voor hem is „generalization" het kenmerk van de universiteit: „This is the aspect of university training in which theoretical interest and practical utility coincide. Whatever be the detail with which you cram your student, the chance of his meeting in after-life exactly that detail is almost infinitesimal; and if he does meet it, he will probably have forgotten what you taught him about it. The really useful training yields a comprehension of a few general principles with a thorough grounding in the way they apply to a variety of concrete details. In subsequent practice the men will have forgotten your practical details; but they will remember by an unconscious sense how to apply principles to immediate circumstances".³²

Ook Whitehead acht, zij het met wat andere argumentering dan Jaspers, de nauwe band tussen onderwijs en onderzoek fundamenteel.

Het is goed erop te wijzen dat de drie ten tonele gevoerde schrijvers idealen beschreven. Newman baseerde zijn „Idea" op zijn ervaringen als Fellow van het Oxfordse Oriel College, maar wist zeer goed, dat hij die ervaring niet mocht generaliseren. Jaspers was zich ervan bewust, dat het door hem geschilderde beeld van de universiteit tot dusver in Duitsland nooit meer dan in aanzet was verwerkelijk. Zijn co-auteur Rossmann zegt dit met zoveel woorden.³³ Whitehead heeft veel invloed gehad op de Amerikaanse universiteiten, maar hij wist zeer wel, dat veel B.A.-opleidingen in de Verenigde Staten meer vakopleidingen dan instituten van university training waren. Bovendien kan bij elk der schrijvers een zekere eenzijdigheid worden geconstateerd. Newmans wetenschapsvoorstelling is overwegend literair-humanistisch, Jaspers geeft een wat idealistisch beeld van de verhouding docent-student. Whiteheads vooruitgangsideaal is duidelijk door tijd en plaats bepaald. Niettemin geven hun visies, in alle verscheidenheid, een duidelijk beeld van hetgeen de universiteit de eeuwen door heeft trachten te verwezenlijken.

Alle drie schrijvers gaan ervan uit, dat de universiteit voorbereidt tot het uitoefenen van maat-

²⁶ Zie 18, blz. 69-70.

²⁷ „The Aims of Education and Other Essays" verscheen in 1929 bij MacMillan, als een herdruk van eerder verschenen publikaties, meest redevoeringen. Geciteerd wordt uit de uitgave 1949, Mentor Books, New York, met een voorwoord van F. Frankfurter.

²⁸ Zie 27, blz. 100.

²⁹ Zie 27, blz. 98.

³⁰ Zie 27, blz. 11.

³¹ Zie 27, blz. 102. Even verder op dezelfde bladzijde: *Knowledge does not keep better than fish. You may be dealing with knowledge of the old species, with some old truth; but somehow or other it must come to the students, as it were, just drawn out of the sea and with the freshness of its immediate importance.*

³² Zie 27, blz. 38.

³³ Zie 27, blz. 166.

³⁴ Zie 27, blz. 70.

schappelijke functies, daaronder begrepen die van wetenschappelijk onderzoeker. Zij doet dit niet, in de eerste plaats, door het bijbrengen van vaktechnische kennis en vaardigheid, maar door het bevorderen van de vorming van een „habit of mind”, een wetenschappelijke wijze van denken, wij zouden zeggen: van een attitude. Deze wetenschappelijke attitude omvat kritisch denken, het elimineren van schijnzekerheden en inzicht in de betrekkelijkheid van alle wetenschap. De universiteit streeft de vorming van die attitude na door, naar de woorden van Jaspers, de student te laten participeren aan de wetenschapsbeoefening. Dit ideaalbeeld ligt ook aan de Nederlandse universiteiten en hogescholen ten grondslag, al wordt dit ideaal, zoals wij nog zullen zien, niet overal in dezelfde mate benaderd.

Hoe verhoudt zich nu de opleiding tot wetenschappelijk onderzoeker (zelfstandige beoefening der wetenschap) tot de voorbereiding tot het uitoefenen van „praktische” beroepen? Voor Jaspers is dat geen probleem want volgens hem verricht zo'n „praktische” beroepsbeoefenaar in feite wetenschappelijk onderzoek.³⁴ Hierbij moet een vraagteken worden geplaatst. Bezien wij Posthumus' opsomming van de vereisten, waaraan een wetenschappelijk onderzoeker moet voldoen³⁵, dan is het duidelijk dat de beoefenaar van een „praktisch” beroep niet de kennis behoeft te bezitten „die hem, uitgaande van de fundamentele van de gekozen wetenschap, naar het wetenschappelijk front heeft gebracht” noch over de „methodische en technische kundigheden” behoeft te beschikken „die voor het wetenschappelijk onderzoek noodzakelijk zijn (research-strategie, literatuur-research, keuze en opbouw van apparatuur, verslaglegging, publicatie).³⁶

Anderzijds is de formulering van minister Pais, die stelt dat de door hem voorgestelde vierjarige doctoraalopleidingen het predikaat „wetenschappelijk” kunnen dragen o.m. op grond van de „aanraking van de studenten met het wetenschappelijk onderzoek tijdens de opleiding”, te licht.

Door „aanraking” — wat daarmee dan ook moge zijn bedoeld — wordt geen wetenschappelijke attitude gevormd. De student moet worden betrokken bij het onderzoek, hij moet het klimaat ervan ervaren door er een aandeel in te leveren. Wij

³⁵ Prof. dr. K. Posthumus (Regeringscommissaris wetenschappelijk onderwijs) — *Universitair onderwijs, doelstellingen, functies, structuren*; eerste voortgangsnota. Den Haag (1969) blz. 53-54.

³⁶ Nota „Hoger onderwijs voor velen”. Zie 5, blz. 15.

kunnen dit het beste uitdrukken door te stellen, dat de student met enige wetenschappelijke discipline vertrouwd moet worden gemaakt.

Dit ideaal wordt in de verschillende universitaire studierichtingen overigens in zeer verschillende mate verwezenlijkt.

Studenten in een sterk beroepsgerichte studierichting als die van de geneeskunde komen tijdens hun opleiding nauwelijks met onderzoek in aanraking. Studenten in faculteiten als die van de wiskunde en natuurwetenschappen, sociale wetenschappen en letteren nemen na hun kandidaatsexamen deel aan onderzoek. Een studierichting als Nederlands recht neemt een middenpositie in.

Er bestaat een zekere spanning tussen het wetenschappelijke karakter van een opleiding en de vaktechnische elementen, die elke universitaire opleiding bevat omdat zij nu eenmaal in hoofdzaak op „praktische” beroepen voorbereidt. Posthumus heeft in zijn eerder genoemde eerste voortgangsnota weliswaar terecht erop gewezen dat die vaktechnische elementen aan de universiteit een andere functie hebben dan in een vakopleiding. Aan de universiteit zijn zij „niet zo zeer doel (. . .) maar vooral middel om een kritische en creatieve ontwikkeling mogelijk te maken”.³⁷ Niettemin kan een te sterke vakgerichtheid het wetenschappelijke karakter van een opleiding bedreigen.

De maatschappij schijnt dit niet altijd te begrijpen, gezien de voortdurende aandrang van die zijde om vaktechnische elementen in de universitaire beroepsopleidingen aan te brengen. Die druk blijft nooit geheel zonder effect. Vandaar dat men van tijd tot tijd een „Generalbereinigung” zou moeten inlassen. De thans aan de gang zijnde herstructurering schijnt ook in dat opzicht niet geheel te zijn geslaagd.

Laten wij nu terugkeren tot de KMA-opleiding. Er bestaat, zo zagen wij, geen tegenstelling tussen een wetenschappelijke opleiding en het voorbereiden op maatschappelijke functies. De KMA streeft beide doelstellingen na. In dat opzicht verschilt zij niet van universitaire studierichtingen. Wel heeft zij bij het verwezenlijken van een wetenschappelijke opleiding een aantal handicaps te overwinnen. De KMA-opleiding is sterk beroepsgericht.³⁸ Dit

³⁷ Zie 5, blz. 28.

³⁸ Het voorschrift, gegeven in art. 1 ontwerp-wet WOK, dat het wetenschappelijk onderwijs voor de krijgsmacht mede de vorming tot zelfstandige beoefening van de wetenschap omvat, is curieus en kennelijk onjuist. Deze bepaling is de ontwerper kennelijk ontsnapt in zijn zorg om het wetenschappelijke karakter van het onderwijs te onderstrepen.

brengt, zagen wij, het gevaar mee dat het wetenschappelijke karakter van de opleiding zal worden teruggedrongen. In dit geval wordt dat gevaar nog vergroot door de nauwe band, die bestaat tussen de „afnemer” — de krijgsmacht — en het opleidingsinstituut, dat immers van die krijgsmacht deel uitmaakt. De KMA zal zich tegen dit gevaar moeten verweren, bv. door de krijgsmachttop ervan te overtuigen dat een diepte-investering als een wetenschappelijke opleiding op den duur meer oplevert dan een ogenschijnlijk effectievere vakopleiding.

Een tweede handicap is de korte duur van de wetenschappelijke opleiding: 2½ of 3½ jaar. Posthumus stelde voor de universiteiten 4 jaar voor. Minister Pais doet dat ook, maar zal het waarschijnlijk niet halen. Zal de kadet in 2½ of 3½ jaar tot participeren aan onderzoek kunnen worden gebracht anders dan als duvelstoejager? In ieder geval zal intensivering van onderzoek aan de KMA hoge prioriteit moeten krijgen.

Een derde handicap vormt de beperktheid van de op de KMA vertegenwoordigde wetenschappen. De in het voorgaande geciteerde schrijvers leggen alle de nadruk op de algemeenheid van de universiteit. De KMA deelt deze handicap met de hogescholen, die op verschillende wijzen trachten aan deze beperktheid te ontkomen. De economische hogescholen ontwikkelen zich tot universiteiten. De technische hogescholen en de landbouwhogeschool trachten hun bemoeiingen te verbreden door een afdeling algemene wetenschappen en door het aantrekken van buiten hun oorspronkelijk terrein liggende vakgebieden als bestuurskunde en biologie. Op de KMA zal aandacht aan dit probleem moeten worden besteed.

Een ander probleem vormt de krijgskunde. Men zou menen, dat deze wetenschap aan een militaire academie centraal zou moeten staan. Dit is niet het geval. Een werkgroep gaat de problematiek onderzoeken.

Dan zijn er problemen van meer organisatorische aard. Hoogleraren en lectoren worden geselecteerd volgens de aan universiteiten en hogescholen in

zwang zijnde zorgvuldige procedure (benoemingscommissie, overleg met daarvoor in aanmerking komende faculteiten of afdelingen, enz.). Militaire docenten en andere militaire functionarissen worden echter volgens een onduidelijk besluitvormingsproces op de in de militaire organisatie gebruikelijke wijze op de KMA „gedropt”. Na maximaal drie jaar moeten zij weer verdwijnen. Een militair-wetenschappelijke carrière is in de krijgsmacht onbekend.

Een internaat kan zeer wel dienstig zijn aan een wetenschappelijke opleiding. Newman zong de lof van het collegesysteem van Oxford en Cambridge. Maar een cadetteninternaat is geen university-college. Jaspers zag niet zonder reden een tegenstelling tussen een „Kadettenanstalt” en „wissenschaftliche Bildung”.

Ook het verplichte Corps, met zijn conformerende invloed, is geen geschikte voedingsbodem voor het ontstaan van een wetenschappelijke attitude.

Men kan dan ook stellen, dat de KMA haar weg naar wetenschappelijk onderwijs uit een ongunstiger vertrekpunt begint dan haar universitaire zusterinstellingen.

Hierdoor moet de KMA zich niet laten ontmoedigen. De krijgsmacht heeft, meer dan andere instellingen en bedrijven, behoefte aan wetenschappelijk opgeleide functionarissen. De krijgsmacht vormt, waarschijnlijk uit de aard der zaak, een sterk gesloten organisatie. De maatschappij stelt zich bovendien tegenover die krijgsmacht ambivalent op: zij wil de krijgsmacht en onderhoudt haar, maar wil dat eigenlijk niet weten, uit afkeer van de oorlog waarop de krijgsmacht zich voorbereidt, zij het dan met het doel die oorlog juist te voorkomen. Dit vergroot de kloof tussen krijgsmacht en maatschappij.

Vandaar dat de krijgsmacht zelf moet openstaan naar de maatschappij. Dat vraagt om officieren met een brede geestelijke achtergrond. De KMA moet haar ongunstige uitgangsstelling dan ook zien als een uitdaging. Dan kunnen nadelen in voordelen verkeren.

Over inzetbaarheid gesproken

Een mening over de materieelverzorging bij 1 Lk

ir. H. M. M. van Eekelen

kolonel van de technische staf

De augustusuitgave van dit maandblad bevatte twee artikelen, waarin de derde-echelonsmaterieelverzorgingssector van het 1e Legerkorps direct wordt aangesproken, namelijk de bijdragen „Productiviteit bij het legerkorps” en de daarop gebaseerde redactionele beschouwing „Waarom gaat het eigenlijk?” (*Mil. Spect.* 147(1978)(8)331, 333). De volgende reactie in de vorm van een in breder

In de rubriek „Antwoord op meningen van anderen” werd, in het antwoord van de hoofdredacteur op de reactie van c-1Lk naar aanleiding van het editoriaal „Waarom gaat het eigenlijk?...” en het in aansluiting daarop geplaatste artikel „Productiviteit bij het legerkorps”, reeds gesproken van een te verwachten artikel van de zijde van het Legerkorps Logistiek Commando dat de keerzijde van de medaille zou belichten in een beschouwing over de herstelproblematiek van het legerkorps. Nevenstaand artikel, dat helaas niet tijdig genoeg werd ontvangen om te kunnen worden geplaatst in het recente oktobernummer, moest vanwege het speciale karakter van het novembernummer blijven overstaan, zodat het eerst thans onder de aandacht van de lezers kan worden gebracht. Nu inderdaad door kolonel ir. Van Eekelen een hoeveelheid aanvullende informatie wordt aangedragen, lijkt een onafhankelijke oordeelsvorming over het vraagstuk zeer wel mogelijk, te meer daar inmiddels de door de eerste publikatie opgeworpen stofwolken weer zijn gaan liggen. Voor die oordeelsvorming moge de lezers worden geraden te willen gebruik maken van de beide bovengenoemde teksten in het augustusnummer samen met de inhoud van „Meningen van anderen” en „Antwoord op meningen van anderen” in het oktobernummer, de relevante inhoud van dezelfde rubrieken elders in dit voorliggende nummer, en het hiernaast geplaatste artikel; ongetwijfeld zullen zij dan in staat zijn te beoordelen waarom het wéérkelijk gaat.

perspectief opgezette beschouwing geeft de lezers van dit tijdschrift de mogelijkheid voor een wat genuanceerder benadering van de problematiek. Aangezien in beide gememoreerde artikelen de herstelproductiviteit direct wordt gerelateerd aan de huidige materieeltoestand, is het gewenst de materieelverzorgingssituatie te benaderen vanuit de actuele materiële inzetbaarheid van het 1e Legerkorps.

Inzetbaarheid

a. Normen, wensen, realiteit

Het begrip inzetbaarheid wordt in het militaire woordenboek gedefinieerd als „de mate waarin een eenheid voor haar taak dan wel voor (een) bepaalde opdracht(en) kan worden ingezet”. Er wordt in de omschrijving geen onderscheid gemaakt tussen oorlogstaak en vredestaak. Dat is niet zo vreemd, aangezien de inzetverwachting van een eenheid in oorlogstijd moet worden gerealiseerd in vredetijd door middel van oorlogsvoorbereiding. Onder oorlogsvoorbereiding te verstaan de productie van o.a. operatieplannen, het gebruiksgereed houden van het materieel en het opleiden en oefenen van het personeel.

De volgorde waarin de oorlogsvoorbereidende deeltaken zijn genoemd, houdt geen prioriteitskeuze in. Het resultaat van de vervulling van alle deeltaken, dient immers een eenheid te zijn die haar oorlogsopdracht volgens het geldende operatieplan kan uitvoeren.

De afgeleide begrippen personele en materiële inzetbaarheid zijn op nagenoeg gelijke wijze te omschrijven. In het militaire woordenboek wordt materiële inzetbaarheid gedefinieerd als „de mate van aanwezigheid en van gebruiksgereedheid van het essentieel materieel, waarover een eenheid beschikt”. Een discussie over de vraag wat als essentieel materieel moet worden aangemerkt, is mogelijk, doch in relatie tot de oorlogstaak van een eenheid moet een antwoord snel kunnen worden gegeven.

Nauwelijks voor discussie vatbaar in de definitie zijn het kwantitatieve aspect „beschikbaarheid” en het kwalitatieve aspect „gebruiksgereedheid”. Ten aanzien van dit laatste begrip worden overigens in een verzorgingsinstructie van BLS (VI-BLS-005/0) normen gegeven hoe de oorlogsinzetbaarheid van diverse soorten (essentieel) materieel dient te worden getoetst, en kwalitatieve normen voor vredesgebruiksgereedheid van materieel liggen vast in eisen voor „veilig” gebruik en levensduurverlenging.

De vervulling van de oorlogsvoorbereidende deeltaken „het gebruiksgereed houden van het materieel” en „het opleiden/oefenen van het personeel resp. de eenheid” geschiedt in de praktijk in het spanningsveld van de beschikbare tijd. Voornamelijk als gevolg van de diensttijdverkorting wordt gedurende de beschikbare parate oefentijd het materieel intensiever ingezet, terwijl mede om die reden de onderhoudsbehoefte toeneemt.

Een te leveren onderhoudsinspanning is vrij nauwkeurig te kwantificeren op grond van technische normstelling en voor de opleiding van de enkele man liggen veelal meetbare eisen voor met behulp waarvan het tijdsbeslag eveneens is te kwantificeren. De geoefendheid van de totale eenheid is echter slechts in kwalitatieve zin genormeerd, waarmee ruimte wordt geboden voor persoonlijke interpretatie en waardering van een bepaald resultaat. De beschikbare tijd voor opleiden en oefenen is nauwkeurig bepaald doch tevens zodanig beperkt dat van enige speelruimte geen sprake meer is. De flexibiliteit in het proces van opleiden en oefenen wordt overigens nog extra beperkt door de ruimtiefactor, namelijk de beschikbaarheid van oefenterreinen.

Een nadere uitwerking van het programma voor een tactische eenheid heeft geleid tot de conclusie, dat het *gemiddelde* percentage gewenste materiële vredesgebruiksgereedheid voor een dergelijke eenheid op ca. 85% moet worden gesteld.

Voor de beantwoording van de vraag of de realiteit binnen 1Lk overeenkomt met het gewenste percentage vredesgebruiksgereedheid, is in de maand februari 1978 door alle parate eenheden gedurende drie achtereenvolgende weken gerapporteerd ten aanzien van enkele soorten essentieel materieel. De gekozen meetperiode kan op grond van historische gegevens representatief worden geacht voor de beschrijving van de gemiddeld over een jaar aanwezige materiële situatie bij 1Lk.

Het is gebleken dat in de sectoren wiel- en rupsvoertuigen de reële vredesinzetbaarheid voor een aantal typen slechts 75 à 80% bedraagt van de

gewenste situatie. De overige gemeten materieelsoorten bevinden zich binnen een marge van enkele procenten van het gewenste niveau van vredesgebruiksgereedheid.

Op grond van de voertuiggegevens is de conclusie gerechtvaardigd dat de lopende vervanging van voertuigtypen als jeep Nekaf en de AMX pantser-rups en te zijner tijd van AMX-tank en Centurion-tank, in een dringende behoefte voorziet.

Aangezien de materiële oorlogsinzetbaarheidsnormen niet de extra beperkingen van vredesgebruik in zich dragen, ligt in het algemeen de oorlogsinzetbaarheidsgraad van het essentiële materieel bij 1Lk hoger dan de vredesinzetbaarheidsgraad. Het gewenste gemiddelde niveau van materiële oorlogsinzetbaarheid hierbij bedraagt 95%.

Op grond van eerder vermeld cijfermateriaal blijkt de reële oorlogsinzetbaarheid voor voertuigen op ruim 90% van het wensniveau te liggen en voor de overige gemeten materieelsoorten wederom binnen een marge van enkele procenten van het wensniveau.

b. *Factoren van invloed*

Bij het analyseren van factoren van invloed op de materiële inzetbaarheid van 1Lk zullen de nadelige oorzaken met een incidenteel karakter benevens de structurele invloeden met een zeer gering effect niet aan een nadere beschouwing worden onderworpen. Overigens kan plaatselijk en per materieelsoort de invloed van een bepaalde factor in grootte variëren.

1. INVLOEDSFACTOREN OP HET DERDE-ECHELONSHERSTELNIVEAU VAN 1LK

Op het 3e-echelonsherstelniveau rust in vredestijd de taak bij te dragen in het bereiken van zowel de gewenste vredes- als oorlogsinzetbaarheid van het materieel bij 1Lk, alsmede voorbereid te zijn op het inzetbaar houden en maken van dat materieel in een „te velde”-situatie onder oorlogsomstandigheden.

Inschakeling van het 3e-echelonsniveau in de herstellijn betekent voor de gebruikende eenheid vrij algemeen het aanbieden van defect materieel aan de werkplaats en wachten tot dit materieel door de werkplaats wordt gereed gemeld. Zolang de klant wacht op de gereedmelding, doorloopt het uitrustingsstuk de processen bij de hersteleenheid en is het in ieder geval niet voor vredesgebruik beschikbaar. Verkorting van de doorlooptijd bij de hersteleenheden zal derhalve direct positief uitwerken op de materiële inzetbaarheid van gebruikende eenheden.

In deze beschouwing zullen daarom enkele significante invloeden op de doorlooptijd bij de hersteleenheid nader worden belicht.

a. Deskundigheid

De technische deskundigheid van aan het herstelproces deelnemend personeel is gemiddeld van zodanig niveau, dat voorkomende problemen tot een goede oplossing worden gebracht. De bedrijfsorganisatorische kennis bij het leidinggevende personeel kan echter nog worden verbeterd. Dit is al eerder onderkend en in de opleidingssector is men doende het opleidingsniveau op dit gebied zodanig te verhogen dat in de nabije toekomst over adequaat opgeleid personeel voor de managementfuncties bij de hersteleenheden van 1Lk kan worden beschikt.

b. Gereedschapsuitrustingen

Een op de herstelzaak en op het te herstellen materieel toegesneden assortiment gereedschappen is voor de hersteleenheid onmisbaar. De invoering van nieuw materieel ging en gaat veelal gepaard met een uitbreiding van het aanwezige gereedschappenbestand. Maar helaas komt het voor dat bij de instroming van een nieuw uitrustingsstuk de bijbehorende gereedschapsuitrustingen niet of niet compleet worden meegeleverd. Met het bij de hersteleenheid aanwezige improvisatievermogen of door de inschakeling van een speciaal serviceteam is de problematiek nog wel te overwinnen indien de nalevering van korte duur is. De invloed op de inzetbaarheidsgraad van zo'n nieuw uitrustingsstuk is evenwel direct merkbaar evenals de negatieve uitwerking op de motivatie van het herstellpersoneel.

c. Infrastructuur

In de vredeslocaties beschikken de hersteleenheden over infrastructuurle voorzieningen die in meer of mindere mate zijn aangepast aan minimaal te stellen eisen betreffende taakvervulling, veiligheid en werkklimaat. De tekortkomingen op dit gebied zijn in 1977 geïnteriseerd en voorzien van een prioriteitenindicatie aan de CLaS aangeboden. Mede gezien de invloed op de motivatie van het personeel is een spoedige realisering van een aantal van de geïnterisierde infrastructuurle behoeften bij de hersteleenheden van 1Lk dringend gewenst.

d. Bevoorrading

De bevoorrading van 3e-echelons directe-ruilartikelen (in het bijzonder voor wielvoertuigen), van verwisselvoorraden, componenten en modules (instrumenten, geschut en verbindingdienstmaterieel), is voor 1Lk een externe factor omdat de herstelling buiten 1Lk geschiedt. Door 1Lk kan op deze externe factor geen invloed worden uitgeoefend.

De negatieve invloed van deze factor op de inzetbaarheid is 4 à 5% bij voertuigen en verbindingdienstmaterieel en naar schatting een veelvoud van dit percentage bij instrumenten. Aangezien in het onderhoudssysteem ervan wordt uitgegaan dat juist deze artikelen altijd beschikbaar zijn, is de situatie in deze zeer onbevredigend. De bevoorrading van de benodigde reservedelen voor het 2e en 3e echelon verloopt beslist niet rimpelloos. De toegestane mogelijkheden voor zelfstandige aanschaf bij het 3e echelon van 1Lk zijn veelal toereikend om tekorten in de wielvoertuigensector niet van grote invloed te doen zijn op de inzetbaarheid.

Anders ligt dit bij diverse andere (essentiële) materieelsoorten, waarbij veelal de problemen toenemen naarmate het verzorgingstotaal aan uitrustingsstukken kleiner is.

De extra werkzaamheden die de bevoorradingstekortkomingen voor het leidinggevende personeel meebrengen, gaan vaak ten koste van normale functionele werkzaamheden waardoor de bedrijfsvoering ten aanzien van de overige aspecten bij de hersteleenheid in het gedrang komt. Daarin schuilt een groot gevaar voor mentale overbelasting, te meer daar een beëindiging van het „ZA-compromis” en vervanging door een adequate normale bevoorrading vooralsnog niet in zicht is.

e. Werkinstructie

In het vlak van management en organisatie dient de problematiek rond gegeven richtlijnen te worden gereleveerd. Uit de taakstelling van de hersteleenheid is de organisatiestructuur afgeleid en de organisatiestructuur bepaalt een deel van de procedureopzet die in de gegeven richtlijnen dient te worden teruggevonden. In de huidige „werkinstructie voor de bedrijfsvoering van de hersteleenheden van 1Lk”, een van de belangrijke uitgegeven richtlijnen, is dit niet altijd het geval.

Momenteel is een nieuwe werkinstructie in bewerking die beter aan de behoefte van de hersteleenheid zal tegemoetkomen. De informatieverzorging om het productieproces te kunnen beheersen en tevens hogere commando- en beleidsorganen van de vereiste informatie te voorzien, is daarin beter gewaarborgd.

Na introductie van de nieuwe werkinstructie zal gedurende ca. 1 jaar begeleiding plaatsvinden. Het in samenwerking met DMKL uit te voeren onder-

zoek naar te stellen eisen aan een planningsysteem wordt naar verwachting ultimo 1978 afgerond. Daarna kan worden vastgesteld welke administratieve hulpmiddelen moeten worden aangeschaft om onder alle omstandigheden over een bruikbaar, eenvoudig en inzicht verschaffend planningsinstrument voor de hersteleenheden te beschikken.

2. GEHOUDEN ONDERZOEKEN NAAR VERKORTING VAN DE DOORLOOPTIJD OP HET DERDE ECHELON
Het is niet mogelijk de gememoreerde invloeden op de doorlooptijd bij de hersteleenheden separaat te kwantificeren in procenten invloed op de materiële inzetbaarheid van 1Lk.

Uit twee gehouden identieke onderzoeken, met het doel de doorlooptijden van wielvoertuigen binnen de hersteleenheden van 1Lk te verkorten, zijn positieve resultaten voortgekomen. Een complex van maatregelen, betrekking hebbende op startregels, inspectieregels, motivatie personeel en bevoorradingsfaciliteiten (ten koste van andere hersteleenheden) werd hierbij genomen. De gemiddelde werkvoorraad daalde met 50% en de gemiddelde doorlooptijd werd teruggebracht tot 9 kalenderdagen.

De bij het onderzoek toegepaste „reeds verstrekt“-procedure (d.w.z. onmiddellijke behoeftedekking door het depot, met administratieve afhandeling achteraf) voor de niet bij de hersteleenheid aanwezige reservedelen is inmiddels toegestaan voor alle hersteleenheden van 1Lk.

De reeds lopende activiteiten ter verbetering van de bedrijfsvoering bij de 3e-echelonshersteleenheden van 1Lk hebben ten opzichte van 1976 en 1977 al geleid tot ca. 15% vermindering van het gemiddelde aantal wielvoertuigen in 3e-echelonsbewerking, hetgeen resulteert in een totale inzetbaarheidsverbetering van 2%.

3. INVLOEDEN OP HET TWEDE ECHELON BIJ DE GEBRUIKER

Een externe factor op dit niveau is het tekort in de organieke aantallen van sommige uitrustingsstukken. Mogelijk wordt dit tekort veroorzaakt door afvoer uit het legerkorps naar het 5e-echelonsherstelniveau en niet tijdige terugkeer in de uitgeefbare parkvoorraad. Deze factor heeft een invloed van enkele procenten inzetbaarheid in de sector antitankwapens en mortieren, doch beïnvloedt de overige materieelsoorten nauwelijks tot volstrekt niet.

Op gebruikersniveau zijn het eveneens de doorlooptijden bij de 2e-echelonsonderhoudsgroep die

een directe invloed uitoefenen op de materiële inzetbaarheid. Als doorlooptijd beïnvloedende factoren kunnen voor dit niveau nagenoeg dezelfde oorzaken worden opgesomd als bij het 3e echelon. Een voor het 2e-echelonsonderhoudsniveau wellicht extra verzwarende omstandigheid is de directere confrontatie met het spanningsveld tussen de materiële behoefte voor opleiden en oefenen en de onderhoudsbehoefte van dat zelfde materieel om de gewenste niveaus van vredes- en oorlogsinzetbaarheid in eerste aanleg te waarborgen.

De herstelcompagnie bij 1Lk

Gezien de bijdrage die de herstelcompagnieën bij 1Lk hebben te leveren in het behalen respectievelijk behouden van een gewenst inzetbaarheidspercentage van de materiële middelen, dienen *neven-taken* die niet zijn gericht op hetzelfde doel tot een minimum te worden beperkt of, liever nog, volledig te ontbreken.

Inherent aan het militaire karakter van de 3e-echelonshersteleenheid bij 1Lk zal echter in bepaalde diensten, bijvoorbeeld kazernediensten op de locatie waar de eenheid is gevestigd, moeten worden bijgedragen. Het produktieverlies, dat daardoor wordt veroorzaakt, dient te worden gecompenseerd, óf door toevoeging van personeel óf door een met het produktieverlies overeenkomende vermindering van het verzorgingstotaal aan materieel. Een gelijke redenering kan worden toegepast voor overige produktieverliestijden met een structureel karakter.

In de personeelsindelingsnorm is rekening gehouden met niet te vermijden verliestijden. Hantering van deze norm voor OTAS-vulling met personeel compenseert daarmee automatisch voor het verlies aan uren voor de eigenlijke taakstelling van de eenheid.

Inhoud geven aan de taakstelling in vredetijd betekent het voorbereiden op de taakvervulling in oorlogstijd, opdat de eenheid haar oorlogsopdracht volgens het geldende operatieplan kan uitvoeren. Een primaire zorg voor de commandant van een hersteleenheid dient dan te zijn de eenheid te kunnen laten overleven in de „te-veldesituatie onder vijandelijke dreiging“, met gebruikmaking van de middelen die hij daartoe in zijn organisatie heeft gekregen.

Zijn verantwoordelijkheid gaat hierbij in het algemeen niet verder dan de beveiliging van de eigen locatie tegen directe dreiging op de grond of uit de lucht en het alert zijn op NBC-activiteiten van de vijand. Bovendien dient nog rekening te worden

gehouden met de opdracht snel te verplaatsen van de vredeslocatie naar de oorlogslocatie respectievelijk verplaatsing binnen het operatiegebied van 1Lk.

Hiermee is reeds een veelheid aan activiteiten geschilderd waarvan door opleiding en oefening de goede uitvoering moet zijn gewaarborgd, alvorens in het oorlogsgebied met de hersteltaak — en daarvoor is de hersteleenheid aanwezig — kan worden aangevangen.

Of de hersteltaak in oorlogstijd — d.w.z. de klok rond — kan worden volgehouden, is in sterke mate afhankelijk van de mentale hardheid van de deelnemers in het productieproces. Behalve gemotiveerdheid, waarvan tijdens oefeningen is gebleken dat het daaraan niet ontbreekt, is fysieke getraindheid een vereiste om gedurende langere tijd een zware wissel op de produktiviteit van de hersteleenheid te kunnen trekken. Dat betekent wel dat in de voorbereiding op de oorlogstaak (dus in vredestijd) het onderwerp fysieke training een duidelijke plaats in het opleidingsprogramma moet krijgen.

In dit stadium van het betoog zal overeenstemming bestaan in het denken over de noodzaak dat het personeel van een hersteleenheid behalve functioneel-logistieke kennis ook specifiek-militaire kennis en vaardigheid moeten worden bijgebracht. De meningen kunnen echter sterk divergeren indien de verdeling van de resterende aanwezigheidstijd naar logistieke inspanning respectievelijk opleiding en onderdeelvorming aan de orde is. Daarover met betrekking tot de huidige situatie het volgende. In een reeks van jaren is in verschillende organisatievormen ervaring opgedaan met de inzet van hersteleenheden zowel in vredeslocaties als tijdens oefeningen. Waar een aanvankelijke verdeling van de beschikbare tijd — wellicht zeer arbitrair — heeft plaatsgevonden, heeft deze ervaring geleid tot bijstellingen in de verhouding tussen produktieve tijd en overige tijdsbestedingen.

In de huidige situatie zijn gemiddeld 10,8 netto produktieklokuren per hersteller per week toereikend gebleken om, gerekend over een kalenderjaar, de herstelcapaciteit met een zekere marge in evenwicht te doen zijn met het herstelaanbod. Deze urenproductie wordt derhalve als norm gehanteerd. Het resterende aantal uren is daarbij in principe toereikend om de noodzakelijke opleiding en vorming erin onder te brengen, rekening houdende met een vast pakket verliesuren in de post diversen.

De uitvoering van het taakelement „advies en assistentie op technisch, bedrijfsvoerings-, en klasse-

II/IV-bevoorradingsgebied van de te verzorgen eenheden” dient echter te worden geïntensiveerd. Dat betekent dat in eerste aanleg productiecapaciteit moet worden ingeleverd om na verloop van tijd de winst in de vorm van een gereguleerd herstelaanbod te kunnen incasseren.

Gezien het belang dat aan de optimale uitvoering van ook dit taakelement wordt gehecht, is in de te wijzigen VAOV (Vaste Aanwijzingen Opleiding en Vorming) voor logistieke eenheden voor dit doel een verruiming te verwachten van de post produktieve uren naar de norm die destijds (1967) de inspecteur technische dienst als aan te houden heeft opgelegd, te weten 11,9 netto man-uren gemiddeld per week. Let wel, een norm die stamt uit een periode waarin nog sprake was van 18 maanden dienstplicht, een werkweek van 48 uren en geen werk- en rusttijdenregeling en dwingende compensatievoorschriften. Tevens een norm, die sterker was gericht op het aspect functionele vorming dan op kwantitatieve output van de dienstplichtige hersteller. De parate verblijftijd van de dienstplichtige hersteller is een leerperiode waarin de opleiding voor alle aspecten van het functioneren in oorlogstijd moet worden afgerond. De plaatsing van leidinggevend personeel bij parate hersteleenheden van 1Lk brengt de duidelijke consequentie mee, dat door dit personeel in functioneel- en militair-instructieve zin wordt bijgedragen aan de vorming van het dienstplichtige personeel gedurende de parate verblijftijd. De uitspraak „de militaire technicus is in de eerste plaats militair en dan technicus” is algemeen geldig, wordt wellicht nauwelijks als zodanig ervaren in een territoriale werkplaats, maar is principieel van toepassing bij de hersteleenheden van 1Lk gezien de accenten die daar moeten worden gelegd.

Het willen vergelijken van produktiecijfers van 1Lk-werkplaatsen met vergelijkbare civiele bedrijven gaat mank aan realiteitszin. Allerm minst onrealistisch is het de vergelijking te willen aangaan op bv. produktiviteit per man-uur hersteltijd. Dan is aan de orde de *effectiviteit* van de processen die tot werkplaatsoutput leiden: het doelmatig handelen in iedere doorloofphase in het herstelproces, het verschaffen van relevante procesinformatie, het optimaal functioneren van de planningsfunctie, kortom het hanteren van alle mogelijkheden en aspecten van een goede bedrijfsvoering.

Productie-uren toegemeten krijgen is een voorwaarde, effectieve benutting daarvan is een harde noodzaak. Overigens geldt dit laatste onverkort ook voor opleidings- en vormingsuren.

Een nieuwe „Werkinstructie voor de bedrijfsvoe-

ring bij hersteleenheden van 1Lk", zal binnenkort worden ingevoerd en gedurende een proefjaar praktisch worden getoetst. De ervaringen met de VAOV 1Lk dl IIE bij logistieke eenheden zijn geëvalueerd, en voorstellen ter aanpassing zijn in discussie met en bij de eenheden.

De verwachting is gewettigd dat de wijzigingen metterdaad verbeteringen zullen zijn; revolutionaire verschuivingen, bv. een sprong naar 20 direct produktieve klokuren per man per week, zijn voorsnog echter te hoog gegrepen.

De militaire „technicus", die zijn motivatie voor het functioneren alleen kan ontleen aan het aantal produktie-uren die de organisatie kan opleveren, komt bij 1Lk niet aan zijn trekken; de „militaire" technicus die openstaat voor alle facetten van de vredestaak van de hersteleenheid bij 1Lk, zal met zijn motivatie geen problemen hebben.

In de tot zover beschreven problematiek is nog niet aan de orde gekomen hoe de hersteleenheid in vreedetijd in staat moet worden geacht, ondanks een relatief gering aantal produktie-uren, het klantenaanbod te kunnen verwerken. Daartoe het volgende.

Aan de hand van het verzorgingstotaal van de hersteleenheid en met behulp van de uit historische gegevens vastgelegde herstellertijden per periode (onderhoudsequivalent) van de diverse soorten en typen materieel is vrij nauwkeurig de totaal benodigde herstelcapaciteit op jaarbasis en uitgedrukt in klokuren te becijferen.

Wijzigingen in het verzorgingstotaal, evenzeer als bijstellingen van onderhoudsequivalenten leiden tot correctie van de capaciteitsbehoefte. Ten aanzien van het aspect onderhoudsequivalent ijlt de bijstelling altijd na, daar de analyse van de verzamelde herstelinformatie over een afgelopen kalenderjaar ten grondslag ligt aan een eventuele correctie. De effectuering van een wijziging vindt overigens slechts plaats indien er significante verschillen zijn te constateren ten opzichte van het vigerende onderhoudsequivalent.

Met behulp van de indelingsnorm personeel voor herstellert is de directe produktieve personeelsvulling van de herstelorganisatie te berekenen waarbij, afgezien van afrondingsverschillen, een theoretisch evenwicht tussen capaciteitsbehoefte en capaciteitsaanbod wordt bewerkstelligd. De produktieve sterkte van een hersteleenheid in de vredessituatie is gebaseerd op een gemiddelde capaciteitsbehoefte op jaarbasis.

Zowel piekbehoeften als tijdelijke capaciteitoverschotten zullen door te nemen organisatorische

maatregelen moeten worden opgevangen bij, respectievelijk door, de hersteleenheid.

Interne tijdelijke prioriteitsverschuiving van opleiding naar produktie en omgekeerd behoort alleszins tot de mogelijkheden, doch daarbij wordt wel een wissel getrokken op de managementkwaliteiten van de leiding. Het beschikken over informatie van het klantengedrag in de nabije toekomst speelt een grote rol in het management. Een hersteleenheid behoort haar „markt" te kennen en daartoe kunnen AenA-bezoeken in belangrijke mate bijdragen.

Naschrift

De materiële inzetbaarheid van eenheden bij 1Lk is een onderwerp dat voortdurend in discussie is, zowel in beperkte als in ruimere kring. Dat is een goede zaak, aangezien het demonstreert dat de materieelinzetbaarheidsproblematiek niet meer alleen de problematiek van de materieelverzorgingsfunctie is.

De actuele materiële inzetbaarheidsgraad van 1Lk, zowel van de vredes- als van de uitgangsoorlogssituatie, varieert van zorgelijk via redelijk en hoopgevend tot bevredigend, afhankelijk van de soort en het type uitrustingsstuk dat essentieel wordt geacht voor de taakvervulling van 1Lk.

Dit is de neerslag van een momentopname waaraan noch in positieve noch in negatieve zin een blijvend karakter kan worden toegekend. De reeds gerealiseerde materieelaanschaffingsprojecten, evenals de intenties tot realisatie van nog enkele voor 1Lk van zeer groot belang zijnde projecten (tankvervanging en artillerievervanging) leveren een broodnodige bijdrage in de motivatie van het personeel. Dat is een effect waarvan de invloed op de inzetbaarheid van de materiële middelen beslist niet zal uitblijven.

Een voorwaarde daarbij is wel, dat aan een project gerelateerde investeringen in de herstel- en opleidingssector ten minste zoveel aandacht krijgen als het uitrustingsstuk op zich zelf.

Een groot aantal — de materieelsituatie beïnvloedende — factoren kan worden aangewezen. Daarin heeft de 3e-echelonsherstelfunctie een aandeel, doch beslist geen meerderheidsaandeel.

Het eenzijdig verleggen van accenten bij het 3e-echelonsherstelniveau van 1Lk ten gunste van de produktiviteit zal wel leiden tot personeelsbesparing, echter niet tot een ingrijpende materiële inzetbaarheidsverbetering, en een in oorlogstijd niet reëel inzetbare hersteleenheid zal het onaanvaardbare gevolg zijn.

Hoe wederzijds is de wederzijdse afschrikking?

J. R. Evenhuis

journalist

The most idealist nations invent most machines. America simply teems with mechanical inventions, because nobody in America ever wants to do anything. They are idealists. Let a machine do the thing.

Dit schreef kort na de Eerste Wereldoorlog de Engelse schrijver D. H. Lawrence, die niet zoveel met idealisme en nog minder met mechanisme op had en hier dus twee vliegen in één klap sloeg. Maar de waarheid van zijn woorden is er niet minder om.

Zij hebben in het nucleaire tijdvak een extra bevestiging gekregen. Ook nu zijn de Amerikanen nog de grootste idealisten („the *only* idealistic nation in the world”, zei president Wilson al en het legde hem, evenmin als president Jimmy Carter die nu in zijn voetstappen treedt, electorale windieren: welke Amerikaan hoort zoiets niet graag op zijn tijd?). Tegelijkertijd beschikken de Amerikanen over het beste nucleaire wapenarsenaal.

Het kon niet anders dan dat dit voor hen een hoogst pijnlijk dilemma heeft meegebracht dat zij zich nog nauwelijks bewust waren toen zij in 1945 de eerste atoombommen op Japan wierpen. In feite deden zij dat namelijk uit idealisme. Zij wilden er het einde van een oorlog mee bespoedigen die anders nog massa's mensenlevens zou hebben gekost. Thans zijn zij zich het dilemma echter in al zijn scherpte bewust en omdat, zoals ook Lawrence goed heeft aangeduid, het idealisme er was vóór de mechanische uitvindingen en dus na die uitvindingen moeilijk tot een pseudo-idealisme kan worden verklaard — al geschiedt dat natuurlijk volop te kwader trouw — betekent dit dat er nu voor het eerst in de wereldgeschiedenis door de machtigste mogendheid van de aarde een oorlogstheorie wordt voorgestaan die bijna totaal in oorlogsverhinderend opgaat. Hun idealisme verbiedt de Amerikanen bepaald te denken aan een moment dat er tóch een (nucleaire) oorlog zou blijken te zijn uitgebroken. Zij hebben, juist als idealisten, alles op de fameuze wederzijdse afschrikking gezet. „Let a machine do the thing”.

Idealisme en realisme

De proef op de som is in zekere zin ook niet uitgebleven. Er is tot nu toe geen nucleaire oorlog geweest. In de eerste plaats door de gelukkige omstandigheid dat het land met de beste nucleaire wapensystemen idealistisch genoeg was daarvan geen gebruik te willen maken, ook toen het, zoals in de eerste jaren na 1945, de hele wereld naar zijn hand had kunnen zetten als het dat had gewild; men bedenke slechts wat een meer op macht belust land in zijn positie zou hebben gedaan. En in de tweede plaats is er geen nucleaire oorlog geweest omdat de Sovjet-Unie, de andere nucleaire mogendheid, realistisch genoeg was geen oorlog te beginnen die zij niet zou kunnen winnen.

Deze combinatie van idealisme en realisme heeft ons zo'n lange periode van vrede „op het hoogste niveau” bezorgd dat de Europese publieke opinie steeds meer is vergeten waarop die vrede berust en, vooral, welk een vreemde combinatie de basis ervan vormt. Die publieke opinie is als het ware even „idealistisch” geworden als de Amerikanen, althans voor zover men onder idealisme de neiging verstaat liever maar niet te denken aan de mogelijkheid dat er tóch eens een nucleair conflict zou kunnen ontstaan.

Een van de paradoxen van de huidige wereldsituatie is, dat het machtigste land niet zo bijzonder van machtsuitoefening houdt en eigenlijk allergisch reageert op alle vormen van geweld, terwijl een ander land met alle middelen ernaar streeft dat machtigste land in machtsontplooiing voorbij te koersen maar daarbij wordt gehinderd doordat zijn machtsbasis kleiner is, en naar alle menselijke berekening ook zo zal blijven. Het vreemde daarbij is echter dat de sterkte van dat machtigste land, Amerika, ook zijn zwakte is en de zwakte van dat

andere land, Rusland, zijn sterkte: het durft namelijk meer te wagen.

Richard Pipes, een Amerikaanse Ruslandkenner, heeft het probleem, één van wederzijdse psychologie dat door de „harmonie” van de wederzijdse afschrikking danig aan het oog van de tijdgenoot wordt onttrokken, onlangs zeer goed beschreven:

In the United States, the consensus of the educated and affluent holds all recourse to force to be the result of an inability or an unwillingness to apply rational analysis and patient negotiation to disagreements: the use of force is prima facie evidence of failure. Some segments of this class not only refuse to acknowledge the existence of violence as a fact of life, they have even come to regard fear — the organism's biological reaction to the threat of violence — as inadmissible.

Daartegenover plaatst hij de Russische mentaliteit:

The Soviet ruling elite regards conflict and violence as natural regulators of all human affairs: wars between nations, in its view, represent only a variant of wars between classes, recourse to the one or the other being dependent on circumstances. A conflictless world will come into being only when the socialist (i.e. communist) mode of production spreads across the face of the earth.

Pipes' opmerkingen komen voor in een studie die hij in het Amerikaanse maandblad *Commentary* (juli 1977) aan een niet erg harmonieus onderwerp heeft gewijd. Zij draagt de titel „Why the Soviet Union thinks it could fight and win a nuclear war”. De nadruk dient daarbij uiteraard op de theorie te vallen: Rusland „denkt” dat.

Gewenst en ongewenst afschrikkingsevenwicht

The Russians certainly accept the fact of deterrence. The difference is that whereas American theorists of mutual deterrence regard this condition as mutually desirable and permanent, Soviet strategists regard it as undesirable and transient: they are entirely disinclined to allow us the capability of deterring them.

Aldus Pipes in een voetnoot. Dat is iets anders dan men meestal hoort en het verdient daarom de grootste aandacht. Het is opmerkelijk hoeveel Russische literatuur Pipes vermag te citeren die hem gelijk schijnt te geven. Zo kwam er in 1972 in Moskou een geschrift uit, getiteld: „De filosofische erfenis van Lenin en de problemen van de contemporaine oorlog”, waarin de opvatting als zou een nucleaire oorlog de mensheid met vernietiging bedreigen zelfs als een verachtelijke „burgerlijke ideologie” wordt bestempeld.

Russische oorlogstheoretici hebben dus niet zoveel angst als Amerikaanse voor het uitbreken van zo'n oorlog. Zij menen hem te kunnen gaan voeren en zelfs winnen. Een gezichtspunt dat in Amerika vrijwel uit de discussie is verdwenen, hetgeen Pipes uitermate gevaarlijk acht aangezien dit zou inhouden dat de Amerikanen volkomen zouden zijn overtroefd indien de Russen eens een werkelijke wil tot oorlog aan de dag zouden leggen. Hij wekt zijn landgenoten derhalve op ernstiger rekening te houden met de mogelijkheid van een nucleaire oorlog dan zij tot nu toe hebben gedaan en niet alles op de kaart van de wederzijdse afschrikking te zetten: zij moeten leren weer eens wat „clausewitziaanser” te denken, want „von Clausewitz, dood en begraven in de Verenigde Staten, schijnt in de Sovjet-Unie springlevend te zijn”.

Soviet military theorists reject the notion that technology (i.e. weapons) decides strategy. They perceive the relationship to be the reverse: strategic objectives determine the procurement and application of weapons. They agree that the introduction of nuclear weapons has profoundly affected warfare, but deny that nuclear weapons have altered its essential quality. The novelty of nuclear weapons consists not in their destructiveness; that is, after all, a matter of degree, and a country like the Soviet Union which, as Soviet generals proudly boast, suffered in World War II the loss of over 20 million casualties, as well as the destruction of 1710 towns, over 70,000 villages, and some 32,000 industrial establishments to win the war and emerge as a global power, is not to be intimidated by the prospect of destruction.

Aan de Europese publieke opinie is deze zaak vrijwel voorbijgegaan, hoewel daarop wat Duitsland aangaat een onverdachte getuige — de ten aanzien van machtspolitiek bijzonder kritische atoomgeleerde Karl Friedrich von Weizsäcker — duidelijk heeft geattendeerd. In een voordracht in Bonn in maart 1978 wees hij erop hoe kwetsbaar men zich op deze wijze maakt. Volgens hem

... führt die natürliche Tendenz der öffentlichen Meinung, unangenehme Vorstellungen schlicht zu verdrängen, leicht dazu, daß man für Fälle unvorbereitet bleibt, auf die eine sinnvolle Vorbereitung möglich wäre. Denkt man, der Krieg müsse durch Abschreckung verhindert werden, und der Kriegsfall selbst bedürfe deshalb keiner ernsthaften Erwägung — und so denkt ja die Mehrzahl der Menschen in unserem Lande — so vergißt man den Fall, daß unser Land Opfer einer politischen Erpressung durch die bloße Androhung begrenzter kriegerischer Handlungen werden könnte.

Afzien van kernoorlog als rationeel middel?

De wederzijdse afschrikking heeft tot dusverre gefunctioneerd en dat heeft velen de geruststellende idee gegeven dat het oorlogsprobleem er nu hoofdzakelijk een van „crisis management” is geworden. Stilzwijgend wordt daarbij aangenomen dat de nucleaire mogelijkheden bij uitstek, Amerika en Rusland, beide afstand hebben gedaan van de gedachte dat met een nucleaire oorlog nog politieke doeleinden kunnen worden bereikt. Dat houdt een aantal veronderstellingen in die echter allerminst vanzelfsprekend zijn.

In de eerste plaats is het opmerkelijk hoezeer daarbij wordt uitgegaan van een rationeel gedrag van die beide mogendheden. Dat vormde reeds een probleem toen de atmosfeer in de internationale verhoudingen nog lang niet zo was vergiftigd als heden ten dage maar er desondanks op een hoogst irrationele wijze oorlogen uitbraken. Flagrant voorbeeld: het begin van de Eerste Wereldoorlog binnen de Europese beschavingskring die zich toen toch zeer op „rationalisme”, „objectiviteit” en „wetenschappelijkheid” liet voorstaan.

In de tweede plaats leven wij in een tijdperk van zeer onpragmatische, sterk geïdeologiseerde politieke doeleinden die het de internationale diplomatie steeds moeilijker maken aan een consensus te werken. Er worden te veel verwachtingen geschapen die zo'n consensus als een beperking zien. In Moskou zijn nog altijd krachten aan het werk die de wereld met geweld het communisme willen bijbrengen. Maar ook in Amerika heerst van tijd tot tijd een evangelische stemming die elke goede diplomatie doorkruist. Noch het een noch het ander draagt bij tot bezonnenheid. Zo meende de Amerikaanse president Jimmy Carter waarschijnlijk heel mooi te handelen toen hij de produktie van de neutronengranaat uitstelde. Maar of hij daarmee de zaak van de nucleaire vrede werkelijk heeft gediend is sterk de vraag: de wederzijdse afschrikking kan slechts het resultaat zijn van een met de feiten overtuigende wederzijdse diplomatie en hier heeft hij, zeer ondiplomatiek, een voornaam troef uit handen gegeven.

The Russians are hardheaded horsetraders, disinclined to think of giving up something tangible in return for a renunciation of a weapon that exists only on paper. (The Economist, 15 april 1978)

Dit brengt ons meteen op de derde veronderstelling die veel te gemakkelijk wordt geaccepteerd als men aanneemt dat Amerika en Rusland elkaar in wezen hebben gevonden, ondanks de totaal ver-

schillende ideologieën die in de beide landen heersen. Dat is de mening dat Amerikanen en Russen het, behalve over hun praktische wil het thans niet tot een nucleaire oorlog te laten komen, tevens eens zijn over de theoretische basis waarop dat besluit berust. Met andere woorden: de opvatting dat Amerikanen en Russen gelijk denken over het oorlogsprobleem in de huidige wereld.

Pipes ziet in de Sovjet-Unie zowel bij de regeerders als bij de massa een „extrem sociaal-darwinistische” levensinstelling triomferen, waarin conflicten heel gewoon worden gevonden en waarin ook internationale oorlogen met nucleaire wapens bij lange na niet het schrikbeeld vormen dat de westerse mens daarin ziet:

... an industrial strike in the United States, the explosion of a terrorist bomb in Belfast or Jerusalem, the massacre by Rhodesian guerrillas of a black village or a white farmstead, differ from nuclear war between the Soviet Union and the United States only in degree, not in kind. All such conflicts are calibrations on the extensive scale by which to measure the historic conflict which pits communism against capitalism and imperialism. Such conflicts are inherent in the stage of human development which precedes the final abolition of classes.

De wens de vader van de gedachte

Hij verklaart ook waarom men van deze instelling in het Westen, althans in de Verenigde Staten, zo slecht op de hoogte is:

Middle-class American intellectuals simply cannot assimilate this mentality, so alien is it to their experience and view of human nature. Confronted with the evidence that the most influential elements in the Soviet Union do indeed hold such views, they prefer to dismiss the evidence as empty rhetoric, and to regard with deep suspicion the motives of anyone who insists on taking it seriously. Like some ancient Oriental despots, they vent their wrath on the bearers of bad news. How ironic that the very people who have failed so dismally to persuade American television networks to eliminate violence from their programs, nevertheless feel confident that they can talk the Soviet leadership into eliminating violence from its political arsenal.

Het is overigens verre van uitgesloten dat het huidige terrorisme, dat de westelijke wereld teistert, in de Sovjetrussische machtssfeer wordt georganiseerd zo niet gekoesterd en opgekweekt, vooral wanneer in aanmerking wordt genomen dat een aantal van de meest op de voorgrond tredende inspirators van die terreur met open armen in de

Sovjet-Unie zijn ontvangen, daar worden gefêteerd en faciliteiten genieten waarvan de Sovjetburger verstoken blijft. Maar alleen al het uiten van die verdenking, betreffende een wereld die niet schroomt dag-in-dag-uit het Westen van allerlei boosheden te betichten, wordt vaak beschouwd als een onheuse aanslag op de Westerse illusie dat Oost en West identieke opvattingen huldigen over de verwerpelijkheid van geweld; een illusie die men ook tegen beter weten in klaarblijkelijk niet wil loslaten omdat er zovele premissen inzake de vrede en bloc mee zijn gemoeid.

Reeds von Clausewitz heeft gewaarschuwd tegen deze veronderstelde aanwezigheid van de eigen gedachten in het hoofd van een ander waarmee men in een strijd is gewikkeld:

Die Wirkung, welche irgend eine Maßregel auf den Gegner hervorbringt, ist das Individuellste, was es unter allen Daten des Handelns gibt; jede Theorie aber muß sich an Klassen von Erscheinungen halten, und niemals kann sie den eigentlichen individuellen Fall in sich aufnehmen. (Vom Kriege, boek 2, hfdst. 2)

Zo zou het heel goed ook wel eens kunnen zijn met die befaamde wederzijdse afschrikking. Evenals de beide atoommogendheden samen een détentepolitiek kunnen voeren die in laatste instantie slechts op woorden zou kunnen berusten, is het denkbaar dat Rusland veel minder dan rationele Amerikanen wel zouden wensen geloofd in die wederzijdse afschrikking.

De Russische strategen, aldus Pipes, worden in feite meer erdoor gehinderd dan de Amerikaanse, wie het daarbij zuiver om het afweren van agressie is te doen. Voor de Russen betekent militaire macht veel meer, en de wederzijdse afschrikking geeft hun te weinig gelegenheid die goed uit te spelen.

After all, this theory, pushed to its logical conclusion, means that a country can rely for its security on a finite number of nuclear warheads and on an appropriate quantity of delivery vehicles; so that, apart perhaps from some small mobile forces needed for local actions, the large and costly traditional military establishments can be disbanded. Whatever the intrinsic military merits of this doctrine may be, its broader implications are entirely unacceptable to a regime like the Soviet one for whom military power serves not only (or even primarily) to deter external aggressors, but also above all to ensure internal stability and permit external expansion. Thus, ultimately, it is political rather than strictly strategic or fiscal considerations that may be said to have determined Soviet reactions to nuclear weapons and shaped the content of Soviet nuclear strategy. As a result Soviet advo-

cates of mutual deterrence like Talenskii were gradually silenced. By the mid-1960's the country adopted what in military jargon is referred to as a 'war-fighting' and 'war-winning' doctrine.

Oorlog met kernwapens nutteloos?

Toen in 1945 de atoombom, het „absolute wapen”, in het arsenaal werd opgenomen leek dat eerst inderdaad het einde van elke kans dat er in de toekomst nog oorlogen zouden kunnen worden gevoerd. De vrijwel algemene opvatting in de jaren daarna was, dat een met atoombommen gevoerde oorlog het nut van zo'n oorlog teniet deed.

Die opinie was niet slechts algemeen, zij zette zich in wezen ook door en luidde daarmee het allervreemdste, allerartificieelste, allereffectiefste vrede-tijdperk van de geschiedenis in.

Tot welke oorlogen het in de afgelopen periode ook mag zijn gekomen — en bij de frequentie daarvan zou iemand het woord vrede-tijdperk bijna in de mond blijven steken — *de* oorlog bleef uit. Zou hij wel zijn gekomen, dan zou (gesteld dat men nog lust in of adem voor zulke pogingen tot alsdan louter academisch geworden vergelijkingen had gehad) zelfs de oorlog in Vietnam, hoewel de meest virulente van die wél gevoerde maar subatomair gebleven oorlogen, waarschijnlijk de omvang hebben aangenomen van een niet meer dan lichte twist.

Een Derde Wereldoorlog is er dus in elk geval niet geweest, maar hij zou in feite verre van uitgesloten zijn geweest als die atoombom nu net níét deel was gaan uitmaken van 's werelds wapenarsenaal. Het was in deze zin dat Harold MacMillan, de vroegere Britse Eerste minister, eens, vele jaren na zijn ambtstijd, voor de BBC opmerkte dat

... if it hadn't been for nuclear power there might easily have been a third world war.

Die uitspraak zal wel niet anders zijn bedoeld dan als een empirische vaststelling, niet als een speculatie op de toekomst. Deze blijft onzeker genoeg, te meer daar meer speculatief aangelegden — ofschoon zij dit vaststaande „succes” van de wederzijdse afschrikking geenszins ontkennen — grote verschillen hebben vastgesteld in de Amerikaanse en in de Russische opvattingen over de theorie van die wederzijdse afschrikking.

Zoals vooral het, al dan niet geëindigde, tijdperk van de zogenaamde détente heeft getoond, wordt in het Westen vaak voetstoots aangenomen dat er in Oost en West eenstemmigheid bestaat over een

internationaal-politieke leus indien deze hiér van de daken wordt geschreeuwd en dáár door een paar geautoriseerde woordvoerders althans niet wordt verworpen. Zoiets hoeft in feite niet veel in te houden, buiten een half dogma aan de kant die erin wil geloven en een zuiver tactische suggestie aan de andere kant.

Zo schijnt ook de theorie van de wederzijdse afschrikking, in de Verenigde Staten bepaald een dogma, in Rusland niet die betekenis te hebben die velen rustig aannemen; in een begrijpelijke, maar foutieve poging dezelfde motieven in het spel te zien als totaal verschillende mensen of staten op een bepaald punt dezelfde reacties vertonen.

Sovjetstrategie zonder Westerse dogma's

In de eerste plaats: wat weet men in het Westen feitelijk van de militaire doctrines waarin Russische officieren worden opgevoed? De geheimhouding, zo typisch voor de Sovjetstaat, betreft niet in de laatste plaats ook dit terrein. Kenners beweren bijvoorbeeld dat het voornaamste geschrift dat in de hele naoorlogse tijd over Russische strategie in Rusland zelf is verschenen, een werk was dat onder redactie van maarschalk Sokolofski werd samengesteld (*Militaire strategie*. Moskou (1962)). Er is meer dan één Amerikaanse uitgave van uitgekomen, in 1975 nog weer een van de derde druk. Maar weinig wijst erop dat dit werk voor westelijke lezers bijzonder nuttig is geweest. Toen de Amerikaanse minister van defensie McNamara zich verplicht voelde het ook eens door te nemen, miste hij daarin alles wat hem het meest interesseerde, namelijk een „sophisticated analysis of nuclear war” (W. W. Kaufmann — *The McNamara Strategy*. New York (1964)97).

De Russen doen het dus precies andersom als de Amerikanen, die over hun strategische principes de ene openhartige uiteenzetting na de andere van de persen laten rollen. Hetgeen ons ook niet zo hoeft te verbazen, want militairen hebben met de Amerikaanse strategie nog wel féts te maken maar de voornaamste bijdrage wordt sinds decennia toch wel geleverd door soms zeer exhibitionistische academici die al niet minder verzot blijken op de „Sandkastenspiele” die zij eens de militairen zo kwalijk hebben genomen.

Dat zou misschien niet zo'n groot bezwaar zijn als die academici niet in zo'n beschermde wereld leefden, ver van alle gewelddadigheid die er op de rest van de aardbol bestaat en die zeker in Rusland veel meer dan in Amerika een rol heeft gespeeld. Dat heeft lang niet altijd een goede invloed op hun

appreciatie van allerlei dingen die er buiten hun wereld voorvallen, met inbegrip van andere factoren dan die dogmatische wederzijdse afschrikking, en die het zo ondoorzichtige Russische strategische denken wel eens zouden kunnen bepalen.

Ongewilde inwerking van de techniek

Het humanisme van intellectuelen is ook vaak zeer abstract en het humanisme van militairen doorgaans een factor die wordt onderschat, al moest het dan vaak aan het kortste eind trekken, gezien de vooruitgang van de techniek die niet buiten het terrein van de oorlogvoering kon worden gehouden. Zou wellicht zelfs het verwijt dat men militairen zo graag heeft gedaan, namelijk hun neiging de oorlogen van een overwonnen tijdvak over te doen, niet iets met zo'n humanisme te maken kunnen hebben?

In elk geval heeft de vooruitgang van de techniek, met al haar anti-humanistische kanten, militairen meestal niet minder verschrikt dan de doorsneemmens die ermee werd geconfronteerd. En dat gold speciaal voor de militairen die wat dieper over hun taak nadachten. Ten minste sinds het begin van de 19e eeuw, toen de techniek haar zegetocht inzette, vroegen zij zich bezorgd af wat haar effect zou zijn op een menselijk bedrijf dat er niet door hén was, dat zij eerder stuurden dan veroorzaakten, maar waarvan het sturen wel steeds moeilijker werd indien starre machines zouden gaan doen wat eerder, ondanks alle menselijke domheden, wreedheden en beperkingen, toch een soepeler „krijgskunst” voor haar rekening had genomen.

Reeds Jomini, wiens *Précis de l'art de la guerre* vóór 1840 verscheen, was zich het dilemma bewust. Als militair bevielen hem „les moyens de destruction qui se perfectionnent avec une progression effrayante” al even weinig als elk ander weldenkend mens: een „assassinat organisé” had niets meer met krijgskunst uitstaande.

Voor de Franse krijgskunst kwam vervolgens de Duitse krijgskunde in de plaats en een tijdlang kon het lijken dat het dilemma was omzeild. Oorlog en techniek werden in een uitermate produktief evenwicht met elkaar gebracht. Jomini scheen door von Moltke te zijn weerlegd. Maar reeds aan de vooravond van de Eerste Wereldoorlog werd het dilemma weer duidelijk. Die oorlog kon ook zo gemakkelijk komen omdat toen al zoveel mensen dachten dat de wapens veel te machinaal waren geworden om een oorlog, voor wie dan ook, nog aantrekkelijk te maken. Nog veel meer mensen

echter hadden geen notie van de mate waarin de techniek de oorlog van karakter had doen veranderen en zij ontdekten die werkelijkheid pas tijdens de oorlog. Helaas de „veldheren” inbegrepen: de Eerste Wereldoorlog is één treurig verhaal van door de techniek overrompelde militaire leiders die niet meer in staat waren van hun taak nog iets behoorlijks te maken.

On the first day of the Somme, from trenches and over shell holes that you still can see, the First Newfoundland Regiment attacked, against the German machine guns and artillery and against barbed wire that was largely intact. The Germans beyond were admirably sheltered in a deep natural ravine served by a railroad. They had been amply warned by the preparations and the premature explosion of a large mine near their lines. (They promptly occupied the crater.) Because the attack had been programmed to succeed quickly, there was not only no surprise but this time no artillery support. Within forty minutes, 658 men and 26 officers were dead, wounded or missing. That was 91 percent of the entire attacking force. All the officers were casualties. The survivors were then calmly ordered to regroup and attack again. The order was rescinded only when the higher command discovered there were almost none. (J. K. Galbraith — The age of anxiety. Londen (1977)149)

In de Tweede Wereldoorlog was de krijgskunde veel minder de dupe van een onbegrepen techniek. Er kon ook, althans in het Westen, zuiniger met mensenlevens worden omgegaan, zoals Galbraith in zijn zojuist vermelde boek met de volgende sprekende cijfers aantoot.

On D-day in 1944, the great decisive day of that war in the West, 2491 American, British and Canadian soldiers were killed. On July 1, 1916, on the first day of the Battle of the Somme — but one day in one battle — 19,240 British soldiers were killed or died of wounds. To liberate France in 1944 cost all of the Allied armies around 40,000 dead. For a gain of under six miles on the Somme in 1916, British and French deaths were an estimated 145,000. The Battle of the Somme was partly to relieve pressure on Verdun; a disputed point. At Verdun, within that same year, 270,000 French and German soldiers were killed.

Het zou evenwel een schrale troost blijken want tegen het einde van deze oorlog werd het wapen operationeel dat de verhouding krijgskunde—techniek zó massief ten gunste van de laatste factor leek te beslissen dat al spoedig de term „absoluut wapen” ervoor in zwang kwam.

Eigenlijk een typisch intellectuele term waarmee de oorlog voor dood wordt verklaard. Militairen

staan sceptisch tegenover zulke tendensen alles tot materieelkwesities terug te brengen.

Wellington heeft eens op frappante wijze het verschil tussen de Franse wijze van oorlog voeren en zijn eigen methode verteld. De Fransen maakten een „schitterend gareel”. Het paard gehoorzaamde ook uitstekend. Maar toen brak het gareel en viel er niets meer aan te doen. „Now I made my campaigns of ropes. If anything went wrong, I tied a knot; and went on.”

Het kan zijn dat dergelijke mensen hun tijd hebben gehad, maar men moet daarop toch niet te veel vertrouwen. Ook in het Westen is niet iedereen „idealistisch”.

Niet iedereen idealist

In de eerste plaats zijn er degenen die de vrede die wij sinds de Tweede Wereldoorlog in de boven aangeduide relatieve, geenszins allerabsoluutste, zin hebben beleefd voor slechts „uitstel van executie” houden. Dat zijn zij die nog op de een of andere manier overtuigd zijn dat het „absolute wapen” wel vermog wat alle andere wapens tot op heden niet hebben kunnen doen, namelijk de mensen de gedachte uit het hoofd slaan dat zij hun doeleinden beter níet kunnen bereiken dan dat zij die met oorlogsgeweld trachten te realiseren. Het zal wel niet helemaal toevallig zijn dat zich onder deze categorie nogal wat historici bevinden, bewust als zij zich zijn van de wijze waarop de mensen, althans regeerders, steeds hebben gereageerd als zij stonden voor de keuze tussen oorlog en vrede. Bij hun beslissingen hebben zij zich, aldus die historici, nooit laten leiden door de al meer dan eens opgekomen overweging, dat nieuwe, vreselijker wapens het onmogelijk maakten nog voor oorlog te kiezen.

Het is nu waarlijk niet de eerste keer dat een oorlog in die zin voor „onvoorstelbaar” wordt gehouden. Dikwijls waren het zelfs juist militairen die, door hun grotere inzicht in de vernietigingskracht van die wapens sterk ervoor pleitten dat hij althans niet met déze middelen zou worden gevoerd. Maar blijkens de feiten was dat tot nu toe duidelijk aan dovemans oren gepreekt. De historici van thans wrijven dit hun tijdgenoten gaarne onder de neus.

Een van die historici is de in Engeland en ook daarbuiten zeer bekende A. J. P. Taylor. Hij is niet gerust bij de wetenschap dat de nucleaire vrede nu al sinds 1945 bewaard kon blijven, want inmiddels zitten de wapenarsenalen vol met nucleaire wapens en de situatie lijkt hem alleen om

die reden al onhoudbaar. Zij herinnert hem om te beginnen psychologisch aan een

... teetotaler stocking up with wine and whisky in the belief that the more he has, the less tempted he will be to drink it.

Maar vooral als historicus vindt hij dat de nieuwe schrikwekkende wapens in het arsenaal al evenmin als alle andere wapens die er ooit zijn opgeslagen geweest daar steeds zullen blijven.

If weapons exist they will one day be used. The deterrent will work ninety-nine times out of a hundred. At the hundredth time it will not. One side will judge that it can win or, even worse, that without immediate action it will lose. Such is the lesson of history, and I see no reason to suppose that the present situation is fundamentally different from past ones.

Dit klinkt zeer aprioristisch en het is, zoals bekend, de vraag of de historie zich steeds herhaalt, zeker op die automatische wijze. In ieder geval is het opmerkelijk dat Taylors „teetotaler” nu reeds zolang standvastig is gebleven.

Verder zijn er degenen die de nadruk erop willen leggen dat de technologie die nu zoveel bepaalt, toch nog lang niet de menselijke psychologie, steeds nog anders op andere plaatsen, tot haar slaaf heeft gemaakt.

Toch vrede door machines?

Defensiepolitiek was voor velen dus al compleet indien een land een behoorlijk nucleair arsenaal had aangeschaft. De kwestie hoe eventueel ook in het atoomtijdperk oorlogen dienden te worden gevoerd, werd op het tweede plan geschoven omdat in wezen niet meer werd geloofd in de mogelijkheid dat de ene atoommogendheid het tegen de andere zou durven opnemen.

Under McNamara the procurement of weapons, decided on the basis of cost effectiveness, came in effect to direct strategy, rather than the other way round, as had been the case through most of military history.

Aldus weer Richard Pipes in *Commentary*. Toch is juist onder McNamara iets gebeurd dat al zeer te denken moest geven: de Cubacrisis van 1962. Deze geldt nu dikwijls als klassiek voorbeeld van de afschrikking, maar er waren aan deze zaak diverse aspecten die feitelijk slecht onder het geruststellende hoofd *crisis management* waren te rangschikken: zuiver rationeel gesproken was de ontwikkeling al uit de hand gelopen toen Moskou zich alsnog bedacht. De Cubacrisis kan in elk geval niet worden aangehaald als een bevestiging van de

Amerikaanse opvatting over de wederzijdse afschrikking, die toen bovendien nog erop was gebaseerd dat de toenmalige flagrante Amerikaanse nucleaire superioriteit de Russen bekend moest zijn zodat die dus wel hun gedrag zou bepalen. Zij bepaalde desondanks hun gedrag níét, en president Kennedy voelde zich op een gegeven moment zó weinig in de rol van een „crisis manager” dat hij zich begon te wanen in de positie van de Europese staatslieden aan de vooravond van de Eerste Wereldoorlog die, zoals bekend, met hun hoofd en handen geen invloed op de situatie konden uitoefenen, maar slechts met hun benen in de oorlog gleden („hineinschlitterten”, naar het daarvoor in de geschiedschrijving algemeen gebruikelijk geworden Duitse woord).

De zeer riskante psychologische bijomstandigheden figureren thans nog amper in de verslagen over de Cubacrisis, maar Eric Morris, auteur van een goed boek over de Russische vloot (*The Russian Navy: Myth and reality*. Londen (1977)) heeft, niet overbodig, daarin (blz. 48) opgemerkt:

The Americans felt reasonably sure ... However, it does need to be stressed that whereas the Pentagon could feel confident in the overall American nuclear superiority this would have been of little comfort if Russian perceptions were different and they in turn initiated a nuclear exchange that no side could win.

Hoe dat ook zij, na Cuba leek de wederzijdse afschrikking nog meer een bewezen militair-theoretisch axioma dan daarvoor. Thans maakt het ook min of meer deel uit van de publieke opinie, geneigd als die is altijd de aangenaamste kanten van op zich zelf wankele verhoudingen naar voren te halen. De angst voor een nieuwe oorlog vermindert met de dag en, of men het zich nu bewust is of niet, de eer daarvoor wordt in wezen gegeven aan de verder zo verfoeide moderne wapentechnologie. Machines schijnen nu de grote vredestitelers te zijn geworden.

Karl von Clausewitz en het simplisme

Die paradox heeft alle oorlogstheoretici aan het werk gezet en daarbij was het waarschijnlijk onvermijdelijk dat zij dat nagenoeg allemaal hebben trachten te doen aan de hand van de beroemdste uitlating van de beroemdste oorlogstheoreticus, Karl von Clausewitz. In sommige gevallen kwam het neer op een radicale verwerping van diens these dat de oorlog een „voortzetting van de politiek met andere middelen” is. Zo schreef Henry Kissinger in 1965 in een door Michael Howard ge-

redigeerde bundel essays ter ere van de toen 70 jaar geworden kapitein Liddell Hart — *The theory and practice of war* — op blz. 291 in zeer apocritische termen:

The traditional mode of military analysis which saw in war a continuation of politics but with its own appropriate means is no longer applicable.

Nu kon men op zich zelf al moeilijk zeggen dat von Clausewitz in 1965 „traditionele” wijsheid was, zeker in een land als de Verenigde Staten waar zijn lessen nog nauwelijks waren doorgedrongen. Het ging Kissinger echter ook niet zozeer om von Clausewitz als wel om het doorgeven van een theorie die in de Verenigde Staten toen al volledig burgerrecht had verkregen, vooral sinds Robert S. McNamara daar in 1961 als minister van defensie was opgetreden. Voor deze man, in het zakenleven groot geworden, stond het vrijwel onomstotelijk vast dat de tijd van de geijkte strategische overwegingen met de komst van de atoombom voorbij was. Voortaan gold slechts een goede, afschrikkende defensieve „posture” om agressie bij voorbaat uit te sluiten.

Bij von Clausewitz is deze gedachte stellig niet te vinden. Wat ook niet veel hoeft uit te maken, als men het eenmaal erover eens is dat hij voor de tegenwoordige tijd niet relevant is.

Hoe moeilijk een afscheid van hem echter valt, is sindsdien in oorlogstheoretische discussies maar al te goed gebleken. Daarbij kon het zelfs voorkomen dat de magische naam van von Clausewitz ook weer werd verbonden met ideeën die in werkelijkheid tegen zijn gehele denksysteem indruisen.

Zo is het wel zeer vreemd een Duitse auteur nu juist de aan de wederzijdse afschrikking ontleende (atoom)vredestoestand in de wereld als een nieuw bewijs van clausewitziaans denken te zien afschilderen. Claus Koch doet dit in het maandblad *Merkur* (januari 1978) als volgt:

Wenn die Abschreckung bisher „funktioniert” hat, so vor allem deswegen, weil die durch und durch antirevolutionäre Sowjetunion dem Rationalitätsmuster des westlichen Denkens vom Kriege folgt und sich die Kriegslogik Clausewitz' zu eigen gemacht hat. Deshalb hält sie ebenso wie die USA die strategischen Atomwaffen für entscheidend.

Zulke misverstanden kunnen slechts ontstaan wanneer men totaal niet meer weet wat von Clausewitz ooit nog eens met zijn leer heeft bedoeld. Koch valt hier ten offer aan dezelfde waninformatie die in de Verenigde Staten ertoe heeft geleid dat figuren als McNamara, Herman Kahn en zelfs

een Henry Kissinger, Clausewitzianen of neo-Clausewitzianen werden genoemd en wel om geen andere reden dan dat zij zo koel het oorlogsprobleem tot een zuiver rationele vraag, ja bijna tot een mathematisch spel wisten te reduceren.

Zó eenzijdig rationeel was von Clausewitz nu ook weer niet, al probeerde hij de wetten van de oorlog te vinden. Hij beseftte maar al te duidelijk dat deze zich in laatste instantie in een sfeer van passies afspeelt, zwaar aan toevallen onderhevig is, kortom door een groot gebrek aan logische ontwikkelingen wordt gekarakteriseerd. Dus precies door het element dat men in de huidige Amerikaanse oorlogstheorie liever uit- dan insluit.

Die theorie staat, in haar rationele simplisme, nu trouwens ook in de Verenigde Staten zelf steeds meer aan aanvallen bloot. Zo heeft Paul Nitze de mogelijkheid geopperd dat Russische wapensystemen een Amerikaanse vergelding, volgende op een Russische „first strike”, zouden kunnen neutraliseren. T.K. Jones heeft aangetoond dat de Russen erg veel aan civiele verdediging doen, kennelijk met de bedoeling een nucleaire slag te kunnen incasseren zonder dat zulks ook onmiddellijk tot capitulatie zou moeten leiden. Staat het dus nog als een paal boven water dat een atoomoorlog ondenkbaar is, enkel en alleen omdat in de Verenigde Staten zo'n sterke school van afschrikkingstheoretici de discussie beheerst? Zou het niet ook zelfbedrog kunnen zijn als men dogmatisch ervan blijft uitgaan dat in een nucleaire oorlog geen van beide kanten de hoop kan hebben uit zo'n oorlog als overwinnaar te voorschijn te komen en dat men derhalve de mogelijkheid wel kan elimineren dat een van die beide kanten het daartoe zou laten komen?

Het doorslaggevende criterium daarbij is uiteraard dat ook de andere grote atoommogendheid zich precies gedraagt als volgens de theorie het geval zou moeten zijn; dat naar de aangehaalde woorden van Koch Rusland hetzelfde denkpatroon volgt.

Nu kan er bezwaarlijk twijfel aan bestaan dat in de afgelopen periode de Sovjet-Unie evenmin als de Verenigde Staten een atoomoorlog heeft willen riskeren, zelfs indien zij waagstukken ondernam als verregaande provocaties in Berlijn, het ontketenen van een oorlog in het gedeelde Korea, het transport van raketten naar Cuba of het aanmoedigen van de Arabieren tot oorlogen tegen Israël. Mag men echter uit dat uiteindelijk terugdeinzen voor de atoomoorlog nu wel concluderen dat beide atoommogendheden het in de grond met elkaar ééns zijn over wat kan en wat niet?

Reorganisatie van de Franse landstrijdkrachten

J. de Lange

kolonel van de geneeskundige troepen

In 1975 is Frankrijk begonnen met een grootse reorganisatie van de landstrijdkrachten, die nog niet is voltooid. Voornaamste kenmerken zijn de modernisering van de territoriale eenheden, het opvoeren van de sterkte van de antitankverdediging en de vergroting van de mobiliteit.

Deze reorganisatie is gebaseerd op een analyse, die de militaire dreiging in vier mogelijkheden heeft verdeeld:

- een dreiging uit het noorden of noordoosten in geval van een conflict in Midden-Europa;
- een beperkt conflict of een secundaire actie;

Sinds president De Gaulle in 1966 de Franse strijdkrachten losmaakte uit het verband van het Noordatlantische bondgenootschap zijn alle bij de Westerse verdediging betrokkenen geïnteresseerd in het antwoord op de vraag in hoeverre zal kunnen worden gerekend op enige inbreng van Franse zijde in een onverhoopt gewapend conflict in Europa. Maar al te graag worden uitspraken van Franse politieke en militaire autoriteiten uitgelegd als indicaties van een ophanden zijnde terugkeer van Frankrijk binnen de militaire organisatie van de NAVO, en iedere verandering in de Franse militaire structuur trekt alleen al daarom bijzondere aandacht. Het belangrijkste is evenwel of er al dan niet wijziging komt in de filosofie die aan het geheel ten grondslag ligt.

In nevenstaand artikel somt de auteur een aantal gegevens op betreffende de momenteel aan de gang zijnde veranderingen in de organisatie van de Franse landstrijdkrachten, waaruit echter niet zonder meer valt af te leiden of en in welke mate het denken anders is geworden. Het ligt daarom in het voor-nemen van de redactie in een der volgende nummers daarover meer informatie te verschaffen. Alsdan zal ook worden ingegaan op thans niet of slechts summier aan de orde komende zaken als het nieuwe mobilisatie-systeem en de zg. „forces d'intervention”.

- het optreden van vijandelijke landstrijdkrachten binnen het Franse territorium, dus bijvoorbeeld na een grote luchtlandingsoperatie;
- een interne crisis of marginale conflicten in de gebieden overzee of in het Middellandse-Zeegebied.

De strijdkrachten moeten in staat zijn al deze mogelijkheden het hoofd te bieden. De reeds bestaande conceptie van de „*défense tous azimuths*” is dus nader gedefinieerd.

Op grond van deze mogelijke dreigingen heeft men de volgende conceptie opgesteld.

1. Het tot dusverre bestaande verschil tussen de parate „manoeuvre-eenheden” en de „territoriale eenheden” komt te vervallen.
2. De paraatheid moet worden verbeterd en er moet een minder ingewikkeld mobilisatiesysteem komen.
3. De mobiliteit van de strijdkrachten moet worden vergroot en de vuurkracht moet worden opgevoerd.
4. De nucleaire eenheden worden geconcentreerd op het niveau van het legerkorps en blijven de kern van de landstrijdkrachten vormen.
5. De structuur van de strijdkrachten moet worden vereenvoudigd met de nadruk op een meer eenvormige bevelvoering. De bevelsketen wordt verkort, het bestaande onderscheid tussen de staven van de manoeuvre-eenheden en de territoriale staven wordt opgeheven. De huidige, vrij logge, divisie wordt vervangen door een eenheid die weliswaar de naam „divisie” houdt maar qua sterkte komt te liggen tussen de oude divisie en de brigade. De brigade als hiërarchiek niveau wordt opgeheven; in de divisiestaf worden enkele losse staven — *état major demi brigade* — opgenomen waarmee zogenaamde *groupements de combat* kunnen worden geformeerd. Deze systematiek is vergelijkbaar met die van de tactische divisiestaven ten onzent; de middelen worden toebedeeld op grond van operationele eisen.

6. De eenheden moeten worden gemoderniseerd; zij zullen zoveel mogelijk gelijkvormig worden en in staat moeten zijn meer taken te vervullen: de Fransen duiden dat aan met de term „polyvalence des forces”. Het aantal „régiments” (bataljons) wordt teruggebracht van 230 naar 205; de divisies en de meeste regimenten zullen vier gevechtselementen gaan omvatten.

7. De strijdkrachten moeten evenwichtig over het Franse grondgebied worden verdeeld, zodat de druk niet meer voornamelijk op Duitsland en noordoost-Frankrijk komt te liggen.

8. De omvang van de landstrijdkrachten zal met circa 2% verminderen. De volgende getallen zijn bekendgemaakt:

vredessterkte landmacht	310.000	
mobilisabele sterkte landmacht	288.000	598.000
sterkte Gendarmerie		100.000
niet ingedeeld mobilisabel bestand		240.000
		<u>938.000</u>

Territoriale organisatie

Tot zover de plannen. Laten wij nu eens bezien wat dit meer in detail inhoudt.

De regionale bevelhebbers zullen in vreedstijd alle eenheden die binnen hun gezagsgebied verblijven onder hun operationeel bevel krijgen. De commandant van de Région Militaire zal verantwoordelijk zijn voor de opleiding, de oorlogsvoorbereiding, het onderhoud, de bevoorrading, de mobilisatie én de inzet der eenheden in geval van een crisis of in oorlogstijd. Daartoe beschikt hij over een staf, die zowel de operationele als de territoriale aangelegenheden zal behartigen, en over een Major Régional (in de rang van opperofficier) die met een afzonderlijke staf alle verzorgende taken (logistieke ondersteuning, administratie, mobilisatievoorbereiding) op zich neemt, conform de directieven van de Commandant Région Militaire. Men vergelijkte dit met het Nederlandse legerkorps logistiek commando.

Door het samenvoegen van diverse staven — zoals divisiestaven en staven van territoriale commando's — kunnen officieren worden vrijgemaakt die nieuwe eenheden zullen gaan commanderen.

In oorlogstijd worden de eenheden (voor zover dat niet reeds in vreedstijd plaatsvond uit opleidingsoverwegingen) gesteld onder het bevel van de commandant van een legerkorps, dan wel de commandant van een als zodanig aan te wijzen „zône de défense”.

Het 1e Franse leger

De reorganisatie zal leiden tot een aanzienlijke versterking van het 1e Leger: dit zal gaan bestaan uit drie legerkorpsen.

De staf van het 1e Legerkorps (voorheen gevestigd te Nancy) is reeds samengevoegd met de staf van de VIe Région Militaire te Metz. De 4e, 7e en 8e Pantserinfanteriedivisie, die thans deel uitmaken van dit legerkorps, worden omgevormd in 4e, 6e, 7e en 10e Pantserdivisie.

De staf van het 2e Legerkorps, tevens Commando Franse strijdkrachten in Duitsland, blijft gevestigd in Baden-Oos. Thans ressorteren onder dit legerkorps de 1e en de 3e Pantserinfanteriedivisie; na de reorganisatie zullen dit zijn de 1e, 3e en 5e Pantserdivisie.

Plannen zijn in uitvoering om de staven van de Ie en IIe Région Militaire te bestemmen als staf van het 3e Legerkorps. Daaronder komen waarschijnlijk te ressorteren de 2e Pantserdivisie en de 8e, 12e en 13e Infanteriedivisie. In feite zijn dit alle nieuwe eenheden.

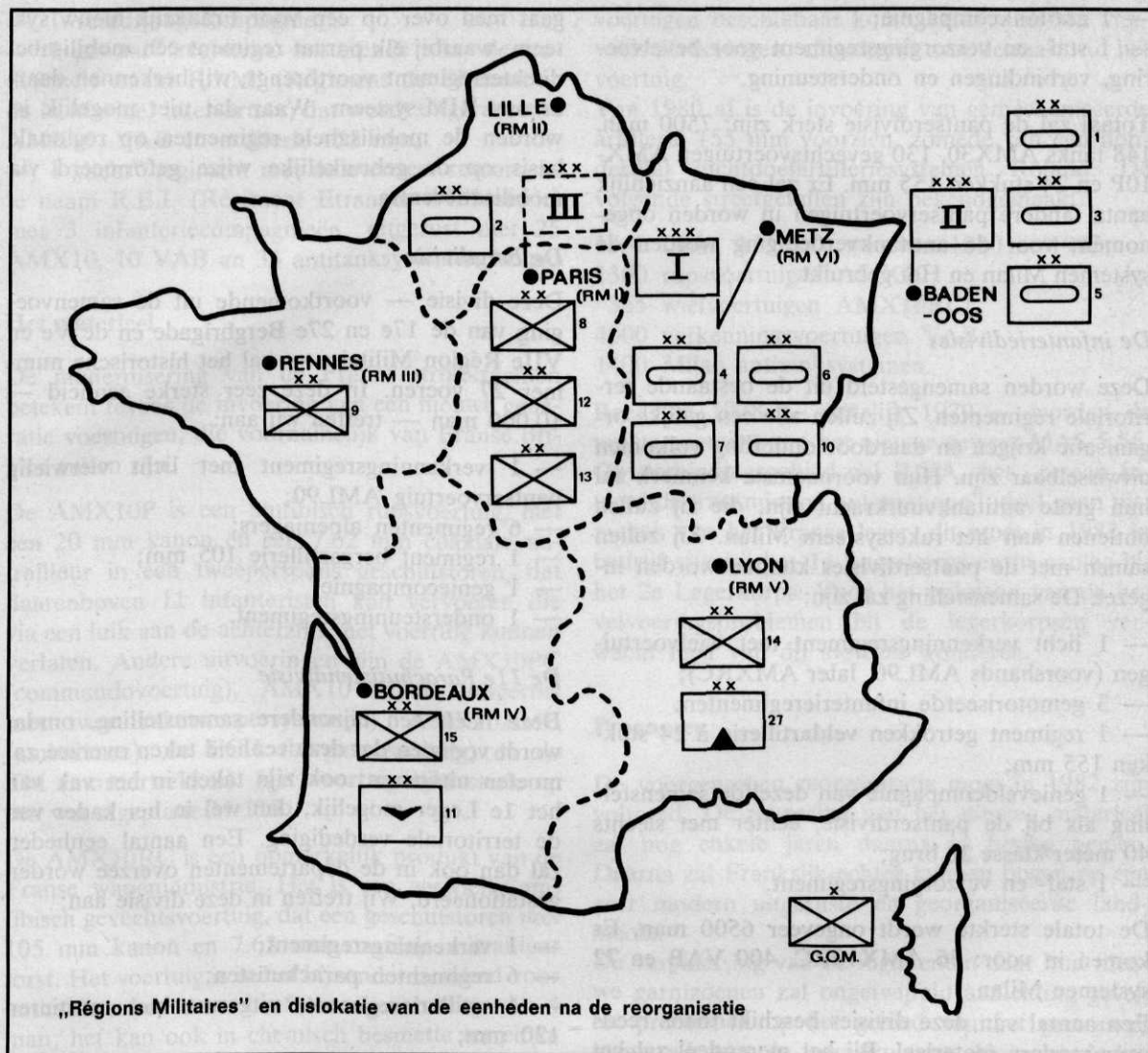
Zoals uit deze opsomming blijkt, verdwijnt de pantserinfanteriedivisie.

Het legerkorps zal verantwoordelijk zijn voor de inzet van de eenheden, voor de grond-luchtsteun, voor de nucleaire vuursteun en voor de logistieke ondersteuning, die onder operationele omstandigheden uiteraard niet op territoriale basis kan worden uitgevoerd.

De eenheden

Op het niveau van het legerkorps zijn de volgende eenheden beschikbaar:

- 2 regimenten nucleaire artillerie Pluton (bij 2Lk 3 regimenten);
- 1 regiment gemotoriseerde infanterie;
- 2 artillerieregimenten 155 mm hw mech, in de toekomst tevens uitgerust met meervoudige raketwerpers;
- 3 regimenten luchtdoelartillerieraketten Roland;
- 1 regiment luchtdoelartillerieraketten Hawk;
- 2 verkenningsregimenten, uitgerust met AMX-10;
- 1 genieveldregiment met o.a. 2 secties EAA („engins automoteurs amphibies” type Gillois), die elk 48 meter brug kl 100 kunnen vormen;
- 1 genieconstructieregiment met een zelfde brugcapaciteit;
- 2 regimenten lichte vliegtuigen, voorshands nog niet uitgerust met bewapende helikopters;

- 1 artilleriemeetregiment, echter met onvoldoende doelopsporingsapparatuur;
- eenheden voor bevelvoering en verbindingsen;
- logistieke eenheden, samengevoegd in een Logistieke Brigade waarin de eenheden functioneel zijn gegroepeerd.

De basiseenheid wordt de divisie, die als kern vier gevechtsregimenten krijgt; deze divisie is sterker dan de huidige brigade maar behoudt de karakteristieke soepele organisatie en het snelle bevelvoeringssysteem daarvan.

De parate manoeuvre-eenheden zullen worden gegroepeerd in:

- 8 pantserdivisies;
- 5 infanteriedivisies;
- 1 bergdivisie;
- 1 parachutistendivisie;

- 1 marine-infanteriedivisie die een aparte rol speelt.

De pantserdivisies

Deze worden de kern van de nucleaire strijdmacht en zullen omvatten:

- 2 tankregimenten, uitgerust met de tank AMX-30 en het gevechtsvoertuig AMX10P;
- 2 regimenten gemechaniseerde infanterie, uitgerust met dezelfde middelen maar in omgekeerde verhouding, dus meer AMX10P dan tanks;
- 1 regiment veldartillerie (155 m gemechaniseerd);
- 1 genieveldregiment à 3 genieveldcompagnieën en een ondersteuningscompagnie, met 40 meter klasse 40 brug;
- 1 verkenningsskadron;

- 1 antitankcompagnie;
- 1 staf- en verzorgingsregiment voor bevelvoering, verbindingen en ondersteuning.

Totaal zal de pantserdivisie sterk zijn: 7500 man, 148 tanks AMX30, 130 gevechtsvoertuigen AMX-10P en 24 stukken 155 mm. Er zal een aanzienlijk aantal andere pantservoertuigen in worden opgenomen; voor de antitankverdediging worden de systemen Milan en Hot gebruikt.

De infanteriedivisies

Deze worden samengesteld uit de bestaande territoriale regimenten. Zij zullen alle een gelijke organisatie krijgen en daardoor onderling volkomen uitwisselbaar zijn. Hun voornaamste kenmerk zal hun grote antitankvuurkracht zijn, die zij zullen ontleen aan het raketsysteem Milan. Zij zullen samen met de pantserdivisies kunnen worden ingezet. De samenstelling zal zijn:

- 1 licht verkenningsregiment met wielvoertuigen (voorhands AML90, later AMXRC);
- 3 gemotoriseerde infanterieregimenten;
- 1 regiment getrokken veldartillerie à 24 stukken 155 mm;
- 1 genieveldcompagnie van dezelfde samenstelling als bij de pantserdivisie, echter met slechts 40 meter klasse 20 brug;
- 1 staf- en verzorgingsregiment.

De totale sterkte wordt ongeveer 6500 man. Er komen in voor: 36 AMX10RC, 400 VAB en 72 systemen Milan.

Een aantal van deze divisies beschikt thans reeds over modern materieel. Bij het merendeel zal het thans nog aanwezige oudere materieel geleidelijk worden vervangen. Opvallend is het ontbreken van zware tanks bij de infanteriedivisies, die toch worden geacht samen met de pantserdivisies tegen een modern uitgeruste vijand te kunnen optreden. De sterke antitankverdediging en de kanonnen van de AMX10RC zouden het gemis moeten goedmaken. Het is de vraag of dat in de praktijk lukt. In geval van mobilisatie worden de 5 parate infanteriedivisies versterkt met nog eens 14 reserveinfanteriedivisies. De kernen van 4 daarvan en het gros van de troep komen voort uit de diverse militaire onderwijsinrichtingen; de 10 overige zijn geheel mobilisabel. De reserveinfanteriedivisies hebben dezelfde groepering als de parate infanteriedivisies, maar tellen een geringere sterkte aan personeel en materieel. Aan deze eenheden is een meer territoriale taak toegedacht.

Voor de vorming van de mobilisabele eenheden

gaat men over op een voor Frankrijk nieuw systeem, waarbij elk paraat regiment een mobilisabel dochterregiment voortbrengt; wij herkennen daarin ons RIM-systeem. Waar dat niet mogelijk is, worden de mobilisabele regimenten op regionale basis op de gebruikelijke wijze geformeerd via mobilisatiecentra.

De bergdivisie

Deze divisie — voortkomende uit de samenvoeging van de 17e en 27e Bergbrigade en de Ve en VIIe Région Militaire — zal het historische nummer 27 voeren. In deze zeer sterke eenheid — 10.000 man — treffen wij aan:

- 1 verkenningsregiment met licht vierwielig pantservoertuig AML90;
- 6 regimenten alpenjagers;
- 1 regiment bergartillerie 105 mm;
- 1 geniecompagnie;
- 1 ondersteuningsregiment.

De 11e Parachutistendivisie

Deze heeft een bijzondere samenstelling, omdat wordt voorzien dat deze eenheid taken overzee zal moeten uitvoeren; ook zijn taken in het vak van het 1e Leger mogelijk, dan wel in het kader van de territoriale verdediging. Een aantal eenheden zal dan ook in de departementen overzee worden gestationeerd. Wij treffen in deze divisie aan:

- 1 verkenningsregiment;
- 6 regimenten parachutisten;
- 1 artillerieregiment, uitgerust met mortieren 120 mm;
- 1 genieregiment;
- 1 staf- en verzorgingsregiment.

De totale sterkte is 14.500 man, de antitankverdediging wordt gevoerd met 180 systemen Milan en Strim 89.

Het G.O.M.

Naast deze uit beroepskader en dienstplichtigen of reservisten gevormde eenheden blijft in het gebied van de Middellandse Zee beschikbaar het zelfstandige „Groupement Opérationnel Méditerranée” (G.O.M.), dat geheel uit beroepspersoneel zal bestaan met een sterkte van 2700 beroepsmilitairen. Het is niet moeilijk daarin het vroegere Vreemdelingenlegioen te herkennen. Dit G.O.M. zal omvatten:

- 1 staf;
- 1 verbindingscompagnie;

- 1 verzorgingscompagnie;
- 1 „zwaar” regiment, luisterende naar de traditionele naam R.I.M. (Régiment de l'Infanterie de la Marine) inter-armes, dat wordt uitgerust met AMX10, VAB en artillerie 155 mm;
- 1 „licht” regiment met de evenzeer roemruchte naam R.E.I. (Régiment Etranger d'Infanterie) met 3 infanteriecompagnieën, uitgerust met 25 AMX10, 10 VAB en 34 antitanksystemen Milan.

Het materieel

De modernisering van de Franse strijdkrachten betekent tevens de invoering van een nieuwe generatie voertuigen, die voornamelijk van Franse origine zullen zijn.

De AMX10P is een amfibisch rupsvoertuig, met een 20 mm kanon en een 7.62 mm coaxiale mitrailleur in een tweepersoons geschutstoren, dat daarenboven 11 infanteristen kan vervoeren die via een luik aan de achterzijde het voertuig kunnen verlaten. Andere uitvoeringen zijn de AMX10PC (commandovoertuig), AMX10 Milan (uitgerust met twee raketwerpersystemen), AMX10AMB (ambulance), de ECH (bergingsvoertuig) en de TM (mortiertrekker). Het voertuig lijkt sterk op een wat afgeplatte M-113.

De AMX10RC is een opmerkelijk produkt van de Franse wapenindustrie. Het is een zeswielig amfibisch gevechtsvoertuig, dat een geschutstoren met 105 mm kanon en 7.62 mm coaxiale mitrailleur torst. Het voertuig is in het bijzonder bestemd voor antitankeenheden en heeft een bemanning van 4 man; het kan ook in chemisch besmette terreinen optreden.

Nieuwere uitvoeringen van de AMX10-familie, die ook hun intrede zullen doen, zijn:

- de AMX10 VOA: artilleriewaarnemingsvoertuig;
- de AMX10 RATAc: artillerievuurleidingsradarvoertuig;
- de AMX10 ATILA: artillerievuurleidingscomputervoertuig;
- de AMX10 VTA: artillerieterreinmeetdienstvoertuig;
- de AMX10 Hot: uitgerust met vier lanceerbuizen van de Hot antitankraket.

Van 1980 af zal het nieuwe verkenningsvoertuig VAB (véhicule de l'avant blindé) worden ingevoerd, een amfibisch wielvoertuig dat 12 man, of een Milan-raketwerper, of een mortier kan vervoeren en voorts in een groot aantal andere uit-

voeringen beschikbaar komt. Er zijn zes- en vierwielvoeringen, afhankelijk van de taak van het voertuig.

Van 1980 af is de invoering van gemechaniseerde artillerie 155 mm voorzien, zomede van een honderdtal luchtdoelartilleriesystemen Roland. De volgende streefgetallen zijn bekendgemaakt:

- 1500 tanks AMX30, waarvan 1200 in 1982;
- 1300 rupsvoertuigen AMX10;
- 365 wielvoertuigen AMX10RC;
- 4000 verkenningsvoertuigen VAB;
- 1400 Milan antitanksystemen.

Reeds in 1978 — uiterlijk 1979 — worden de poilus voorzien van het nieuwe geweer MAS 5,56. Op verbindingsgebied zal RITA, het „reseau intégré de transmission automatique”, deel gaan uitmaken van het Franse leger; dit moet in 1982 in bedrijf zijn bij het 1e Legerkorps en in aanleg bij het 2e Legerkorps. Voor het oplossen van de bevelvoeringsproblemen bij de legerkorpsen verwacht men van dit systeem wonderen.

Prognoses

De voorgenomen reorganisatie moet in 1982 zijn voltooid. De invoering van het nieuwe materieel zal nog enkele jaren daarna in beslag nemen. Daarna zal Frankrijk echter kunnen bogen op een zeer modern uitgeruste en georganiseerde landmacht.

De verplaatsing van de regimenten naar hun nieuwe garnizoenen zal ongetwijfeld aanleiding geven tot problemen op het gebied van het personeel, maar ook van de infrastructuur. Voorzien is kazernes te bouwen in gebieden die tot dusverre zelden een soldaat zagen; de burgerlijke instanties en de milieugroepen hebben hun bezwaren reeds luid en duidelijk kenbaar gemaakt.

De legerkorpsstaven zullen het zwaar te verduren krijgen daar zij moeten leren opereren zonder het vroegere divisieniveau, en met méér manoeuvrelementen onder rechtstreeks bevel.

In verhouding tot het aantal tankeenheden is er te weinig infanterie: de reserve-infanteriedivisies (door de Fransen officieel aangeduid als „infanterie valorisée”) kunnen niet optreden in het tempo van de gemechaniseerde eenheden en zullen dus niet in de legerkorpsen worden opgenomen. Ook is er een tekort aan genie-eenheden.

Het zal interessant zijn in de toekomst na te gaan hoe men de verschillende problemen heeft opgelost.

MENINGEN

VAN ANDEREN

Productiviteit bij het legerkorps

In bovengenoemd artikel (*Mil. Spect.* 147(1978)(8)333) wordt als „voor de hand liggende” oplossing voor het geschetste probleem gesteld:

— maak de technische en specialistische militair meer vrij voor de hem opgedragen (neven)taken, zodat zijn vakmanschap méér ten goede komt aan de materiële situatie;

— trek méér technisch en specialistisch personeel aan, waardoor (te) grote verzorgingstotalen over grotere aantallen onderhoudspersoneel beter kunnen worden verdeeld.

Alvorens op deze zg. „voor de hand liggende” oplossing te reageren wil ik vooropstellen, dat ik niet twijfel aan de ernstige verontrusting die aan het artikel ten grondslag ligt. Niettemin acht ik de voorgestelde oplossing níét voor de hand liggend.

Bij de afwijzing van de „voor de hand liggende oplossing” dient het citaat van Ikol Van der Kieft dat in het artikel is opgenomen te worden betrokken. Dit citaat luidt:

Door een goede en verantwoorde — aparte — opzet van de militaire vorming van hrstehdn (...) moet het mogelijk zijn — en het is bewezen — de productie op te voeren tot gemiddeld 20 uren per man per week. Een en ander zal bovendien resulteren in een personeelsbesparing die elders goed van pas kan komen.

Dat is een wezenlijk ander geluid dan de voorgestelde oplossing.

Voorts enkele opmerkingen betreffende de gepubliceerde cijfers.

— Er werd zeer langdurig en nauwkeurig onderzoekwerk verricht. Het resultaat daarvan — de bestaande situatie — is gedetailleerd weergegeven, met cijfers. Een gedetailleerd voorstel tot verbetering ontbreekt.

— Betwijfeld wordt of voor röntgenologisch borstsonderzoek 1 dag per man per jaar nodig is.

— Niet duidelijk is waarom wordt

uitgegaan van een dagindeling die niet resulteert in een 8-urenwerkdag.

— Niet duidelijk is waarom relevante factoren, zoals kantinepauze, ARF-wacht en brandpiket en eventuele compensatie, PSU-ruiling enz., buiten beschouwing zijn gelaten.

— Is de gestelde oplossing voor de geschetste materiële situatie niet een simplificatie van de werkelijke problematiek?

Klaarblijkelijk gaat het in dit artikel over onderhoudswerkzaamheden en andere taken die door een aantal militairen bij de Koninklijke landmacht moeten worden verricht. Een identieke situatie treffen wij aan bij de Koninklijke luchtmacht, waar een reeks specifieke taken door tal van specialisten moet worden uitgevoerd. Het valt te betreuren dat de auteurs de mogelijkheid tot vergelijking van beide situaties niet hebben onderkend, hetgeen hierna moge blijken.

In 1971 werd door de Sectie Organisatie (L1) van de Luchtmachtstaf een integrale *arbeidsstudie* geïnitieerd, ter bepaling van de organieke personeelssterkte. Arbeidsstudie omvat het onderzoek van de arbeid door middel van waarneming en analyse, alsmede het opsporen van invloedsfactoren en hun relatie tot het arbeidsproces, met het doel te geraken tot een doelmatiger uitvoering van de arbeid en tot een beter bedrijfsbeheer. Door de onderofficieren-specialisten arbeidsstudie op de verschillende luchtmachtbases werd een (alleszins representatieve) steekproef uitgevoerd, ter bepaling van het gemiddelde aantal afwezigheidsuren ten gevolge van verlof, ziekte, cursus, enz., i.c. de niet beïnvloedbare afwezigheidstijd,

per man per jaar. De uit de steekproefgegevens berekende gemiddelden werden van toepassing verklaard voor het totale organieke bestand. Op basis van de afwezigheidstijd werd de *normatieve aanwezigheidstijd* vastgesteld, per man per jaar. Vervolgens werden de zg. *militaire taken* gekwantificeerd, te weten het jaarlijks oefenprogramma grondoperatiën (militaire vorming), lichamelijke vorming (sport) en de plaatselijke (naar omstandigheden te bepalen) diensten ingevolge het Reglement op de inwendige dienst bij de KLu (RIDKLu). Ten slotte werd aan de hand van de steekproefgegevens de gemiddelde *beïnvloedbare afwezigheidstijd*, het zg. kort verzuim, ten gevolge van ziekenrapport, bezoek aan tandarts, röntgenologisch borstsonderzoek enz., vastgesteld, eveneens per man per jaar. De zg. *functionele werklust* (een reeks specifieke taken die door tal van specialisten worden uitgevoerd) wordt doorlopend door de specialisten arbeidsstudie gemeten en eventueel opnieuw vastgesteld.

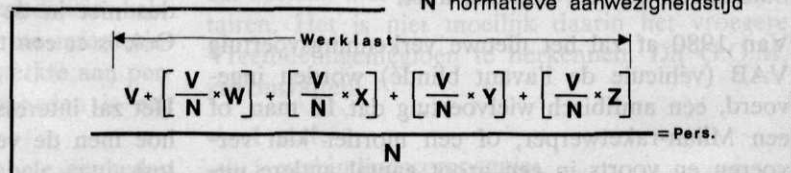
Op deze wijze is een methodiek ontwikkeld ter bepaling van de organieke personeelsbehoefte, zoals weergegeven in afb. 1 en 2. Bij de formule (afb. 2) moet worden opgemerkt, dat bij de opzet daarvan zeer bewust voor de iteratieve methode werd gekozen. Deze opzet heeft tot gevolg, dat iedereen die met personeelsbehoeftebepaling c.q. taakstelling te maken heeft een zo duidelijk mogelijk inzicht heeft (en kan geven) in de opbouw van de verschillende *gelijkwaardige* taakelementen die samen de werklust vormen.

Afb. 1 Schematische voorstelling van de methode ter bepaling van de organieke personeelssterkte

Afb. 2 Formule voor het berekenen van de organieke personeelssterkte

V functioneel, W mil. vorming, X sport, Y RIDKLu-dienst, Z kort verzuim, N normatieve aanwezigheidstijd

Ten slotte: het gaat stellig niet om het een óf het ander, maar om het een én het ander.

R. OUËNDAG, aoo KLU

Afsluitdijk 1940

In zijn uitvoerige recensie (*Mil. Spect.* 147(1978)(9)423) constateert brigadegeneraal b.d. W. Walthuis terecht dat het mijn bedoeling is geweest de jongste krijgsgeschiedenis te populariseren. Ook wordt onderkend dat het werk in deze vorm niet als een wetenschappelijke studie kan worden beschouwd.

Uiteraard is een dergelijke studie wel aan het schrijven voorafgegaan. Ondanks de genoemde constatering wordt mij in het vervolg van het artikel tóch voortdurend verweten, geen diepere beschouwing te geven „die men verlangt aan te treffen in de vakliteratuur” en die „meer geïnteresseerden uit met name landmacht-kringen” zouden verlangen. De vele ontvangen reacties uit laatstgenoemde kringen bevestigen dat geenszins. De ervaring is dat een in de gegeven vorm gesteld, overzichtelijk verslag de belangstelling in hoge mate kan activeren. Zij die zich verder in de materie wensen te verdiepen, weten zeker de weg naar de vakliteratuur te vinden.

Hoewel de kritiek hiermee in feite is beantwoord, wil ik toch gaarne op enkele door generaal Walthuis gemaakte opmerkingen reageren. De lezer, aldus zijn artikel, dient het beeld te worden voorgehouden van Nederland anno 1940, dat op de rechterflank van de Duitse „hoofdstoot” naar Frankrijk lag. In dat kader wordt de belangrijkheid van de operatie tegen Nederland betwijfeld. Alvorens hierop in te gaan, wil ik opmerken dat „Afsluitdijk 1940” slechts betrekking heeft op een lokaal krijgsgedeburen, waarin een beschouwing over de Duitse bedoelingen en strategie voor en tijdens hun „Blitzkrieg” in West-Europa mijns inziens veel te ver gaat. Een dergelijke beschouwing treft men — noodzakelijkerwijs — wel aan in mijn boeken „De slag om de Residentie” en „Grebbeinie 1940”, waarin krijgsgedeburenissen van grotere omvang en betekenis worden beschreven. Daarin wordt o.m. duidelijk gemaakt dat het in de eerste plaats ging om de vernietiging van Duitslands ervvijand Frankrijk. Overigens werd de operatie tegen ons

land door de Duitsers beslist niet als onbelangrijk gezien. Hoewel dit op verschillende wijzen is te staven, wordt hier kortheidshalve volstaan met een citaat uit een studie van generaal W. Speidel.* Daarin maakt hij allereerst duidelijk dat het de bedoeling was

... die rechte Flanke des deutschen Durchbruches und Vormarsches aus der Mitte zum Kanal von Norden abzuschirmen und zugleich — so früh als möglich — eine Basis für die Luftkriegführung gegen England in die Hand zu bekommen.

Over de betekenis van het offensief op ons grondgebied zegt hij:

Dieser Einsatz gegen die Festung Holland war ein integrierender Bestandteil der Gesamtplanung und stand in unmittelbarer Wechselwirkung mit dem operativen Ziel: Durchbruch durch die Mitte zum Kanal.

Om nu tot het lokale gebeuren op de Afsluitdijk terug te keren: de conclusie dat het Duitse leger „door een incompetente staf” werd geleid is niet de mijne en wordt evenmin door mij gesuggereerd. Ik kan slechts het feit constateren dat de Duitse 1e Cavaleriedivisie van het begin af over de Afsluitdijk wilde oprukken en de aanval over die dijk ook metterdaad heeft uitgevoerd. Hoe men daarbij redeneerde, kan men op blz. 33 lezen.

Over de bevelsverhoudingen in de Stelling van Den Helder zij opgemerkt dat de verdedigingswerken op de Afsluitdijk onder bevel stonden van de commandant van genoemde stelling, schout-bij-nacht Jolles. Deze vlagofficier beschikte daartoe inderdaad over een marine- en een landmachtstaf, maar bleef vanzelfsprekend de hoogst verantwoordelijke gezagsdrager. In „Grebbeinie 1940” — waarvan de opzet door de recensent in de *Militaire Spectator* van februari 1972 scherp werd onderkend — schreef ik reeds dat „ingewikkelde bevelsverhoudingen en militair-technische uitdrukkingen zijn vermeden, om ook aan de lezer zonder enige militaire kennis een duidelijke informatie te presenteren”. Ook in mijn laatste boek heb ik mij hieraan ge-

* W. Speidel — *Der Einsatz der operativen Luftwaffe im Westfeldzug 1939/1940* (Studie West). 3. Der 1. Operations-Abschnitt der Westoffensive im Mai 1940; der „Fall Gelb” (1958)83.

houden; het noemen van bovenbedoelde staven leek mij voor die lezer minder relevant. Overigens is de positie van de toenmalige kapitein Uijterschout als chef-staf landmacht van de Stelling op blz. 148 terloops genoemd. De verslagen van deze officier zijn wel degelijk en ook nauwgezet bestudeerd; maar óók vergeleken met die van anderen! Het feitenrelaas is ontstaan door kritische vergelijking van enkele honderden rapporten, verslagen, dagboeken, enz., zowel van Nederlandse als van Duitse zijde. Voorts werden — tenzij anders vermeld — uitsluitend de verslagen geciteerd die door ten minste 3 à 4 andere, onafhankelijk van elkaar opgemaakte, documenten worden bevestigd. Van een „emotionele benadering” van de feiten kan derhalve niet worden gesproken. Wél heb ik mij tevens tot doel gesteld (zie blz. 8), „iets van de sfeer en de gevoelens te schilderen van hen die in die zo bewogen meidagen van 1940 bij de gevechten waren betrokken”. Daarbij is het emotionele element — dat immers bij elk oorlogsgedeburen een niet te onderschatten rol speelt — niet weg te denken. De integratie van dit element in een (kille) reconstructie van feiten geeft naar mijn overtuiging het werk een meer menselijk en levendig karakter, waardoor de leesbaarheid voor een groot publiek wordt bevorderd. Daarbij ben ik mij wel ervan bewust dat objectiviteit kan worden nagestreefd, doch nimmer in absolute zin wordt bereikt. Hoezeer dit voor een ieder geldt wordt bv. aardig geïllustreerd als men in de kritiek leest, dat ik behalve een boeiende en overtuigende verteltrant „hier en daar een naar chauvinisme zwemend enthousiasme” bezit, doch dat een bekend recensent in de *Leeuwarder Courant* van 29 november 1977 het tegendeel constateert en vindt dat ik in mijn waardering voor de Duitsers veel te ver ga.

Ten slotte de kritiek op de omvang van de bijlagen 1 en 2. Deze geven beide de globale organisaties van eenheden tot in compagnieën (esks/btn) en waar nodig tot in secties. De grotere omvang van bijlage 2 wordt dan ook in hoofdzaak veroorzaakt door de grotere en vooral meer veelsoortige Duitse troepenmacht. Om niet in herhalingen te vervallen werden de Nederlandse eenheden niet benoemd. Zij zijn echter in de tekst te vinden. Voor een „populair-weten-

Slot onderaan blz. 576 ▶

ANTWOORD

OP MENINGEN VAN ANDEREN

Productiviteit bij het legerkorps

Wij hebben met belangstelling kennis genomen van het commentaar van de heer R. Ouëndag, zijn hem erkentelijk voor de genomen moeite en willen gaarne de door hem omstreden standpunten hier verduidelijken. De relatie die bestaat tussen onze uitspraak

maak de technische en specialistische militair meer vrij voor de hem opgedragen (neven)taken, zodat zijn vakmanschap méér ten goede komt aan de materiele situatie,

en de eveneens in ons artikel geciteerde zinsnede van Ikol Van der Kieft

door een goede en verantwoorde — aparte — opzet van de militaire vorming van hersteleenheden moet het mogelijk zijn, en het is bewezen, de productie op te voeren tot gemiddeld 20 uren per man per week. Een en ander zal bovendien resulteren in een personeelsbesparing die elders goed van pas kan komen,

is zeer zeker aanwezig, en onzes inziens wezenlijk van dezelfde klank. Wat wij met het eerste citaat bedoelen, is aanpassing van het militaire programma van de technicus en van de specialist aan zijn feitelijke werksituatie; die situatie is (hoofdzakelijk) technische arbeid verrichten in — per definitie — achtergebieden, in de niet direct bedreigde sectoren. Daardoor vervalt in elk geval een deel van de zo noodzakelijke militaire vorming voor het verrichten van taken in de voorste lijn.

Als wij ons niet vergissen, is deze conclusie ook te trekken uit het ci-

schappelijk" werk — zoals Igen b.d. M. R. H. Calmeyer in zijn voorwoord bij „De slag om de Residentie" de gebruikte informatievorm typeert — is de inhoud van de bijlagen ruimschoots voldoende voor het volgen van het boek.

E. H. BRONGERS, Ikol vbdd

taat van Ikol v. d. K., te meer wanneer wij de zinsnede:

Bij dit alles dient men rekening te houden met het feit dat de hersteller zijn gehele diensttijd lichamelijk zware arbeid verricht, dit in tegenstelling tot vele van zijn niet technische collega's. Voorwaar een mentale hardheid, etc. waar vele anderen niet aan toekomen in vreedstijd, in aanmerking nemen.

Oók Ikol v. d. K. is, met ons, van mening dat méér personeel een oplossing biedt, maar hij geeft tevens aan dat dit vanwege de beperkte middelen geen haalbare kaart is.

Het verwijt klinkt, dat wij géén oplossing geven voor het opheffen van de bestaande wanverhouding tussen produktieve uren en niet produktieve uren. Het zou natuurlijk bijzonder goedkoop zijn, te zeggen dat wij deze oplossing ook niet behoeven te geven. Iedere suggestie, dat beseffen wij ook, is welkom om aan de bestaande slechte situatie een einde te maken, althans ze te verbeteren.

Het is wél zo dat een oplossing bijzonder moeilijk is te geven. Vier punten willen wij daarbij onder de aandacht brengen:

1. de strekking van ons artikel was te signaleren;
2. voor zover wij de oplossing geven (zie de vorige alinea's) is dit een zeer ruwe schets van hoe het probleem aan te pakken;
3. de bestaande situatie is een gevolg van ook in de Militaire Spectator en in het artikel van Ikol v. d. K. vermelde tegenstrijdige belangen van de militaire en de technische kant van de zaak. Een dergelijke structurele fout is niet zo één-twee-drie op te lossen uit de (wij geven het onmiddellijk toe) zelfbeschermende optiek van de technicus en diens directe commandant;
4. een dergelijk probleem moet onzes inziens door alle betrokken partijen (de militaire, de technische, de tactische commandanten en de direct betrokkenen, nl. de technici zelf) worden besproken, waarbij moet worden getracht te komen tot een aanvaardbare oplossing waarin allen zich kunnen vinden.

Wij beseffen wel dat er een compromis nodig zal zijn, maar elk compromis is toch wel beter dan de nu bestaande situatie, die — mede door vele anderen — wordt gekenschetst als een recht tegenover elkaar staan van militaire opleidingseisen enerzijds en eisen op het gebied van logistieke

arbeid anderzijds. Het kenmerk van deze situatie is, dat de direct betrokkenen (de commandant van de hersteleenheid en zijn ondergeschikten in die eenheid) in de knel raken, ja, zelfs gefrustreerd dreigen te worden.

Over het feit, dat röntgenologisch borstonderzoek één dag per man per jaar vereist, kunnen wij kort zijn: de meeste legerplaatsen/kazernes liggen op verdere afstand van Utrecht verwijderd; aangezien de meeste röntgenologische borstfoto's in Utrecht worden vervaardigd belooft de gemiddelde reistijd (bus-trein-bus-hospitaal of Knoopkazerne vice versa) per openbaar vervoer meer dan anderhalf uur. De gemiddelde wachttijd bij het RoBo-instituut is verschillend maar mag toch wel op een half uur worden geschat. Genoemde factoren dragen ertoe bij dat een RoBo-onderzoek in het algemeen meer dan een halve werkdag vergt. Resultaat: de man, die in de middaguren terugkeert van een dergelijk onderzoek, is voor de rest van de dag vrijwel afgeschreven voor productief dienst doen.

Een dagindeling die geen acht uur maar „slechts" zeven uur en 35 minuten oplevert, is als volgt te verklaren.

— De „urenverantwoording" in de vorm van een „MAL" (manurenlijst), de enige norm die LLC hanteert, vermeldt 7 uur en 30 min per werkdag; dat is samen dus 37,5 uur per werkweek.

— De „werkdag" van een militair bij een LLC-onderdeel ziet er in werkelijkheid iets anders uit. Eigenlijk moet ook in beschouwing worden genomen de tijd, dat de man inspectie voor aanvang ochtenddienst, appels voor aanvang ochtend- en middagdienst en looptijd (om op zijn werklocatie te komen en terug naar zijn legeringslocatie) moet „verduren". Hoewel deze bezigheden zeer zeker geen produktieve uren opleveren, valt erover te discussiëren in hoeverre zaken als appels, inspecties, looptijden, enz., een gunstige (of ongunstige) invloed hebben op de productie.

Kantinepauzes worden geacht niet te lang te duren (richtlijn: 14 minuten). Een dergelijke werkonderbreking heeft niet als onproductieve tijd te worden vermeld.

Andere factoren, zoals ARF-wacht, brandpiket en eventuele compensatie daarvoor, PSU-ruiling, enz., komen

uiteraard wel voor, maar in een dergelijk onregelmatige frequentie, dat wij zelfs niet bij benadering kunnen zeggen hoe groot daarvan de invloed is op de produktie. Maar het zal duidelijk zijn, dat het resultaat van deze invloed de uitkomst van ons reken-sommetje alleen maar slechter maakt.

Een oplossing voor de *materieel*-situatie, het zij nogmaals gezegd, wordt niet expliciet gegeven. De intentie van ons artikel was aan te geven *waarom* de materieelsituatie wordt bedreigd, zelfs hier en daar ronduit slecht is. Daarbij geven wij dan wel summier aan wat de oplossing eventueel zou kunnen zijn. Verder hebben wij met grote interesse kennis genomen van de beschrijving en de resultaten van de *arbeidsstudie* bij de KLu. De wetenschappelijke opzet van een dergelijk project missen wij uiteraard in onze constructie. Veel wordt echter goedgemaakt door de ervaring van de steller van ons artikelen zijn kennis van de invloedsfactoren op de produktiviteit en de omvang van de herstel-

eenheid, die leidden tot een (getuige de instemmende reacties die wij sindsdien ontvingen) gemiddeld en juist beeld van de situatie. Op zijn Hollands gezegd: iemand, die wat verder kijkt dan zijn neus lang is, maakt dit in zijn eigen werksituatie reeds lang mee.

Het is niet onze bedoeling geweest, vergelijkingen te trekken met de toestand bij de KLu. Wij menen te mogen stellen, dat de karakters van een landmachthersteleenheid en een luchtmachtherstelonderdeel in alle facetten een zodanig verschil vertonen dat elke vergelijking mank zou gaan.

Ten slotte: door onze reeds vermelde suggestie, met *alle* betrokkenen (van de hoogste tot en met de laagste niveaus) te trachten tot een bevredigende oplossing te komen, kunnen wij misschien bereiken dat wij het één kunnen doen, zonder het andere te laten.

Redactie „Militair en Techniek”
(verenigingsperiodiek Vereniging van Militair Technisch en Specialistisch Beroepspersoneel)

Afsluitdijk 1940

In mijn recensie van zijn bovengenoemde boek heeft, blijkens vorenstaande reactie, de auteur kennelijk méér kritiek willen lezen dan op hem en/of zijn werk was gericht. De lezer van die boekbespreking heeft immers kunnen vaststellen dat daarin — na de genrebepaling dat het boek moet worden gezien als *lectuur* en „bezwaarlijk kan worden gerekend tot de *vakliteratuur*” — een uiteenzetting volgde van wat men in een geval als het onderwerpelijke met reden zou mogen verlangen aan te treffen in een publikatie die wél de kwalificatie *vakliteratuur* zou verdienen. Deze nadere toelichting, die onmiskenbaar ten doel had de door de auteur overigens allerminst aangevochten categorisering te adstrueren, wordt nu door lkol Brongers opgevat als een tóch aan hem geadresseerd verwijt. Geheel ten onrechte uiteraard, tenzij hij achteraf alsnog een doelstelling zou willen introduceren die hij zich eerder niet had gesteld, te weten zijn boek te presenteren als ware het wél bestemd voor het deskundige lezerspubliek.

Zijn citaat uit Speidels studie spreekt mij ten zeerste aan: het bevestigt inderdaad mijn these dat Nederland

„gelegen was op een onmiskenbare flank van de voorgenomen Duitse hoofdstoot”. Dat die flankdekking, die mogelijk als extra bate ook een gunstige uitgangspositie voor de verdere lucht oorlogvoering zou kunnen opleveren (nevendoel!), een integre-rend deel van het totale plan was, zal wel door niemand in twijfel worden getrokken. Maar dat maakt van de Duitse actie tegen de Afsluitdijk nog géén hoofdoperatie, al heeft dan ook de lagere commandant — i.c. genmaj Feldt van de 1e Cavaleriedivisie — uit de analyse van zijn opdracht terecht geconcludeerd dat voor *zijn* eenheid het zwaartepunt op de dijk diende te liggen. Doch ook dát verandert niets aan mijn opvatting dat men wel zou moeten veronderstellen dat de Duitse aanvalsoperaties in West-Europa werden geleid door „een incompetent staf” *indien* men zou willen aannemen dat daar wékelijk werd gemeend te kunnen oprukken over een 32 km lange richel-zonder-manoeuvreruimte. Mijn formulering daarvan — „nog veel sterker moet worden betwijfeld of...” — was dan ook geenszins een conclusie, noch een suggestie: integendeel, het was een ontkenning, zoals de aandachtige lezer ook moeiteloos zal hebben begrepen. Zelfs heb ik lkol Brongers niet eens willen uitno-

digen dat standpunt te beamen. Want nogmaals, het ware onjuist de schrijver van *pakkende lectuur* te verwijten dat hij beschouwingen achterwege liet die ik in de *vakliteratuur* ongaarne zou missen. Dat zelfde wil ik óók wel laten gelden op het punt van de bevelsverhoudingen, waarom-trent ik dan ook in de recensie, spre-kende over „niet-deskundige lezers”, al opmerkte dat het „voor díé lezers misschien weinig verschil zal uitmaken...”. Overigens moet mij wel van het hart dat het mij ten zeerste bevreemdt dat de in mijn bespreking *gesignaleerde simplificatie* van de bevelsverhoudingen door de schrijver thans wordt gerechtvaardigd met een citaat uit een geheel ánder boek van zijn hand, dat in 1971 het licht zag, te weten „Grebbeleinie 1940”: dat men de beweegredenen die de auteur hebben gebracht tot een bepaalde benadering slechts zal kunnen begrijpen indien men zijn vróegere publikaties raadpleegt, lijkt mij eerder bevorderlijk voor de omzetcijfers dan voor het leesgenot van de gemiddelde lezer die zulks liever zal aantreffen in het Voorwoord of de Inleiding van het boek zélf.

In dat verband dunkt mij bovendien dat het voor de huidige beoordeling van dit boek in genen dele relevant is in hoeverre een ándere recensent uit zijn bespreking van een éerder boek heeft doen blijken van begrip voor de opzet daarvan. Daarbij doet het zélf niet ter zake wie een mogelijke lofprijzing mag hebben geformuleerd, en evenmin — het zij met verschuldigd respect opgemerkt — welke autoriteit een bepaalde kwalificatie in een voorwoord voor een ánder boek hebbe gebezigd: de voetballer die vorige week nog door de sportpers werd bejubeld om zijn bril-jante wedstrijd, kan een volgend maal zeer wel bij herhaling missen voor open doel en deswege worden aangemerkt als hoofdschuldige aan de afgang van zijn team. Met deze vergelijking wil echter níét worden gezegd dat met „Afsluitdijk 1940” voor open doel werd gemist. Integendeel, mijn opponent trof wel degelijk doel, zij het een ánder dan gewoonlijk in de rubriek *Nieuwe uitgaven* in dit blad onder de loep wordt genomen; maar dát doel had hij zich ook niet gesteld. Zulks te onderkennen en bekend te stellen aan de lezers die geïnteresseerd zijn in *vakliteratuur*, was echter het doel dat ik als recensent steeds voor ogen had. W. WALTHUIS

NIEUWE UITGAVE

Vrede en oorlog, door F. van den Burg e.a., 288 blz. Uitg.: De Arbeiderspers, Amsterdam, 1977. Prijs: f 21,50.

Ter gelegenheid van zijn afscheid als directeur van het Polemologisch instituut van de Rijksuniversiteit te Groningen op 21 juni van het vorige jaar kreeg prof. mr. B. V. A. Röling onder meer een bundel opstellen aangeboden waarin een aantal van zijn medewerkers en oud-medewerkers hun licht deden schijnen over de nieuwe ontwikkelingen in de polemologie, de wetenschap die hij in de vijftien jaren waarin de leiding van het instituut in zijn handen was zo krachtig had helpen bevorderen. De veranderingen in de loop van die periode komen duidelijk tot uiting in de verschillende essays die onder redactie van Fenna van den Burg werden verzameld en gepubliceerd als een Synopsis-uitgave: inderdaad beschikt de lezer in dit boek over een beknopt overzicht van de polemologie zoals die sedert 1962 steeds meer tot een multidisciplinaire wetenschap is geëvolueerd. (Merkwaardig is het overigens wel dat het *Ten geleide* van de redactrice in dat verband spreekt van „revoluties”, terwijl de samenvatting op de omslag het houdt op „evoluties”).

Verskillende medewerkers aan deze bundel zijn het grote publiek reeds bekend, hetzij door hun geschriften, hetzij door hun commentaren voor radio en televisie. Wie daarvan heeft kennisgenomen vindt in deze synopsis de eerder geuite opvattingen andermaal bevestigd; terecht, want ook in de polemologie kan geredelijk worden gesproken van een zekere specialisatie in onderwerpen. Het is daarom een verheugende zaak dat de geïnteresseerden thans in één handzame band de beschikking hebben over de beschouwingen van Tromp, Nobel, Boksa, De Lange, Van den Hoogen, Everts, Dekker,

Meuffels, Aupers en Van der Dennen; jammer is het daarbij dat de neiging deze bundel ook als naslagwerk te gebruiken ietwat kan worden afgeremd doordat het een — kwetsbare — paperback is: een als documentatiebundel bedoelde uitgave had immers wel een omslag mogen hebben die tegen veelvuldig gebruik bestand is.

Voor wie zich wil verdiepen in hetgeen in Nederland werd en wordt bijgedragen tot de wetenschap van de oorzaken van het ontstaan van oorlogen en van de voorwaarden voor het verzekeren van de vrede (vanwege deze volgorde zou ook de titel van het boek anders hebben mogen luiden, ware het niet dat Tolstoi die keuze al eerder had gemaakt), en dus voor een groot deel van de lezerskring van de Militaire Spectator, een belangwekkende publikatie waaruit stellig veel goede informatie kan worden verkregen. W. WALTHUIS

Panzer Army Africa, door J. Lucas, 211 blz., geïll. Uitg.: Macdonald and Jane's, Londen, 1977. Prijs: £ 6,95.

In de militaire geschiedschrijving van de twintigste eeuw zijn slechts weinig episoden aan te wijzen die zo sterk tot de verbeelding spreken als de operaties op het Noordafrikaanse operatietoneel, waar beide partijen in de Tweede Wereldoorlog de strijd te land voerden op een wijze als gold het een reeks van zeeslagen, en waar de Duitsers hun suprematie in de bewegingsoorlog gaandeweg zagen veranderen in een vruchteloos pogen zich staande te houden tegenover een steeds meer aan kwantiteit en kwaliteit winnende tegenstander die geleidelijk ook in ervaring nauwelijks meer ten achter bleef. De geschiedschrijving daarover vertoonde evenwel veelal de nagenoeg niet te vermijden tekortkoming dat als regel de objectiviteit grotendeels ontbreekt: gevolg vooral van de nauwe betrokkenheid van de schrijvers en hun zegslieden bij de gebeurtenissen waarvan wordt verhaald. Schrijvers uit de Duitse school kunnen het dan bijvoorbeeld moeilijk opbrengen in lovende woorden verslag te doen van een hoogtepunt in de geallieerde operaties als de doorbraak bij El Alamein toch ongetwijfeld was. Auteurs uit het andere kamp daarentegen

kunnen moeite hebben met het waarderen van de Duitse wapenfeiten die het Afrikakorps toch op bedenkelijk korte afstand van Alexandrië deden opdagen. Wie destijds had deelgenomen aan de strijd in de woestijn en aan de onophoudelijk heen en weer golvende fronten tot eindelijk in Tunesië het pleit werd beslecht, blijkt daarvan niet dan slechts aarzelend afstand te kunnen nemen. Wél hebben verschillende schrijvers redelijk objectieve beschouwingen geleverd over wat zich in de hogere bevelvoeringsechelons heeft afgespeeld maar de lagere niveaus zijn kennelijk dermate sterk bij de gevechten betrokken geweest dat de subjectiviteit is blijven overheersen.

Dat maakt de prestatie van James Lucas te meer opvallend, want hij beschrijft de oorlogshandelingen in Noord-Afrika van het Duitse gezichtspunt uit: voor een Engelsman die zelf — in *The Queen's Own Royal West Kent Regiment* — aan de andere kant heeft gestaan een allesbehalve eenvoudige opgave, maar waarvan hij zich evenwel voortreffelijk heeft gekweten. Hij maakte een grondige studie van originele Duitse documenten en voerde lange gesprekken met Duitse oudstrijders die de glorieuze opmars in de richting van het Suezkanaal hadden meegemaakt maar die de daarna volgende nederlagen niet hadden kunnen keren.

Uit de aldus bijeengebrachte gegevens bouwde Lucas vervolgens het boeiende verslag op dat, ondersteund door de juiste kaarten en een groot aantal verhelderende foto's, de lezer in staat stelt een volledig inzicht te verkrijgen in het wel en wee van de Duitsers in een terrein dat door een van hun generaals — von Ravenstein — eens werd gekarakteriseerd als „die Wüste: den Taktikern ein Paradies, aber den Nachschubtruppen eine Hölle”.

Het waren dan ook, zoals Lucas duidelijk laat weten, in hoofdzaak logistieke moeilijkheden die de Asstrijdkrachten in Noord-Afrika de das hebben omgedaan. Problemen die nog werden verergerd tot ook de vernuftigste improvisatie geen soelaas meer bood; verergerd doordat het Oberkommando des Heeres volkomen gespeend bleek van enig begrip voor de tekorten aan personeel, bewapening, uitrusting en bevoorradingswaarmee men op het Afrikaanse operatietoneel te kampen had en die uiteindelijk de voornaamste oorzaak vormden voor het falen van de zui-

delijke arm van de dubbele omvatting om het Midden-Oosten, die zijn aanvankelijke momentum verloor en vervolgens kon worden teruggeworpen en vernietigd.

Lucas' geschiedschrijving van het legerendarische Afrikakorps, dat later achtereenvolgens werd gepromoveerd tot Panzergruppe Afrika, Panzerheer Afrika en ten slotte zelfs Heeresgruppe Afrika, munt inderdaad uit door objectiviteit. Uiteraard ontbreekt in zijn relaas het pathos dat de meeste Duitse schrijvers erin zouden hebben gelegd. Toch heeft hij een open oog gehad voor de mengeling van heroïek en tragiek aan gene zijde van het niemandsland in een operatietoneel waar — vooral omdat partijfanatici en SS-moordenaars daar niet in het voetspoor van de oprukkende fronttroepen zijn meegekomen — van weerszijden een verhoudingsgewijs ridderlijke oorlog werd uitgevochten, een „gentlemen's war”, omdat zowel de Duitsers als de Geallieerden beseften een gemeenschappelijke vijand te hebben: de woestijn. Het zijn die beide aspecten — zegeprelende offensieven in oostelijke richting gevolgd door verbeterde worstelingen om de vernederende finale te ontgaan — die dit boek tot een uiterst boeiende bijdrage aan de vakliteratuur hebben gemaakt. De objectiviteit van de schrijver is meer dan loffelijk, zodat de tegenstander uit die episode volkomen tot zijn recht kon komen. Juist uit de mond van iemand die daar aanwezig was als strijder ter andere zijde is het een eerlijke hommage als hij ten slotte de ontknoping in Tunis als volgt beschrijft:

For several days... I watched the German troops... coming into captivity. The British Army trusted them to drive to the prison camps with only a minimum escort, so great was the depth of their defeat. Sitting correctly in lorries, wearing equipment, but carrying no arms the convoy of vehicles streamed past all through those summer days. The sound of German voices singing the marching songs of their army rose above the roar of the motors. The strong, young voices, the gaiety of the singers, their optimism, and the air of confidence which they showed convinced the Arabs who saw them pass that these were the conquerors and that it was they, the Germans, and not we, the British, who had won the war in Africa... W. WALTHUIS

UIT DE VAKPERS

Biologische oorlogvoering en pokkenvirus

Voornamelijk op initiatief van de Sovjet-Unie is de Wereldgezondheidsorganisatie (WHO) sedert 1967 intensief, en tot nu toe met veel succes, bezig de pokkenziekte uit de wereld te elimineren. De ziekte komt nu alleen nog in Afrika voor, de laatste keer in oktober 1977. Verwacht mag worden, dat de ziekte binnen enkele jaren geheel uit de wereld zal zijn verdwenen. Dan zal het pokkenvirus alleen nog in laboratoria bestaan.

Vooruitlopende op deze situatie is de WHO in 1975 begonnen met een grondige inventarisatie van de laboratoriumvoorraden pokkenvirus. Uit dit — uiteraard op vrijwillige basis uitgevoerde — onderzoek bleek, dat zo'n 75 laboratoria over grotere of kleinere voorraden pokkenvirus beschikken. De WHO streeft ernaar dit aantal vóór het einde van 1980 terug te brengen tot vier: het laboratorium voor pokkenproylaxe in Moskou; het Center for Disease Control in Atlanta (Georgia) in de Verenigde Staten; het St. Mary's Hospital Medical College in Londen en het Nationale Gezondheidsinstituut in Tokio. Aan alle andere virushoudende laboratoria is het dringende verzoek gedaan hun virusvoorraden zo spoedig mogelijk te vernietigen of over te dragen aan een van de vier genoemde instellingen.

Of dit plan van de WHO zal slagen is echter voor een groot deel afhankelijk van de vraag wat de militaire virushoudende laboratoria zullen doen. Pokkenvirus wordt normaliter niet gerekend tot de middelen voor biologische oorlogvoering, omdat vaccinatie een effectieve verdediging vormt, maar als de pokkenziekte eenmaal uit de wereld verdwenen is, zal het ook spoedig gedaan zijn met de thans nog gebruikelijke vaccinaties daartegen. Dan wordt de bevol-

king steeds kwetsbaarder voor besmetting door pokkenvirus, dat op zich zelf een ideaal biologisch oorlogsmiddel is: zeer stabiel, gemakkelijk tot een aërosol te verwerken, eenvoudig aan te maken en als epidemische ziekte verschrikkelijk met een hoge lethaliteit.

Wanneer pokkenvirus in die situatie wordt toegepast als strijdmiddel door een tegenstander (of als terreurmiddel door terroristen) moet het leger onmiddellijk zelf kunnen beschikken over virus voor diagnostische en verificatiedoelinden. Bij de Amerikaanse krijgsmacht vrees men, dat in die buitengewone omstandigheden de virusvoorraden bij het Center for Disease Control zullen zijn verlorengaan. Deze zorg leeft in het bijzon-

Deze rubriek bevat uittreksels uit binnen- en buitenlandse publicaties. De verantwoordelijkheid van de redactie beperkt zich tot een juiste weergave van de inhoud van de artikelen.

der bij het United States Army Medical Research Institute of Infectious Diseases (USAMRIID), dat de voortzetting is van de voormalige Biological Warfare Laboratories in Fort Detrick in de staat Maryland.

Tegenstanders van deze visie — met name bij het Center for Disease Control — betichten daarentegen het leger ervan de virusvoorraden te willen aanhouden voor offensieve doeleinden, ondanks de formele afwijzing door de Verenigde Staten van de offensieve biologische oorlogvoering sedert 1969.

Op 6 juli jl. werd aan het USAMRIID officieel verzocht de voorraden pokkenvirus te vernietigen of over te dragen. In spanning wacht men nu het antwoord af.

In Engeland heeft het instituut voor biologische oorlogvoering, Porton Down, de voorraden pokkenvirus reeds in april van dit jaar opgeheven.

„Biological warfare fears may impede last goal of smallpox eradicators”, door N. Wade, in „Science”, 28 juli 1978 J. PELT, kol vbdd b.d.

